

สถานการณ์ผู้สูงอายุไทย พ.ศ. ๒๕๖๑

SITUATION OF THE THAI ELDERLY 2018

มูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาผู้สูงอายุไทย (มส.ผส.)
1168 ซอยพหลโยธิน 22 แขวงจอมพล
เขตจตุจักร กรุงเทพมหานคร 10900
โทรศัพท์ 0-2511-4963 โทรสาร 0-2511-4962

Foundation of Thai Gerontology Research and Development Institute (TGRI)

Phahon Yothin 22, Chom Phon,
Chatuchak, Bangkok 10900
Tel +66-2511-4963 Fax +66-511-4962

www.thaitgri.org

ปก : ดร.สุเมธ ตันติเวชกุล
ผู้สูงอายุแห่งชาติ ประจำปี พุทธศักราช 2561

Cover : Dr.Sumet Tantivejkul
The Honorary Senior Fellow of 2018

“

...ตราบใดที่ยังอยู่
ผมก็จะขอทำงาน
และไม่ทำงานเพื่อตัวเอง
แต่ทำงานเพื่อเป็นประโยชน์กับคนอื่น...
...ระหว่างอยู่ อยู่ให้สง่า
และตายอย่างสงบ”

”

ปาฐกถาพิเศษในโอกาส
รับมอบโล่ประกาศเกียรติคุณของ ดร.สุเมธ ตันติเวชกุล
ในงานวันผู้สูงอายุแห่งชาติ ประจำปี 2561 วันที่ 5 เมษายน 2561

คำนำ

รายงานสถานการณ์ผู้สูงอายุไทย เป็นรายงานที่คณะกรรมการผู้สูงอายุแห่งชาติ (กผส.) มีหน้าที่จัดทำขึ้นตามที่พระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ. 2546 ได้กำหนดไว้ในมาตรา 9 (10) เพื่อเสนอรายงานสถานการณ์เกี่ยวกับผู้สูงอายุของประเทศต่อคณะรัฐมนตรีเป็นประจำทุกปี

คณะกรรมการผู้สูงอายุแห่งชาติ ได้มอบหมายให้มูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาผู้สูงอายุไทย (มส.ผส.) ดำเนินการจัดทำรายงานสถานการณ์ผู้สูงอายุไทยประจำปี นับตั้งแต่ปี 2549 เป็นต้นมา

รายงานสถานการณ์ผู้สูงอายุไทยประจำปี พ.ศ. 2561 ฉบับนี้ได้รวบรวมสถิติข้อมูลสถานการณ์การสูงอายุของประชากรไทยในปัจจุบัน และแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างอายุของประชากรที่เกิดขึ้นในอดีตเพื่อฉายภาพสถานการณ์ผู้สูงอายุไทยที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในอนาคต

รายงานสถานการณ์ผู้สูงอายุไทยประจำปีที่ผ่านมา แต่ละฉบับจะมีประเด็นหรืออรรถบทที่เน้นเป็นพิเศษ เช่น ฉบับประจำปี พ.ศ. 2556 มีอรรถบทเน้นเรื่องหลักประกันรายได้ของผู้สูงอายุไทย ฉบับประจำปี พ.ศ. 2557 เน้นเรื่องผู้สูงอายุกับภัยพิบัติทางธรรมชาติ ฉบับประจำปี พ.ศ. 2558 เน้นเรื่องการอยู่อาศัยของผู้สูงอายุไทย ฉบับประจำปี พ.ศ. 2559 เน้นเรื่องสุขภาพอนามัยของผู้สูงอายุไทย ฉบับประจำปี พ.ศ. 2560 เน้นเรื่องการสูงวัยอย่างมีพลัง (Active ageing) สำหรับรายงานประจำปี พ.ศ. 2561 นี้ มีอรรถบทที่เน้นเรื่องการทำงานของผู้สูงอายุไทย

การจัดทำรายงานสถานการณ์ผู้สูงอายุไทยประจำปีนี้และปีก่อนๆ ได้รับความอนุเคราะห์จากหน่วยงาน ทั้งภาครัฐและเอกชน ในการให้ข้อมูลที่เป็นปัจจุบันที่สุด ในนามของ มส.ผส. ขอขอบคุณหน่วยงานต่างๆ ที่ให้ความร่วมมือไว้ ณ โอกาสนี้ และขอขอบคุณกองทุนผู้สูงอายุที่สนับสนุนงบประมาณในการจัดทำรายงานประจำปีมาโดยตลอด

(นายแพทย์บรรลุ ชิริพานิช)

ประธานมูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาผู้สูงอายุไทย

บทสรุป

สำหรับผู้บริหาร

และข้อเสนอแนะ

1

ประชากรสูงอายุในโลก

การสูงวัยของประชากรเป็นปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นทั่วโลก ซึ่งเป็นผลมาจาก อัตราเกิดที่ลดลง และผู้คนมีอายุยืนยาวขึ้น ในรอบครึ่งศตวรรษที่ผ่านมา ประชากรโลกมีอายุสูงขึ้นอย่างรวดเร็ว ในปี 2018 โลกของเรามีประชากร รวมทั้งหมด 7,633 ล้านคน และมีประชากรสูงอายุ 60 ปีขึ้นไป 990 ล้านคน หรือคิดเป็นร้อยละ 13 ของประชากรทั้งหมด เท่ากับว่า โลกของเราได้กลายเป็น สังคมสูงอายุมาหลายปีแล้ว

ตามการคาดประมาณของสหประชาชาติ ประชากรสูงอายุ 60 ปีขึ้นไปในโลกนี้ จะมีจำนวนครบ 1,000 ล้านคน ในต้นปี 2019

ประชากรสูงอายุ 60 ปีขึ้นไป
ในโลกนี้ จะมีจำนวนครบ

1,000

ล้านคน

ในต้นปี 2019

2

ประชากรสูงอายุในอาเซียน

ในปี 2018 สหประชาชาติคาดว่า ประชากรทั้งหมดในอาเซียนมี 654 ล้านคน ในจำนวนนี้มีประชากรสูงอายุเป็นจำนวน 67 ล้านคน หรือคิดเป็น ร้อยละ 10 ของประชากรทั้งหมด เท่ากับว่า อาเซียนได้เข้าสู่การเป็นสังคมสูงอายุในปี 2018 นี้เอง

ประเทศสมาชิกอาเซียนที่เป็นสังคมสูงอายุไปแล้ว 4 ประเทศ คือ สิงคโปร์ (20%) ไทย (18%) เวียดนาม (12%) และมาเลเซีย (10%)

คาดว่าประเทศเมียนมาจะเป็นสังคมสูงอายุในปี 2019 ตามมาด้วย อินโดนีเซียจะเป็นสังคมสูงอายุในอีก 2 ปีข้างหน้า

3

ประชากรสูงอายุในประเทศไทย

ในปี 2561 ประเทศไทยมีประชากรทั้งหมด (ไม่รวมแรงงานข้ามชาติ) 66 ล้านคน ในจำนวนนี้เป็นผู้สูงอายุ 12 ล้านคน หรือคิดเป็นร้อยละ 18 ของประชากรทั้งหมด

ประเด็นท้าทายที่สำคัญคือ ประชากรไทยกำลังมีอายุสูงขึ้นอย่างรวดเร็วมาก อีก 4 ปีข้างหน้า เราจะเป็น “สังคมสูงอายุอย่างสมบูรณ์” เมื่อสัดส่วนผู้สูงอายุถึง ร้อยละ 20 และอีก 20 ปีข้างหน้า สัดส่วนประชากรสูงอายุจะสูงขึ้นถึงร้อยละ 30 ของประชากรทั้งหมด

อีก 20 ปีข้างหน้า จำนวนเด็กอายุต่ำกว่า 15 ปี จะลดลงจาก 12 ล้านคน เหลือ 9 ล้านคน คนในวัยแรงงานอายุ 15-59 ปี จะลดลงจาก 44 ล้านคน เหลือ 37 ล้านคน แต่ผู้สูงอายุจะเพิ่มขึ้นอีกเกือบเท่าตัวจาก 11 ล้านคนเป็น 20 ล้านคน

4

การทำงานของผู้สูงอายุ

การส่งเสริมให้ผู้สูงอายุยังคงอยู่ในกำลังแรงงานให้นานที่สุด เป็นหนึ่งในแนวนโยบายสำคัญที่จะทำให้ประเทศไทยรับมือกับการสูงวัยอย่างรวดเร็วของประชากรได้

ผู้สูงอายุที่ยังทำงานจะช่วยตนเองให้มีรายได้และมีคุณค่า ซึ่งเท่ากับจะเป็นการผ่อนคลายพึ่งพาต่อครอบครัวและรัฐ ทั้งยังช่วยลดแทนแรงงานของคนวัยทำงานที่จะลดน้อยลงอีกด้วย

ในปี 2561 ข้อมูลการสำรวจภาวะการทำงานของประชากร ของสำนักงานสถิติแห่งชาติพบว่า ประมาณร้อยละ 37 ของผู้สูงอายุไทยยังคงทำงานอยู่ คิดเป็นแรงงานสูงอายุประมาณ 4.4 ล้านคน จากผู้สูงอายุทั้งหมด 12 ล้านคน

การมีส่วนร่วมในกำลังแรงงานของประชากรไทยตามรายอายุในภาพรวม ลดลงค่อนข้างรวดเร็ว ตั้งแต่อายุประมาณ 55 ปีขึ้นไป สัดส่วนของประชากรอายุ 55-59 ปีที่ยังคงทำงานอยู่ลดต่ำลงจากที่สูงกว่าร้อยละ 80 ในช่วงอายุก่อนหน้านั้น เหลือร้อยละ 78 และเมื่อเข้าสู่วัยสูงอายุ 60-64 ปี อัตราการมีส่วนร่วมในกำลังแรงงานได้ลดต่ำลง เหลือเพียงร้อยละ 59

ข้อมูลจากการสำรวจฯ นี้ แสดงว่า ผู้สูงอายุในช่วงอายุ 60-64 ปี ซึ่งส่วนมากยังมีสุขภาพและสมรรถนะด้านต่างๆ ที่น่าจะเอื้อต่อความสามารถในการทำงานต่อไปได้ มีจำนวนมากถึงร้อยละ 41 ที่ “ไม่ได้ทำงาน” หรือ “หยุดทำงาน”

อัตราการมีส่วนร่วมในกำลังแรงงานของประชากรสูงอายุ 60-64 ปี น่าจะใช้เป็นตัวชี้วัดเพื่อกำหนดเป้าหมายในการส่งเสริมการทำงานของผู้สูงอายุ

● 5

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายเพื่อส่งเสริม ให้ผู้สูงอายุยังคงอยู่ในกำลังแรงงานนานที่สุด

- 5.1** เสริมทักษะ หรือเพิ่มทักษะใหม่ให้กับแรงงานสูงอายุภายใต้แนวคิดการเรียนรู้ตลอดชีวิต
- 5.2** สร้างแรงจูงใจการทำงานให้กับแรงงานสูงอายุด้วยการออกแบบการทำงานที่ยืดหยุ่น เหมาะสมกับความต้องการและเงื่อนไขตามวัยของแรงงาน
- 5.3** สร้างแรงจูงใจ และขยายสิทธิประโยชน์ให้กับนายจ้างที่จ้างงานผู้สูงอายุ
- 5.4** ขยายอายุในการเริ่มรับสิทธิประโยชน์กรณีชราภาพให้ยาวนานกว่าที่อายุ 55 ปีขึ้นไป ในกรณีของแรงงานภาคเอกชนที่อยู่ภายใต้ระบบประกันสังคม
- 5.5** ทามาตรการส่งเสริมให้แรงงานนอกระบบเป็นสมาชิกกองทุนการออมแห่งชาติเพิ่มมากขึ้น เพื่อมีหลักประกันด้านรายได้ยามชราภาพ
- 5.6** เพิ่มบทบาทองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และกิจกรรม CSR ของภาคเอกชน ในการส่งเสริมสร้างงานแก่แรงงานสูงอายุ โดยเฉพาะกลุ่มแรงงานนอกระบบ
- 5.7** ปรับแก้ระเบียบ กฎเกณฑ์ กฎหมายที่เป็นอุปสรรคต่อการจ้างงานผู้สูงอายุ รวมทั้งการขยายอายุเกษียณของข้าราชการและพนักงานรัฐวิสาหกิจ
- 5.8** สร้างนวัตกรรมใหม่เกี่ยวกับนิยามผู้สูงอายุ เพื่อให้สังคมเห็นว่าผู้สูงอายุยังมีพลังและมีศักยภาพเป็นผู้ผลิตในตลาดแรงงานได้

สารบัญ

คำนิยามของ “ผู้สูงอายุ”	10
คำนิยามของ “สังคมสูงอายุ และ สังคมสูงวัย”	11
แหล่งข้อมูลที่ใช้ในรายงานสถานการณ์ผู้สูงอายุไทย พ.ศ. 2561	12

ส่วนที่ 1

สถานการณ์ทั่วไป	13
1.1 การสูงวัยของประชากรโลก	15
1.1.1 ประชากรโลกในปี 2018	16
1.1.2 ตัวอย่างผลกระทบจากการสูงวัยของประชากร	19
1.1.3 วันผู้สูงอายุสากล	23
1.2 การสูงวัยของประชากรอาเซียน	25
1.2.1 ประชากรอาเซียนในปี 2018	26
1.2.2 จำนวนและร้อยละของประชากรสูงอายุในประเทศอาเซียน ปี 2018	30
1.3 การสูงวัยของประชากรไทย	31
1.3.1 ประชากรไทยในปี 2561	32
1.3.2 การเกิดที่น้อยลง และอายุที่ยืนยาวขึ้นทำให้ประชากรสูงวัยอย่างรวดเร็วมาก	34
1.3.3 แนวโน้มการสูงวัยของประชากรไทย	38
1.3.4 ผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างอายุของประชากรไทย	39

ส่วนที่ 2

การดำเนินงานด้านผู้สูงอายุของประเทศไทย พ.ศ. 2525-2561	41
2.1 ผู้สูงอายุกับการพัฒนา	43
2.2 การสูงวัยอย่างมีสุขภาพและอยู่ดีมีสุข	51
2.3 การสร้างความมั่นใจในเรื่องสภาพแวดล้อมที่เกื้อหนุนและเหมาะสม	56
2.4. ข้อมูลเกี่ยวกับผู้สูงอายุ	59

ส่วนที่ 3

การทำงานของผู้สูงอายุ	61
3.1 ความหมายของ “ผู้สูงอายุที่มีงานทำ”	62
3.2 ตัวชี้วัดการทำงานผู้สูงอายุ	65
3.3 รูปแบบการส่งเสริมการทำงานของผู้สูงอายุ	70
3.4 มาตรการต่างๆ ของภาครัฐเพื่อผู้สูงอายุในปี 2561	71
3.5 ภาครัฐ และเอกชน ร่วมมือกันส่งเสริมให้ผู้สูงอายุมีงานทำ	73
3.6 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย	74

ส่วนที่ 4

สถานการณ์เด่นในรอบปี 2561 77

4.1 ผู้สูงอายุแห่งชาติ ประจำปี พ.ศ. 2561	78
4.2 ศิลปินแห่งชาติ ประจำปี พ.ศ. 2561	84
4.3 “สังคมสูงอายุ” ได้เป็นระเบียบวาระแห่งชาติ	87
4.4 รัฐบาลจ่ายเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ เป็นเงินมากกว่า 66,000 ล้านบาทในปี 2561	90
4.5 ธุรกิจเกี่ยวกับผู้สูงอายุ	92
4.6 การแข่งขันกีฬาผู้สูงอายุในปี 2561	94
4.7 กลุ่มอาสาสมัครสาธารณสุข มีอายุครบ 10 ปี	96
4.8 ชีวิตटना หรือ พินัยกรรมชีวิต (Living will)	97
4.9 นวัตกรรมเพื่อผู้สูงอายุไทย	98
4.10 การตื่นตัวของสื่อในเรื่องสังคมสูงอายุ	101
4.11 ผู้สูงอายุกับสื่อสังคมออนไลน์	102

ส่วนที่ 5

งานวิจัยเพื่อสังคมสูงอายุ 105

5.1 กลไกการส่งเสริมการมีงานทำของผู้สูงอายุ ที่เป็นแรงงานนอกระบบ	106
---	-----

5.2 นโยบายการจ้างงานบุคลากรผู้สูงอายุ ในธุรกิจโรงแรมเครือข่ายไทย	108
--	-----

5.3 การส่งเสริมการมีรายได้และการมีงานทำ ของผู้สูงอายุ ตามนโยบายประชารัฐ เพื่อสังคม (E6)	110
---	-----

5.4 การถอดบทเรียนสถานประกอบการที่มี การจ้างแรงงานสูงวัย	112
---	-----

5.5 การศึกษาสถานการณ์ปัจจุบันของ การจ้างงานต่อเนื่อง ในสถานประกอบการ และทัศนคติของนายจ้างในภาคเอกชน	114
---	-----

5.6 การขยายอายุการทำงานในภาคเอกชน ที่เป็นแรงงานในระบบในภาคอุตสาหกรรมชายส่ง ชายปศุสัตว์ ภาคอุตสาหกรรมโรงแรมและภัตตาคาร	116
---	-----

ส่วนที่ 6

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายเกี่ยวกับ ผู้สูงอายุในด้านต่างๆ	119
---	-----

บรรณานุกรม	124
------------	-----

รายชื่อคณะทำงานฯ	126
------------------	-----

“ คำนิยามของ ผู้สูงอายุ ”

ปัจจุบัน สหประชาชาติ (United Nations)

ยังไม่มีนิยามที่แน่นอน ว่าอายุเท่าไรจึงจะเรียกว่าเป็น

“ผู้สูงอายุ” (Older/Elderly person)

แต่สหประชาชาติใช้อายุ 60 ปีขึ้นไปในการนำเสนอสถิติ ข้อมูล และตัวชี้วัด

ที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุ ประเทศพัฒนาแล้วส่วนใหญ่ใช้อายุ 65 ปีขึ้นไป

เป็นเกณฑ์ในการเรียก “ผู้สูงอายุ”

สำหรับประเทศไทย กำหนดนิยาม “ผู้สูงอายุ”

ไว้ในพระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ. 2546 มาตรา 3

“ผู้สูงอายุ” หมายความว่า

“บุคคลซึ่งมีอายุเกินหกสิบปีบริบูรณ์ขึ้นไปและมีสัญชาติไทย”

ในรายงานสถานการณ์ผู้สูงอายุไทย พ.ศ. 2561

“ผู้สูงอายุ” หมายถึง ผู้มีอายุ 60 ปีขึ้นไป

“ประชากรสูงอายุ” หมายถึง ประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไป

“อัตราผู้สูงอายุ” หมายถึง ร้อยละของผู้สูงอายุต่อประชากรทั้งหมด

“การสูงวัยของประชากร” (Population ageing)

เป็นปรากฏการณ์ทางประชากรที่เกิดขึ้นในประเทศต่างๆ ทั่วโลก

ในช่วงทศวรรษที่ผ่านมา เมื่อประชากรในแต่ละพื้นที่ ตั้งแต่ชุมชน

เขตปกครองระดับต่างๆ ประเทศ ภูมิภาค ฯลฯ มีอายุสูงขึ้น โดยสังเกตได้จาก

สัดส่วนของประชากรสูงอายุ หรืออายุมัธยฐานของประชากรที่เพิ่มสูงขึ้น

ในประชากรปิด หรือประชากรที่เปลี่ยนไปโดยไม่นับรวมการย้ายถิ่น

การสูงวัยของประชากร มีสาเหตุมาจากการเกิดที่ลดลง

และอายุของผู้คนยืนยาวขึ้น

“การสูงวัยอย่างมีพลัง” (Active ageing)

เป็นแนวคิดที่แสดงกระบวนการที่เราจะสร้างโอกาสให้กับตนเอง หรือประชากร

ทุกเพศทุกวัยที่จะเติบโตเจริญวัยขึ้นอย่างมีสุขภาพดี มีส่วนร่วมในทางเศรษฐกิจ

และสังคม และมีความมั่นคงในชีวิต เพื่อเป็นการยกระดับคุณภาพชีวิตของ

แต่ละบุคคล หรือของกลุ่มประชากรให้สูงขึ้นตั้งแต่เกิดจนตาย

คำว่า “สังคมสูงอายุ” และ “สังคมสูงวัย”

มีความหมายเหมือนกัน และใช้แทนกันได้

นายแพทย์บรรลุ ศิริพานิช

ประธานมูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนา

ผู้สูงอายุไทย ได้อ้างถึงข้อเขียนของ

สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ.ปยุตฺโต)

ในหนังสือเรื่อง “สูงอายุเป็น ก็น่าเป็นผู้สูงอายุ”

“ คำนิยามของ สังคมสูงอายุ และสังคมสูงวัย ”

ที่กล่าวว่า “อายุ” เป็นภาษาบาลี หมายถึง “พลังส่งต่อหล่อเลี้ยงชีวิต”

และ “วัย” หมายถึง “ความเสื่อม ความโทรม”

จึงเสนอให้ใช้คำว่า “สังคมสูงอายุ” เพื่อหมายถึง

“สังคมที่สูงด้วยพลังส่งต่อหล่อเลี้ยงชีวิต”

ไม่ใช่คำว่า “สังคมสูงวัย” เพราะมีความหมายสื่อไป

ในทางลบว่าเป็นสังคมที่สูงด้วยความเสื่อมโทรม

ในรายงานสถานการณ์ผู้สูงอายุไทย พ.ศ. 2561 นี้

จะใช้คำว่า “สังคมสูงอายุ” โดยตลอด

“สังคมสูงอายุ” (Ageing society)

หมายถึง สังคมที่ประชากรกำลังมีอายุสูงขึ้น สังเกตได้จาก อัตราส่วนร้อยละของประชากรสูงอายุเพิ่มสูงขึ้นเรื่อยๆ

“สังคมสูงอายุ” มีความหมายอีกอย่างหนึ่งว่าเป็นสังคมที่สูงอายุแล้ว (Aged society) โดยเป็นสังคมที่มีประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไป มากกว่าร้อยละ 10 ของประชากรทั้งหมด (หรือประชากรอายุ 65 ปีขึ้นไป มากกว่าร้อยละ 7)

“สังคมสูงอายุอย่างสมบูรณ์” (Complete-aged society)

หมายถึง สังคมที่มีประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไป

มากกว่าร้อยละ 20 ของประชากรทั้งหมด

(หรือประชากรอายุ 65 ปีขึ้นไป มากกว่าร้อยละ 14)

“สังคมสูงอายุระดับสุดยอด” (Super-aged society)

หมายถึง สังคมที่มีประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไป

มากกว่าร้อยละ 28 ของประชากรทั้งหมด

(หรือประชากรอายุ 65 ปีขึ้นไป มากกว่าร้อยละ 20)

แหล่งข้อมูลที่ใช้ใน

รายงานสถานการณ์ผู้สูงอายุไทย พ.ศ. 2561

World Population Prospects: The 2017 Revision จัดทำโดยสหประชาชาติ ที่ทำการคาดประมาณประชากรตามกลุ่มอายุและเพศ ของประเทศต่างๆ ทั่วโลก โดยใช้ข้อมูลสำมะโนประชากรของประเทศต่างๆ เป็นฐาน

สำมะโนประชากรและเคหะ ดำเนินการโดยสำนักงานสถิติแห่งชาติ (สสช.) ทำการแจงนับประชากรทุกคนทั่วประเทศ ทุก 10 ปี ในปีพุทธศักราชที่ลงท้ายด้วยเลข 3 ประเทศไทยทำสำมะโนประชากรและเคหะครั้งหลังสุด เมื่อ พ.ศ. 2553

ทะเบียนราษฎร ดำเนินการโดยสำนักบริหารการทะเบียน กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย ซึ่งจะรายงานจำนวนราษฎร จำนวนคนเกิดและคนตาย ที่จดทะเบียนในแต่ละปี รายงานข้อมูล ณ วันที่ 31 ธันวาคมของปีนั้น

การคาดประมาณประชากรของประเทศไทย พ.ศ. 2553-2583 จัดทำโดยสำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.) ใช้ประชากรจากสำมะโนประชากรและเคหะ พ.ศ. 2553 เป็นฐานเริ่มต้น ทำการคาดประมาณประชากรตามกลุ่มอายุและเพศ ตามเงื่อนไขแนวโน้มการเปลี่ยนแปลง อัตราเจริญพันธุ์ การรอดชีพ และการย้ายถิ่นที่ตั้งขึ้นเป็นข้อสมมุติ

การสำรวจประชากรสูงอายุในประเทศไทย พ.ศ. 2560 ดำเนินการโดยสำนักงานสถิติแห่งชาติ (สสช.) เริ่มสำรวจครั้งแรกเมื่อ พ.ศ. 2537 การสำรวจ พ.ศ. 2560 เป็นการสำรวจครั้งที่ 6 ซึ่งเป็นการสำรวจตัวอย่างของประชากรอายุ 50 ปีขึ้นไป ใน 83,880 ครัวเรือน กลุ่มตัวอย่างเป็นตัวแทนประชากรสูงอายุในระดับประเทศ รายงานสถานการณ์ผู้สูงอายุไทย พ.ศ. 2561 นำเสนอเฉพาะข้อมูลของตัวอย่างอายุ 60 ปีขึ้นไป

การสำรวจภาวะการทำงานของประชากร พ.ศ. 2561 ไตรมาส 3 ดำเนินการโดยสำนักงานสถิติแห่งชาติ (สสช.) เริ่มสำรวจครั้งแรกตั้งแต่ปี 2506 โดยในช่วงปีแรกๆ สำรวจเพียงปีละ 2 ไตรมาส ตั้งแต่ปี 2541 เป็นต้นมา ได้สำรวจปีละ 4 ไตรมาส ไตรมาสแรก เป็นการสำรวจนอกฤดูเกษตร ไตรมาสที่ 3 เป็นการสำรวจฤดูเกษตร ไตรมาสที่ 2 เป็นการสำรวจเพื่อดูแรงงานที่จบการศึกษาใหม่เข้าสู่ตลาดแรงงาน และไตรมาสที่ 4 เป็นช่วงเก็บเกี่ยวผลผลิตการเกษตร

การสำรวจแรงงานนอกระบบ พ.ศ. 2561 ดำเนินการโดยสำนักงานสถิติแห่งชาติ (สสช.) เริ่มสำรวจครั้งแรกในปี 2548 โดยได้ดำเนินการสำรวจเป็นประจำทุกปี ซึ่งดำเนินการพร้อมกับการสำรวจภาวะการทำงานของประชากรในไตรมาสที่ 3 เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับจำนวนและลักษณะต่างๆ ของประชากรที่มีงานทำที่ไม่ได้รับความคุ้มครอง หรือไม่มีหลักประกันทางสังคมหรือไม่ได้รับความคุ้มครองจากการทำงานตามกฎหมายแรงงาน

1

สถานการณ์ทั่วไป

การสูงวัยของประชากรเป็นปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นทั่วโลกในช่วงต้นสหัสวรรษนี้ ขณะนี้โลกของเราได้กลายเป็นสังคมสูงอายุไปแล้ว การที่ประชากรมีอายุสูงขึ้น เป็นผลมาจากการเกิดที่ลดลง และผู้คนมีชีวิตยืนยาวขึ้น

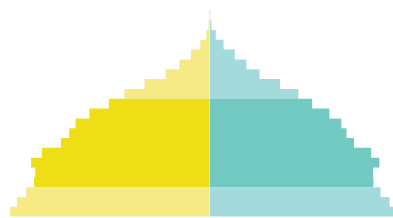
โลกของเราจะมีประชากร
สูงอายุ (อายุ 60 ปีขึ้นไป)
ครบ 1,000 ล้านคน ในปี 2019

ในปี 2018 โลกของ
เรามีประชากรอายุ 80 ปีขึ้นไป
มากถึง 142 ล้านคน

และจำนวนผู้สูงอายุวัยปลาย
กลุ่มนี้จะเพิ่มเป็น

สองเท่า

ในอีกไม่เกิน 20 ปีข้างหน้า

1.1

การสูงวัย ของประชากรโลก

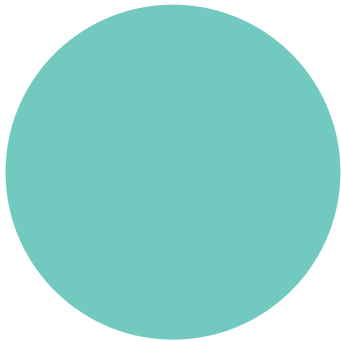
ประชากรโลก ในปี 2018

ในปี 2018 โลกของเรามีผู้สูงอายุ 990 ล้านคน และจะเพิ่มด้วยอัตราร้อยละ 3 ต่อปี เป็น 1,020 ล้านคน ในปี 2019 จึงคาดประมาณได้ว่า ผู้สูงอายุในโลกจะมีจำนวนครบ 1,000 ล้านคน ในราวเดือนกุมภาพันธ์ของปี 2019 นี้

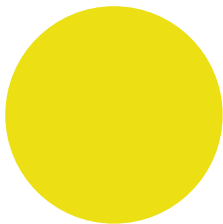
ประชากร 60 ปีขึ้นไป
990 ล้านคน หรือคิดเป็น

13%

ประชากร 15-59 ปี
4,674 ล้านคน หรือคิดเป็น

61.2%

ประชากรอายุ 0-14 ปี
1,969 ล้านคน หรือคิดเป็น

25.8%

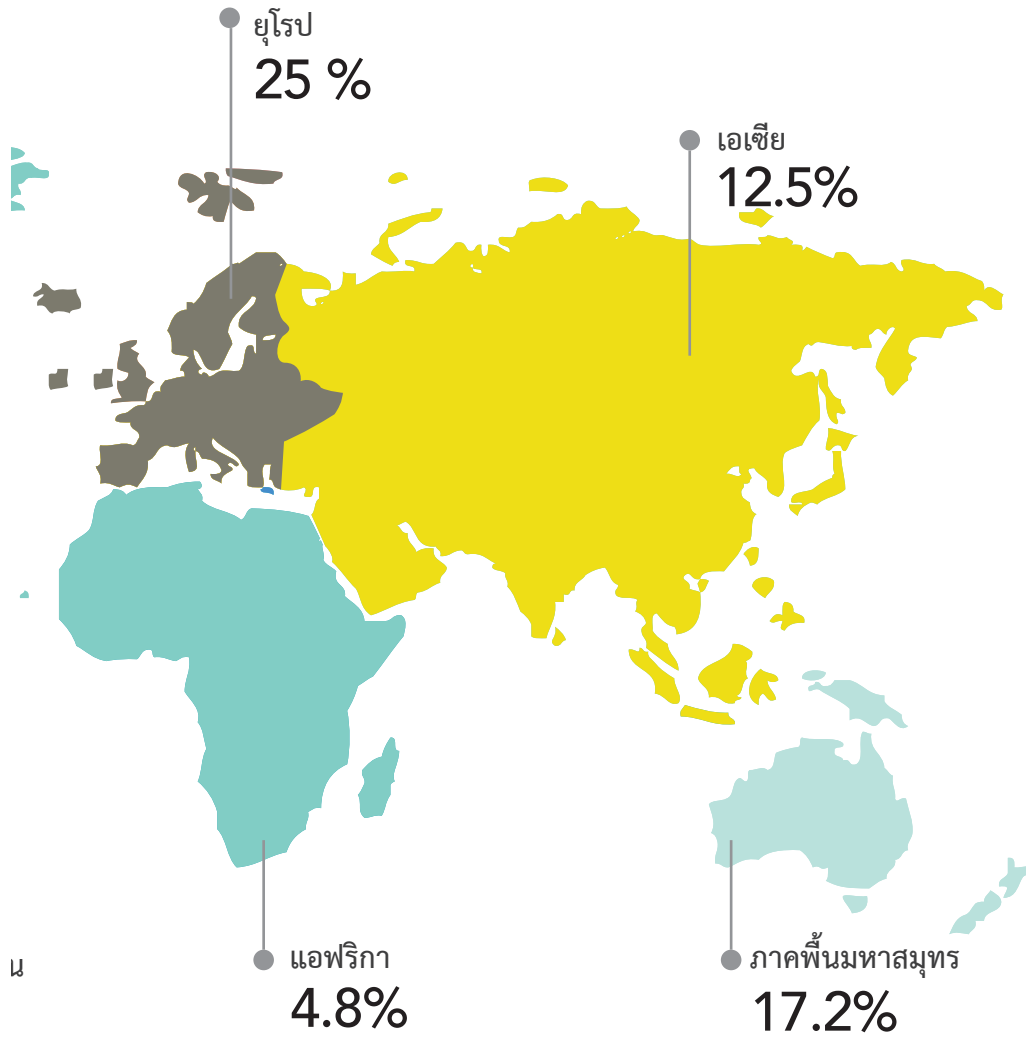
แหล่งที่มา : UN, 2017

ผู้สูงอายุในโลก
จะมีจำนวนครบ

1,000

ล้านคน ในราว
เดือนกุมภาพันธ์
ของปี 2019 นี้

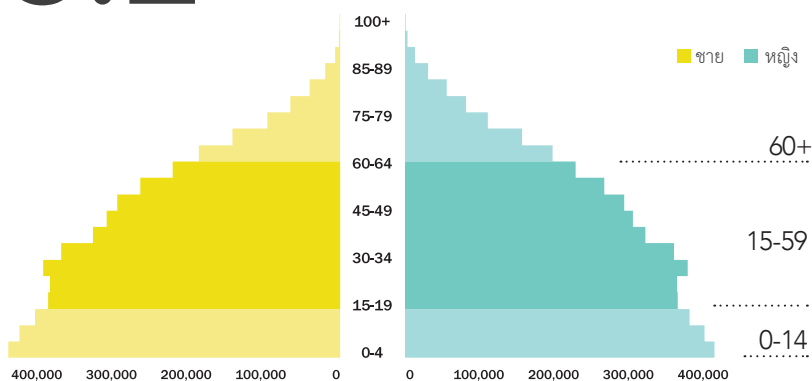
ในปี 2018 โลกของเรามีจำนวนผู้สูงอายุวัยปลายหรือผู้มีอายุ 80 ปีขึ้นไปมากถึง 142 ล้านคน หรือคิดเป็นร้อยละ 1.9 ของประชากรทั้งหมด ผู้สูงอายุวัยปลายจะมีจำนวนเพิ่มเป็น 188 ล้านคน ในอีก 10 ปีข้างหน้า เท่ากับว่า ผู้สูงอายุวัยปลายโลกกำลังเพิ่มขึ้นด้วยอัตราเฉลี่ยร้อยละ 3.2 ต่อปี

ตามการคาดประมาณของสหประชาชาติ โลกของเราจะมีสัดส่วนประชากรสูงอายุ (60 ปีขึ้นไป) สูงขึ้นถึงร้อยละ 20 ในปี 2044 เท่ากับว่า โลกของเราจะกลายเป็นสังคมสูงอายุอย่างสมบูรณ์ ในอีก 26 ปีข้างหน้า

ผู้สูงอายุวัยปลายในโลกกำลังเพิ่มขึ้นด้วยอัตราเฉลี่ยต่อปีร้อยละ

3.2

ล้านคน

ปี 2018

ผู้สูงอายุวัยปลายหรือผู้มีอายุ 80 ปีขึ้นไปมากถึง

142 ล้านคน

ในปี 2018 เหลือแอฟริกาอีกเพียงทวีปเดียว
ที่ยังไม่เป็นสังคมสูงอายุ โดยมีประชากรอายุ
60 ปีขึ้นไปเพียงร้อยละ 5 ของประชากรทั้งหมด
ในขณะที่ยุโรปมีอัตราผู้สูงอายุสูงสุด คือ ร้อยละ 25

ยุโรป

เป็นทวีปที่มี
อัตราผู้สูงอายุสูงที่สุดในโลก

25 %

แอฟริกา

เป็นทวีปที่มี
อัตราผู้สูงอายุต่ำที่สุดในโลก

4.8%

ประเทศที่มีอัตราผู้สูงอายุสูงสุด

10 อันดับแรก

1	ญี่ปุ่น	33.6%
2	อิตาลี	29.8%
3	เยอรมนี	28.4%
4	โปรตุเกส	28.3%
5	ฟินแลนด์	28.1%
6	บัลแกเรีย	27.9%
7	โครเอเชีย	27.2%
8	กรีซ	26.9%
9	สโลวีเนีย	26.8%
10	ลัตเวีย	26.6%

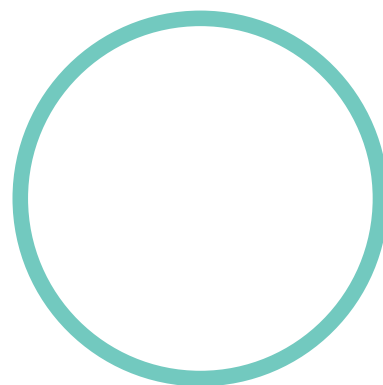
ประเทศที่มีอัตราผู้สูงอายุต่ำสุด

10 อันดับสุดท้าย

1	สหรัฐอเมริกาเบเนซุเอลา	2.6%
2	กาตาร์	3.1%
3	ยูกันดา	3.3%
4	แซมเบีย	3.7%
5	แกมเบีย	3.8%
6	บูร์กินาฟาโซ	3.9%
7	มาลี	3.9%
8	ชาด	4.0%
9	แองโกลา	4.1%
10	โอมาน	4.1%

แหล่งที่มา : UN, 2017

ตัวอย่างผลกระทบ จากการสูงวัยของประชากร

การขาดแคลนแรงงานในญี่ปุ่น

ร้านสะดวกซื้อต้องการพนักงานบริการตลอด 24 ชั่วโมง หากไม่สามารถให้บริการได้ เจ้าของร้านต้องจ่ายค่าปรับ ทำให้เจ้าของร้านแฟรนไชส์บางแห่งในญี่ปุ่นต้องทำงานในกะที่ไม่สามารถหาพนักงานมาทำงานได้ การขาดแคลนแรงงานนี้เป็นผลกระทบจากสังคมสูงอายุ (Jiji, 2019)

ปี 2018 ญี่ปุ่นมีผู้สูงอายุ 60 ปีขึ้นไปสูงถึงร้อยละ 33.6 ของประชากรทั้งหมด (United Nations, 2017) ญี่ปุ่นจึงปรับนโยบายเพื่อนำเข้าแรงงานจากต่างประเทศประมาณ 5 แสนคน ภายในปี 2025 (McCurry, 2018)

ญี่ปุ่น
เป็นประเทศที่มี
อัตราผู้สูงอายุ
สูงที่สุดในโลก

33.6%

สิงคโปร์
เป็น 1 ใน 4 ประเทศ
ที่กลายเป็น

“สังคมสูงอายุ”

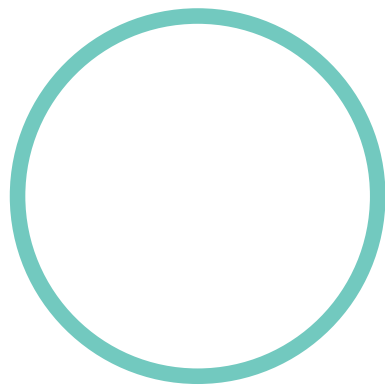
ในกลุ่มประเทศ
สมาชิกอาเซียน

สิงคโปร์ขยายอายุเกษียณ เพื่อเพิ่มเวลาออม

ปี 2018 สิงคโปร์มีผู้สูงอายุ 60 ปีขึ้นไป ร้อยละ 20.4 นับเป็นประเทศแรกในอาเซียนที่กลายเป็นสังคมสูงอายุอย่างสมบูรณ์แล้ว (UN, 2017) จำนวนผู้สูงอายุที่เพิ่มจำนวนมากขึ้น ในขณะที่ประชากรมีบุตรน้อยลงหรือไม่มีบุตรเลย ทำให้การดูแลผู้สูงอายุโดยเฉพาะด้านการเงินเป็นข้อท้าทายสำคัญ

สิงคโปร์มีกองทุนสำรองเลี้ยงชีพ (Central Provident Fund-CPF) ที่ช่วยออมเงิน โดยหักจากเงินเดือนระหว่างที่ยังทำงานเพื่อเป็นเงินออมจนกระทั่งเกษียณ (Central Provident Fund Board, 2018) เมื่อประชากรมีอายุยืนยาวขึ้นจึงต้องใช้จ่ายหลังเกษียณมากขึ้น รัฐบาลจึงขยายอายุเกษียณเพื่อเพิ่มเวลาออมเงินให้แก่ประชาชน และยังช่วยรักษาแรงงานให้อยู่ในระบบได้นานขึ้นเพื่อลดปัญหาการขาดแคลนแรงงาน

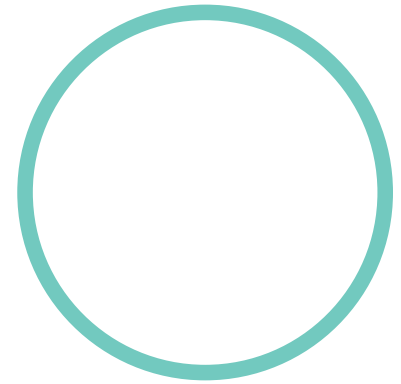
สิงคโปร์ปรับอายุเกษียณขั้นต่ำของแรงงานสิงคโปร์จากเดิม 55 ปี ให้เป็น 62 ปี ในปี 2012 และ ในปี 2017 ปรับกฎหมายให้สถานประกอบการต้องเสนองานให้แก่ผู้สูงอายุไปจนอายุครบ 67 ปี (Government of Singapore, 2019) การปรับอายุเกษียณนี้ทำให้ผู้สูงอายุสามารถตัดสินใจทำงานต่อ หรือ หยุดทำงาน หรือ รับการฝึกอบรมเพื่อหางานอื่นที่เหมาะสม และเลือกทำงานเต็มเวลาหรือ บางช่วงเวลาได้

อิตาลีมีผู้สูงอายุสมองเสื่อมเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ

อิตาลีมีประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไปจำนวน 17.6 ล้านคนจากประชากรจำนวน 60.3 ล้านคน ผู้สูงอายุคิดเป็นร้อยละ 29.8 ของประชากรทั้งหมด (United Nations, 2017) ปี 2014 คาดประมาณว่ามีผู้สูงอายุสมองเสื่อมมากถึง 1 ล้านคน ในจำนวนนี้มี 6 แสนคนได้รับการวินิจฉัยว่าเป็นอัลไซเมอร์ และจะมีจำนวนเพิ่มมากขึ้นเรื่อยๆ จากการสูงอายุของประชากร

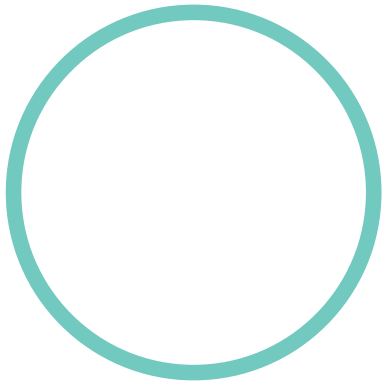
ผู้ป่วยสมองเสื่อมต้องการคนดูแลไม่เพียงแค่สมาชิกครอบครัว แต่รวมถึงชุมชนและสังคมด้วย กระทรวงสุขภาพจึงมีนโยบายและมาตรการเพื่อส่งเสริมบริการสุขภาพและสังคม สร้างและเสริมความแข็งแกร่งของเครือข่ายอย่างบูรณาการเพื่อดูแลผู้ที่มีภาวะสมองเสื่อม ปรับปรุงคุณภาพบริการและคุณภาพชีวิตของผู้ที่มีภาวะสมองเสื่อมรวมทั้งครอบครัว เพื่อสร้างความเข้มแข็งและลดทัศนคติด้านลบ และเพิ่มจำนวนบุคลากรด้านสังคม นักประสาทวิทยา และพยาบาล (Open Access Government, 2017)

ปี 2014
คาดประมาณว่า
มีผู้สูงอายุ
สมองเสื่อม
มากถึง

1

ล้านคน

ภายใน ปี 2060
ครึ่งหนึ่ง
ของประชากร
จะอายุมากกว่า
51 ปี

เกิดวิกฤตแรงงานในเยอรมนีแล้ว

ประชากรในเยอรมนีที่เคยมีมากที่สุดในปี 2002 จำนวน 82 ล้านคน จะลดลงเหลือ 74.5 ล้านคนในปี 2050 จำนวนประชากรในกำลังแรงงานอายุ 20-65 ปี จะลดลงจากจำนวน 50 ล้านคน ในปี 2010 เหลือเพียง 36 ล้านคน ภายในปี 2060 ซึ่งครึ่งหนึ่งของประชากรจะมีอายุมากกว่า 51 ปี (Stratfor Enterprises, 2013)

เศรษฐกิจของเยอรมนีเติบโตอย่างมาก มีคนว่างงานเพียงร้อยละ 6 รัฐบาลแก้ปัญหาการขาดแคลนแรงงานมานานแล้ว โดยการจ้างผู้หญิงและผู้สูงอายุ ชายให้กลับเข้าสู่ตลาดแรงงาน สัดส่วนผู้หญิงในวัยแรงงานสูงถึงร้อยละ 54 ซึ่งใกล้เคียงกับฝรั่งเศส (ร้อยละ 51) และอังกฤษ (ร้อยละ 56) ยิ่งไปกว่านั้นอัตราการจ้างงานผู้สูงอายุ 60-64 ปี เพิ่มสูงถึงร้อยละ 50 และเป็นเรื่องยากที่จะให้ผู้สูงอายุ 65 ปียังทำงานต่อไป อย่างไรก็ตาม นายจ้างต้องการให้ขยายอายุเกษียณจาก 65 ปี เป็น 67 ปี ในตำแหน่งงานที่สัญญาจ้างยืดหยุ่นได้ รัฐบาลจึงปรับกฎหมายการจ้างงานโดยไม่กระทบผู้ที่เกษียณและรับบำนาญ แม้จะนำแรงงานที่มีศักยภาพส่วนใหญ่กลับเข้าสู่ระบบแล้ว เยอรมนียังคงหนีไม่พ้นปัญหาการขาดแคลนแรงงาน เพราะแรงงานต่างชาติไม่สามารถทดแทนแรงงานทักษะสูงได้ เนื่องจากแรงงานต่างชาติต้องใช้เวลาอย่างน้อย 5 ปีปรับตัวให้เข้ากับการทำงานในบริบทของประเทศ (Wagstyl, 2019)

วันผู้สูงอายุสากล

INTERNATIONAL DAY OF OLDER PERSONS

1 ตุลาคมของทุกปี

สมัชชาใหญ่แห่งสหประชาชาติ
ได้มีมติเมื่อวันที่ 14 ธันวาคม 1990
ให้ถือเอาวันที่ 1 ตุลาคมของทุกปี เป็น
“วันผู้สูงอายุสากล” (International
Day of Older Persons)

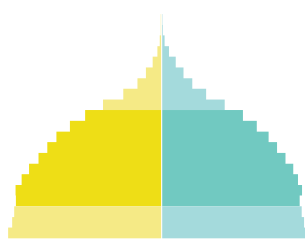
เพื่อปลูกให้ชาวโลกได้ตระหนักถึง
ความสำคัญของประเด็นเกี่ยวกับ
ผู้สูงอายุ เช่น เรื่องคุณค่าและคุณูปการ
ที่ผู้สูงอายุมีต่อสังคม และเรื่องการ
กระทำรุนแรงต่อผู้สูงอายุ

คำขวัญวันผู้สูงอายุสากล ปี 2560

Celebrating Older Human Rights Champions

เฉลิมฉลองชัยชนะ

ในการส่งเสริมสิทธิมนุษยชนของผู้สูงอายุ

1.2

การสูงวัย

ของประชากรอาเซียน

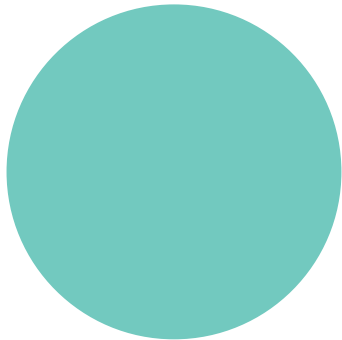
ประชากรอาเซียน ในปี 2018

ในปี 2018 อาเซียนได้กลายเป็นสังคมสูงอายุแล้ว
ทั้ง 10 ประเทศที่เป็นสมาชิกของอาเซียน
หรือสมาคมประชาชาติแห่งเอเชีย
ตะวันออกเฉียงใต้ (The Association of
Southeast Asian Nations - ASEAN)
มีประชากรรวมกันประมาณ 654 ล้านคน

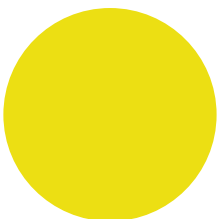
ประชากร 60 ปีขึ้นไป
67 ล้านคน หรือคิดเป็น

10.2%

ประชากร 15-59 ปี
418 ล้านคน หรือคิดเป็น

63.9%

ประชากรอายุ 0-14 ปี
169 ล้านคน หรือคิดเป็น

25.9%

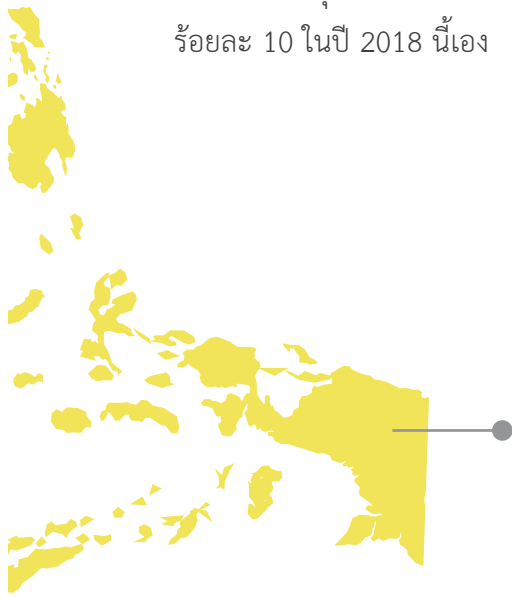
แหล่งที่มา : UN, 2017

ปี 2018 อาเซียนได้กลายเป็นสังคมสูงอายุไปแล้ว
เมื่อมีสัดส่วนประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไปสูงถึงร้อยละ

10

ของประชากรทั้งหมด

ประเทศสมาชิกอาเซียนได้กลายเป็น “สังคมสูงอายุ”
ไปแล้ว 4 ประเทศ คือ สิงคโปร์ ไทย เวียดนาม
และมาเลเซีย ซึ่งประเทศหลังนี้ เพิ่งมีสัดส่วน
ประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไป เพิ่มสูงขึ้นถึง
ร้อยละ 10 ในปี 2018 นี้เอง

อินโดนีเซีย

มีอัตราผู้สูงอายุร้อยละ 9
ซึ่งยังไม่เรียกว่าเป็นสังคมสูงอายุ
อย่างไรก็ตาม มีจำนวนผู้สูงอายุมากถึง

24 ล้านคน

ประเทศอินโดนีเซีย เป็นประเทศสมาชิก
อาเซียนที่มีประชากรมากที่สุด คือ 267
ล้านคน หรือคิดเป็นร้อยละ 20.4 ของ
ประชากรอาเซียนทั้งหมด อินโดนีเซีย
มีอัตราผู้สูงอายุร้อยละ 9 ซึ่งยังไม่
เรียกว่าเป็นสังคมสูงอายุ อย่างไรก็ตาม
อินโดนีเซียมีจำนวนผู้สูงอายุมากถึง
24 ล้านคน

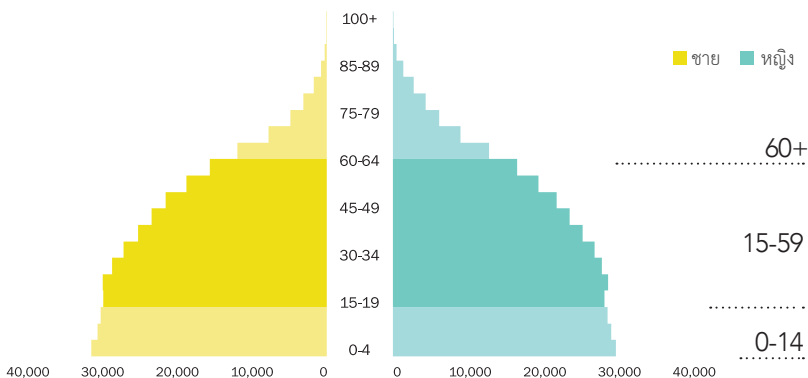
อัตราเจริญพันธุ์ของประเทศอินโดนีเซีย
ถือว่ากำลังลดลง ในขณะที่อายุคาดเฉลี่ย
กำลังยืนยาวขึ้นเรื่อยๆ คาดว่าในปี 2020
อินโดนีเซียจะเป็นสังคมสูงอายุประเทศ
ที่ 6 ตามหลังสิงคโปร์ ไทย เวียดนาม
มาเลเซีย และเมียนมา

ด้วยเหตุที่ประเทศไทยได้เล็งเห็นความ
สำคัญของการสูงวัยของประชากรในกลุ่ม
ประเทศสมาชิกอาเซียน นายกรัฐมนตรี
พลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา ในที่
ประชุมสุดยอดอาเซียนที่นครเวียงจันทน์
เมื่อปลายเดือนเมษายน ปี 2017 ได้เสนอ
ให้มีการจัดตั้ง ศูนย์อาเซียนเพื่อผู้สูงวัย
อย่างมีศักยภาพและนวัตกรรม (ASEAN
Center on Active Ageing and
Innovation-ACAI) เป็นศูนย์การดูแล
ผู้สูงอายุในภูมิภาค เพื่อรองรับ
สถานการณ์การสูงวัยของประชากร
อาเซียนในวาระที่ไทยเป็นประธาน
อาเซียนในปี 2019

ปี 2018

อาเซียนมีประชากร 60 ปีขึ้นไป

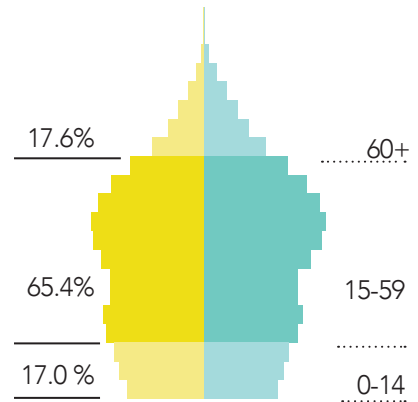
67 ล้านคน

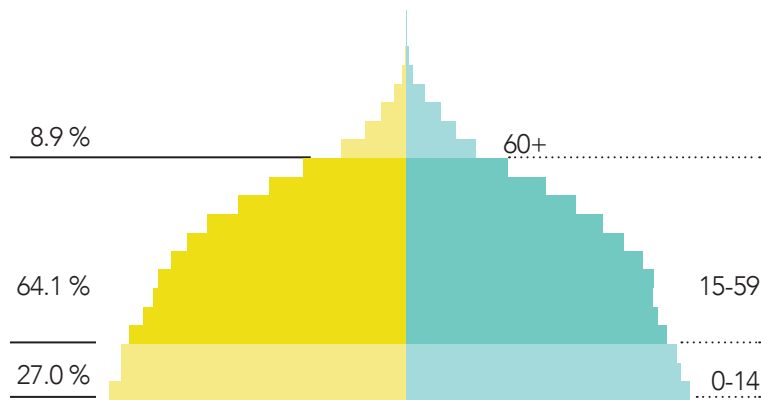
ประชากรของประเทศ ในอาเซียน ปี 2018

ชาย หญิง

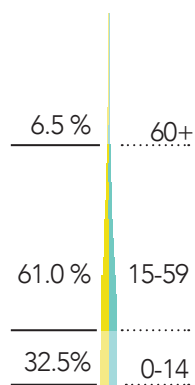
ไทย
จำนวนประชากร
69.2 ล้านคน

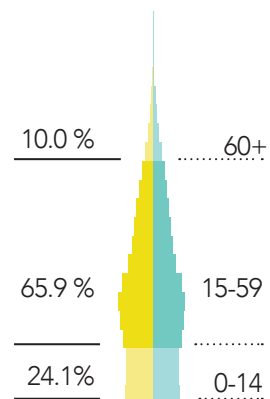
อินโดนีเซีย
จำนวนประชากร
266.8 ล้านคน

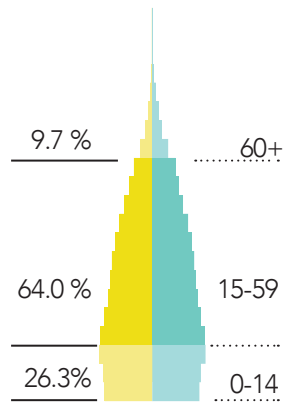
ลาว
จำนวนประชากร
7.0 ล้านคน

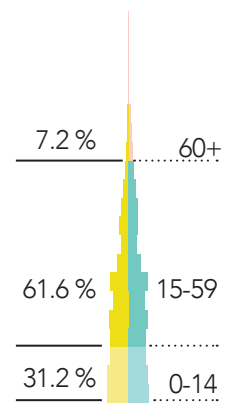
มาเลเซีย
จำนวนประชากร
32.0 ล้านคน

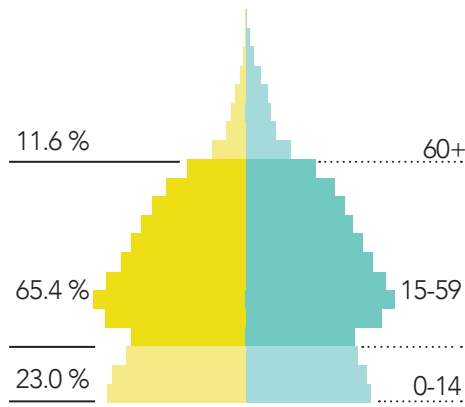
เมียนมา
จำนวนประชากร
53.9 ล้านคน

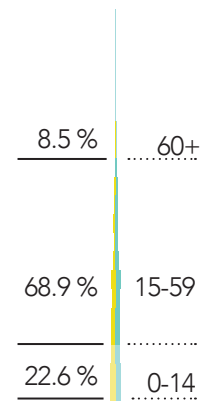
กัมพูชา
จำนวนประชากร
16.2 ล้านคน

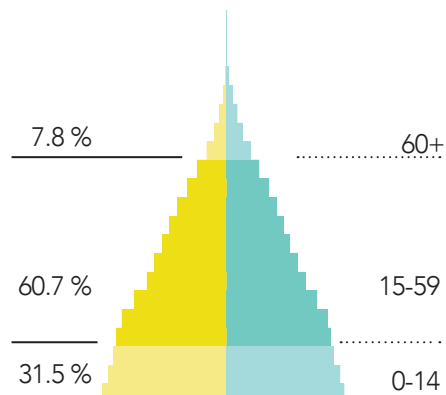
เวียดนาม
จำนวนประชากร
96.5 ล้านคน

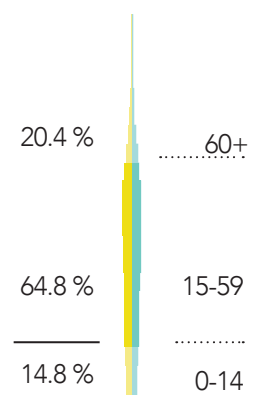
บรูไน
จำนวนประชากร
0.4 ล้านคน

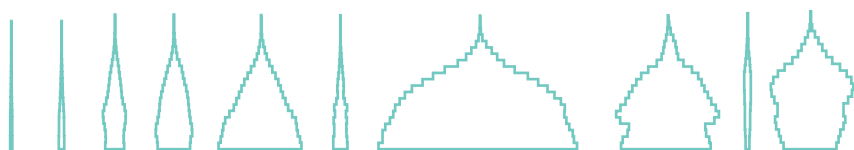

ฟิลิปปินส์
จำนวนประชากร
106.5 ล้านคน

สิงคโปร์
จำนวนประชากร
5.8 ล้านคน

จำนวนและร้อยละของประชากรสูงอายุ ในประเทศอาเซียน ปี 2018

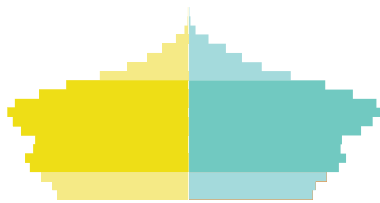
ประเทศ	1999*		2018	
	จำนวนประชากรทั้งหมด (ล้านคน)	ร้อยละของประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไป	จำนวนประชากรทั้งหมด (ล้านคน)	ร้อยละของประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไป
สิงคโปร์	3.8	10.5	5.8	20.4
ไทย**	62.0	9.6	69.2	17.6
เวียดนาม	79.4	8.6	96.5	11.6
มาเลเซีย	22.9	6.1	32.0	10.0
เมียนมา	47.1	7.1	53.9	9.7
อินโดนีเซีย	208.6	7.2	266.8	8.9
บรูไน	0.3	4.0	0.4	8.5
ฟิลิปปินส์	76.3	5.0	106.5	7.8
กัมพูชา	11.9	4.9	16.2	7.2
ลาว	5.3	5.4	7.0	6.4
รวม	517.6		654.3	

แหล่งที่มา : UN, 2017

หมายเหตุ: * ปี 1999 เป็นปีที่อาเซียนมีสมาชิกครบ 10 ประเทศ

** จำนวนประชากรของประเทศไทยที่คาดประมาณโดยสหประชาชาติเป็นประชากรทุกคนที่อยู่ในประเทศไทย

ซึ่งรวมทั้งคนที่ไม่ได้สัญชาติไทยและไม่ขึ้นชื่อในทะเบียนราษฎรด้วย

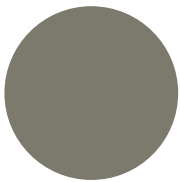

1.3

การสูงวัย ของประชากรไทย

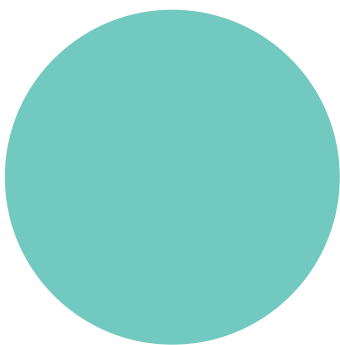
ประชากรไทย ในปี 2561

ประเทศไทยมีประชากรสัญชาติไทยและไม่ใช่อสัญชาติไทยแต่มีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้านประมาณ 66 ล้านคน และเมื่อนับรวมคนต่างชาตินิที่ไม่ใช่สัญชาติไทยและไม่มีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้าน อีกประมาณ 3 ล้านคน รวมแล้วมีประชากรที่อาศัยอยู่ในประเทศไทยรวมทั้งหมดประมาณ 69 ล้านคน ในจำนวนคนไทยและคนต่างด้าวที่มีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้าน 66 ล้านคนนั้นมีผู้สูงอายุหรือผู้มีอายุ 60 ปีขึ้นไปถึง 11.7 ล้านคนหรือคิดเป็นร้อยละ 17.6 ของประชากรทั้งหมด

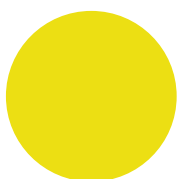
ประชากร 60 ปีขึ้นไป
11.7 ล้านคน หรือคิดเป็น

17.6%

ประชากร 15-59 ปี
43.3 ล้านคน หรือคิดเป็น

65.4%

ประชากรอายุ 0-14 ปี
11.2 ล้านคน หรือคิดเป็น

17.0%

จำนวนประชากร ผู้สูงอายุ 60 ปีขึ้นไป และ 80 ปีขึ้นไป

ภาค*	ประชากรทั้งหมด (ล้านคน)	ผู้สูงอายุ 60 ปีขึ้นไป (ล้านคน)	ผู้สูงอายุ 80 ปีขึ้นไป (พันคน)
กรุงเทพมหานคร	8.3	1.1	114
ปริมณฑล	6.9	0.9	97
ภาคกลางตอนกลาง	3.1	0.6	74
ภาคตะวันออก	5.6	0.7	88
ภาคตะวันตก	3.5	0.7	87
ภาคเหนือ	11.2	2.4	287
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	18.5	3.5	389
ภาคใต้	9.1	1.3	182

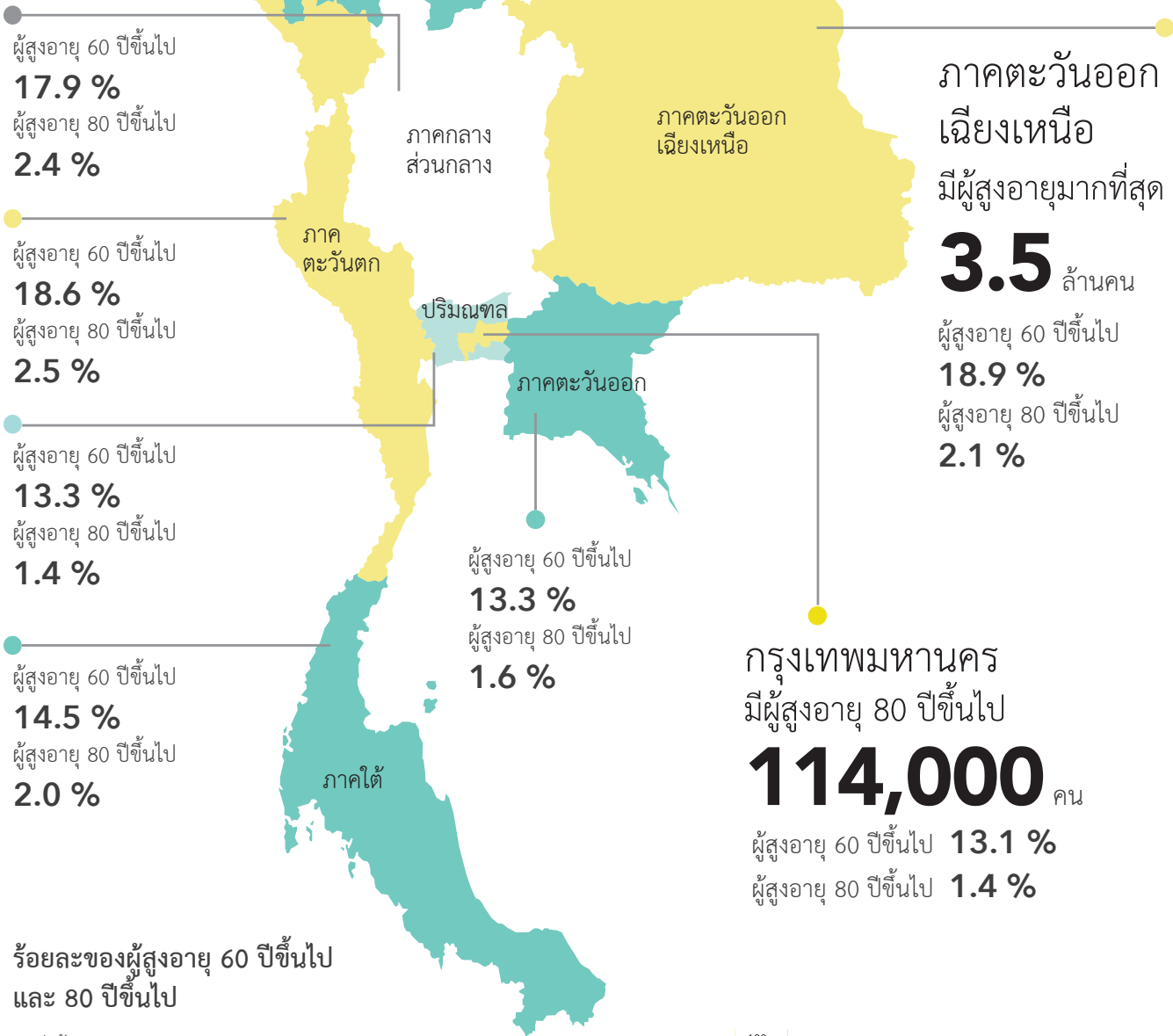
แหล่งข้อมูล : สศช., 2562

*สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ได้แบ่งพื้นที่ในประเทศไทยออกเป็น 8 ภาค ดังนี้
กรุงเทพมหานคร ปริมณฑล (สมุทรปราการ นนทบุรี ปทุมธานี นครปฐม สมุทรสาคร) **ภาคกลางส่วนกลาง** (พระนครศรีอยุธยา อ่างทอง ลพบุรี สิงห์บุรี ชัยนาท สระบุรี) **ภาคตะวันออก** (ชลบุรี ระยอง จันทบุรี ตราด ฉะเชิงเทรา ปราจีนบุรี นครนายก สระแก้ว)
ภาคตะวันตก (ราชบุรี กาญจนบุรี สุพรรณบุรี สมุทรสงคราม เพชรบุรี ประจวบคีรีขันธ์) **ภาคเหนือ** (เชียงใหม่ ลำพูน ลำปาง อุตรดิตถ์ แพร่ น่าน พะเยา เชียงราย แม่ฮ่องสอน นครสวรรค์ อุทัยธานี กำแพงเพชร ตาก สุโขทัย พิษณุโลก พิจิตร เพชรบูรณ์)
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (นครราชสีมา บุรีรัมย์ สุรินทร์ ศรีสะเกษ อุบลราชธานี ยโสธร ชัยภูมิ อำนาจเจริญ หนองบัวลำภู ขอนแก่น อุดรธานี เลย หนองคาย บึงกาฬ มหาสารคาม ร้อยเอ็ด กาฬสินธุ์ สกลนคร นครพนม มุกดาหาร) **ภาคใต้** (นครศรีธรรมราช กระบี่ พังงา ภูเก็ต สุราษฎร์ธานี ระนอง ชุมพร สงขลา สตูล ตรัง พัทลุง ปัตตานี ยะลา นราธิวาส)

ในปี 2561 ภาคเหนือ
เป็นสังคมสูงอายุอย่างสมบูรณ์แล้ว

ผู้สูงอายุ 60 ปีขึ้นไป **21.2 %**

ผู้สูงอายุ 80 ปีขึ้นไป **2.6 %**

ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

มีผู้สูงอายุมากที่สุด

3.5 ล้านคน

ผู้สูงอายุ 60 ปีขึ้นไป

18.9 %

ผู้สูงอายุ 80 ปีขึ้นไป

2.1 %

กรุงเทพมหานคร
มีผู้สูงอายุ 80 ปีขึ้นไป

114,000 คน

ผู้สูงอายุ 60 ปีขึ้นไป **13.1 %**

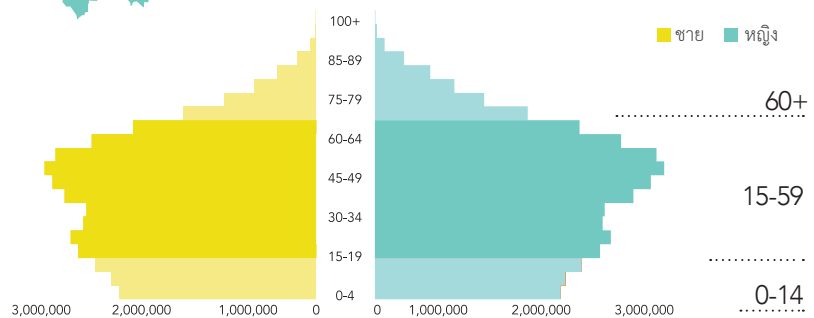
ผู้สูงอายุ 80 ปีขึ้นไป **1.4 %**

ร้อยละของผู้สูงอายุ 60 ปีขึ้นไป
และ 80 ปีขึ้นไป

แหล่งข้อมูล : สศช., 2562

ปี 2561 ประเทศไทยมีประชากร 60 ปีขึ้นไป

11.7 ล้านคน

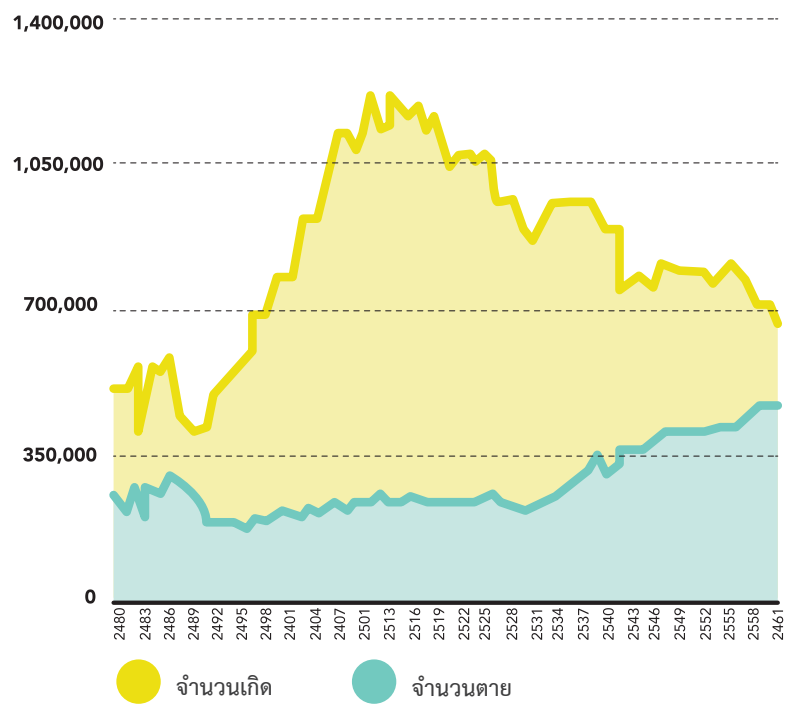
การเกิดที่น้อยลง และอายุที่ยืนยาวขึ้น ทำให้ประชากรสูงวัยอย่างรวดเร็วมาก

การที่คนไทยมีลูกกันน้อยลง และมีอายุยืนยาวขึ้น ทำให้ประชากรไทยมีอายุสูงขึ้นอย่างรวดเร็ว ในขณะที่ช่วง 2-3 ทศวรรษที่ผ่านมา ประเทศไทยมีอัตราเพิ่มประชากรที่ช้ามาก เฉลี่ยเพียงไม่ถึงร้อยละ 1 ต่อปี โครงสร้างอายุของประชากรได้เปลี่ยนไปอย่างมาก จากประชากรเยาว์วัย ที่มีเด็กมาก กลายเป็นประชากรสูงวัยที่มีจำนวนผู้สูงอายุเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว

ในเวลา 20 ปีที่ผ่านมา ประชากรไทยมีอายุสูงขึ้นอย่างมาก ในปี 2543 ประเทศไทยมีผู้สูงอายุเพียงร้อยละ 8 ของประชากรทั้งหมด (สศช., 2543) สัดส่วนผู้สูงอายุได้เพิ่มเป็นร้อยละ 18 ในปี 2561 และคาดว่าจะเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 30 ในปี 2581 (สศช., 2562)

อายุคาดเฉลี่ยเมื่อแรกเกิด
ของคนไทยสูงขึ้นเป็น

77 ปี

จำนวนเกิดและตายของประชากรไทย พ.ศ. 2480-2561

แหล่งข้อมูล : สถิติสาธารณสุข พ.ศ. 2480-2561, กระทรวงสาธารณสุข และ สำนักบริหารการทะเบียน กระทรวงมหาดไทย

ทำไมประชากรไทย

จึงสูงอายุขึ้นอย่างรวดเร็วมาก

สาเหตุที่อัตราผู้สูงอายุ (ร้อยละของประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไปต่อประชากรทั้งหมด) เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วเช่นนี้ เนื่องจากสาเหตุหลัก 2 ประการ

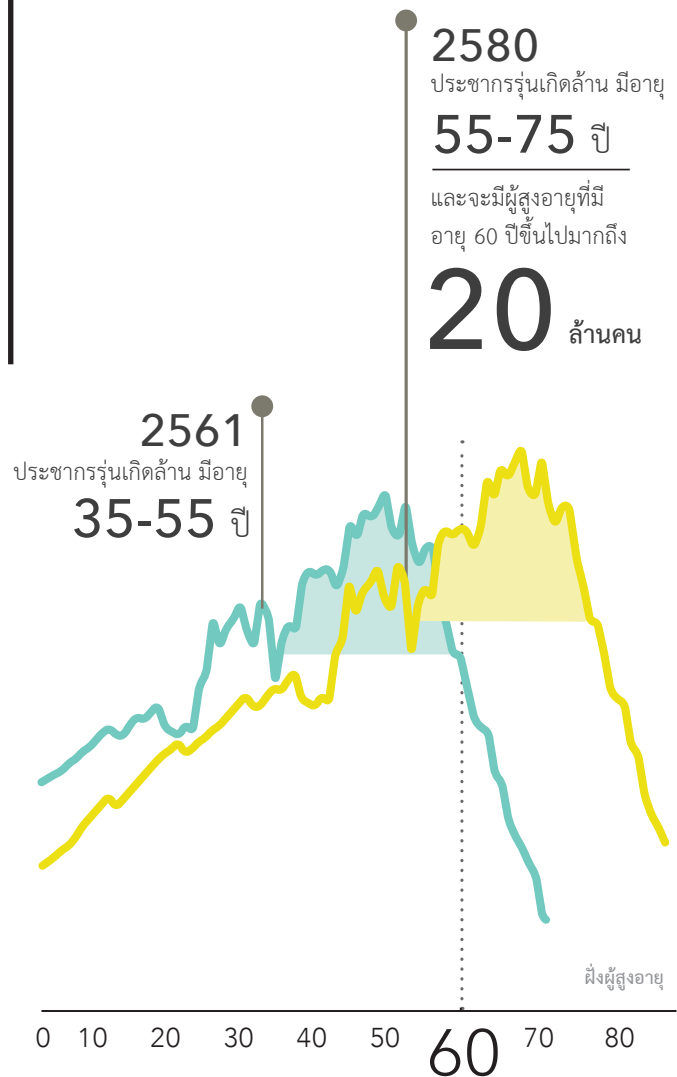
1

จำนวนเด็กเกิดในประเทศไทยลดลงอย่างรวดเร็ว วิถีชีวิตของคนไทยเปลี่ยนไป ผู้หญิงไทยรุ่นใหม่ แต่งงานและมีลูกน้อยลง คู่แต่งงานมีความต้องการมีลูกน้อยลง และที่สำคัญคือ ผู้หญิงไทยในวัยมีบุตรลดจำนวนลง อันเป็นผลมาจากการเกิดที่ลดลงอย่างมากในระยะเวลา 30-40 ปีที่ผ่านมา จำนวนเด็กที่เกิดน้อยลงอย่างมากในวันนี้และวันข้างหน้า จะยังทำให้จำนวนสตรีในวัยมีบุตรลดลงอย่างมากในอนาคต

2

คนไทยมีอายุยืนยาวขึ้นมาก เมื่อ 40-50 ปีก่อน อายุคาดเฉลี่ยเมื่อแรกเกิดของคนไทยยืนยาวไม่ถึง 60 ปี ปัจจุบันอายุคาดเฉลี่ยของคนไทยสูงขึ้นถึง 77 ปี และจะยืนยาวขึ้นถึง 80 ปีในอีก 20 ปีข้างหน้า

ในระยะเวลาต่อจากนี้ไป ประชากรรุ่นเกิดล้าน (เกิดระหว่างปี 2506-2527 มีอายุ 35-55 ปี) ซึ่งเป็นคลื่นประชากรลูกใหญ่ จะเคลื่อนตัวเป็นสังคมสูงอายุ ก็จะทำให้จำนวนผู้สูงอายุเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วมาก

การเกิดในประเทศ ลดน้อยลง

อัตราเจริญพันธุ์รวม

หมายถึง จำนวนบุตรเฉลี่ยที่สตรี
คนหนึ่งจะมีตลอดวัยมีบุตร
ของตน

การเปลี่ยนแปลง
ภาวะเจริญพันธุ์ของ
ประเทศไทยสามารถ
แบ่งได้เป็น 4 ระยะ คือ

1

ก่อนปี 2513 เป็นช่วงก่อนมีนโยบายวางแผน
ครอบครัว ภาวะเจริญพันธุ์ของประเทศไทย
อยู่ในระดับสูง อัตราเจริญพันธุ์รวมอยู่ที่
ประมาณ 6 คน

2

หลังจากปี 2513 การเกิดเริ่มมีแนวโน้มลดลง
จากที่มีจำนวนเกิดมากกว่าปีละ 1 ล้านคน ได้
ลดลงเหลือต่ำกว่าปีละ 1 ล้านคนในปี 2527
(กองสถิติสาธารณสุข, 2527)

3

ในช่วงปี 2533-2542 เรียกได้ว่าเป็นช่วงการ
ปฏิบัติภาวะเจริญพันธุ์ (กองทุนประชากรแห่ง
สหประชาชาติ, 2554) เนื่องจากเป็นช่วงที่ภาวะ
เจริญพันธุ์ลดลงอย่างรวดเร็ว อัตราเจริญพันธุ์รวมได้
ลดลงจาก 3.9 ในปี 2534 เหลือเพียง 2.0 ในปี 2539
ซึ่งต่ำกว่าภาวะเจริญพันธุ์ระดับทดแทนแล้ว
(ปราโมทย์ และปัทมา, 2548)

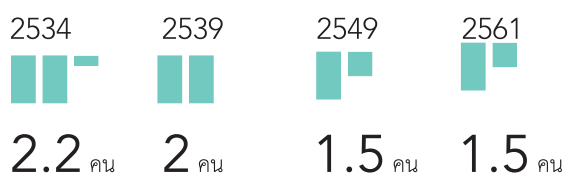
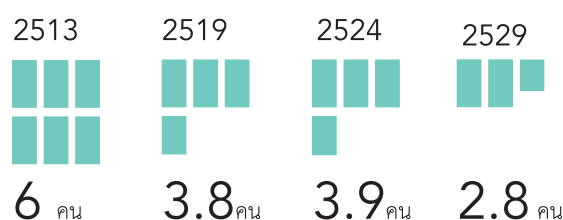
4

ปัจจุบันในปี 2561 อัตราเจริญพันธุ์รวมอยู่ที่ 1.5

ภาวะเจริญพันธุ์รวมของประเทศไทย

พ.ศ.2519, 2524, 2529,

2534, 2539, 2549 และ 2561

แหล่งที่มา : สถิติสาธารณสุข พ.ศ. 2519, 2524, 2529, 2534, 2539,
2549 ; สถิติชีพ กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย; สารประชากร
สถาบันวิจัยประชากรและสังคม, 2559

ประชากรไทย กำลังมีอายุยืนยาวขึ้น

เมื่อ 50 ปีก่อน
คนไทยมีอายุคาดเฉลี่ย
เมื่อแรกเกิด

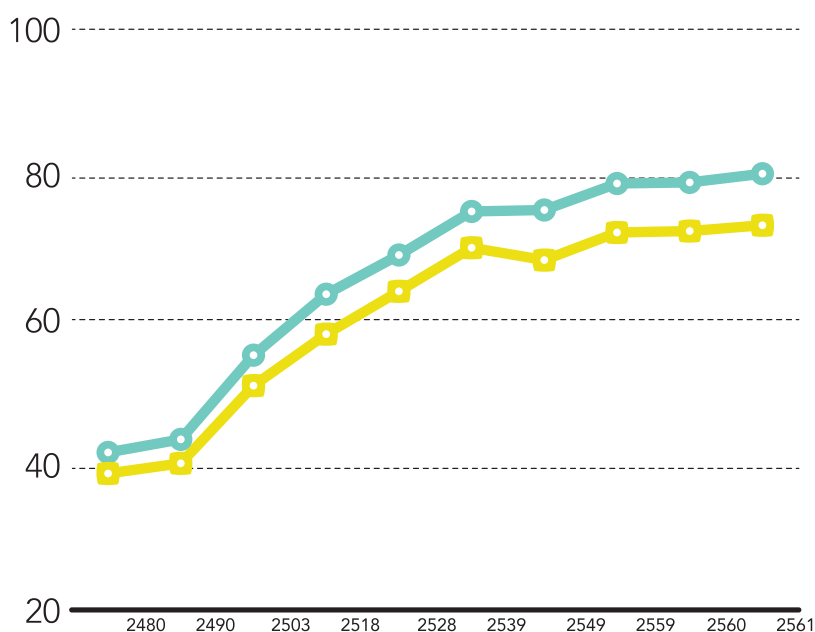
59 ปี

ในปี 2561 อายุคาดเฉลี่ย
เมื่อแรกเกิดของคนไทย
เพิ่มขึ้นเป็น

77 ปี

เมื่อ 50 ปีก่อน คนไทยมีอายุคาดเฉลี่ยประมาณ 59 ปี ในปี 2561 อายุคาดเฉลี่ยของคนไทยเพิ่มขึ้นเป็น 77 ปี โดยทั่วไปแล้ว ผู้หญิงจะมีอายุคาดเฉลี่ยเมื่อแรกเกิดสูงกว่าผู้ชาย ข้อมูลเกี่ยวกับความยืนยาวของชีวิตประชากรไทยแสดงให้เห็นว่า ผู้หญิงมีอายุคาดเฉลี่ยเมื่อแรกเกิดสูงกว่าผู้ชายตลอดมา ในปี 2561 ประมาณว่า ผู้หญิงไทยมีอายุคาดเฉลี่ยเมื่อแรกเกิด 80 ปี ซึ่งสูงกว่าอายุคาดเฉลี่ยของผู้ชาย (73 ปี) ถึง 7 ปี

แนวโน้มอายุคาดเฉลี่ยเมื่อแรกเกิดของประชากรไทย
พ.ศ. 2480 ถึง 2561

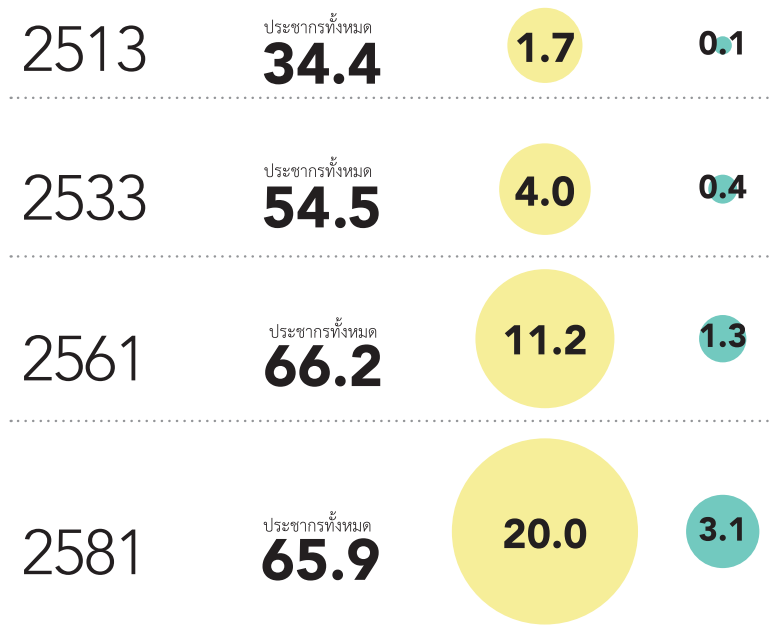

แหล่งข้อมูล : สถิติสาธารณสุข พ.ศ. 2480-2561, กระทรวงสาธารณสุข ■ ชาย ■ หญิง

แนวโน้มการสูงวัย ของประชากรไทย

ประเทศไทยได้กลายเป็นสังคมสูงอายุมาตั้งแต่ปี 2548 และกำลังจะกลายเป็นสังคมสูงอายุอย่างสมบูรณ์ภายในอีกไม่กี่ปีข้างหน้า ในรอบครึ่งศตวรรษที่ผ่านมา ผู้สูงอายุไทยได้เพิ่มจำนวนขึ้นเกือบ 7 เท่าตัว ในปี 2513 ประเทศไทยมีประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไปเพียง 1.7 ล้านคน ประชากรสูงอายุได้เพิ่มจำนวนเป็น 4 ล้านคนในปี 2533 และเพิ่มเป็น 11.2 ล้านคน ในปี 2561 อีก 20 ปีข้างหน้า ในปี 2581 ประชากรสูงอายุไทยจะเพิ่มจำนวนขึ้นอีกเกือบเท่าตัว คือเป็น 20 ล้านคน

จำนวนประชากร อายุ 60 ปีขึ้นไป และอายุ 80 ปีขึ้นไป
พ.ศ. 2513 - 2583 (ล้านคน)

■ อายุ 60 ปีขึ้นไป ■ อายุ 80 ปีขึ้นไป

แหล่งข้อมูล : สสช., 2513, 2533; สคช., 2556

ในรอบครึ่งศตวรรษที่ผ่านมา
ผู้สูงอายุไทยได้เพิ่มจำนวนขึ้น
เกือบ

7
เท่าตัว

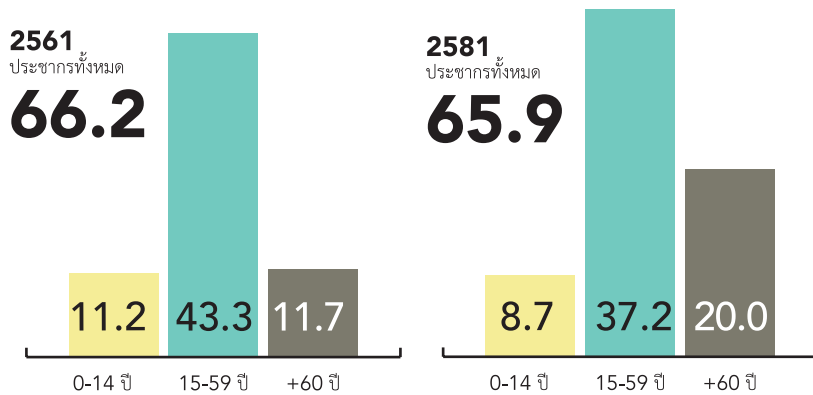
20 ปีข้างหน้า ในปี 2581
ประชากรสูงอายุไทยจะเพิ่ม
จำนวนขึ้นอีกเกือบเท่าตัวเป็น

20
ล้านคน

ผู้สูงอายุวัยปลายหรือผู้ที่มีอายุ 80 ปี
ขึ้นไป ได้เพิ่มจำนวนขึ้นเกือบสิบเท่าตัว
ในรอบปีที่ผ่านมา ตั้งแต่มีจำนวนเพียง
1 แสน 4 หมื่นคนในปี 2513 เพิ่มขึ้นเป็น
1 ล้าน 3 แสนคนในปี 2561

ผลกระทบ ของการเปลี่ยนแปลง โครงสร้างอายุ ของประชากรไทย

จำนวนประชากร พ.ศ. 2561 - 2581 (ล้านคน)

แหล่งข้อมูล : สศช., 2556

ประเทศไทยในปี 2561 มีเด็ก จำนวน 11 ล้านคน แรงงานอายุ 15-59 ปี จำนวน 43 ล้านคน ผู้สูงอายุ อายุ 60 ปีขึ้นไป จำนวน 12 ล้านคน อีก 20 ปีข้างหน้า ในปี 2581 จำนวนเด็กจะลดลงเหลือเพียง 9 ล้านคน คนในวัยแรงงานจะลดลงเหลือ 37 ล้านคน จำนวนผู้สูงอายุจะเพิ่มขึ้นอีกเกือบเท่าตัวเป็น 20 ล้านคน หรือคิดเป็นร้อยละ 30 ของประชากรทั้งหมด

ขณะนี้การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างอายุของประชากรไทยได้ก่อให้เกิดผลกระทบในหลายๆ ด้านต่อภาวะเศรษฐกิจและสังคมของประเทศไทยแล้ว และนับจากวันนี้เป็นต้นไป ผลกระทบเหล่านี้ก็จะยิ่งทวีความรุนแรงและเห็นได้ชัดเจนขึ้น

ประชากรวัยเด็กลดลง
ส่งผลต่อการยุบและ
ควบรวมของโรงเรียน
ที่มีเด็กนักเรียนน้อยลง

ประชากรวัยทำงานลดลง
ส่งผลให้ต้องมุ่งเน้นคุณภาพ
แรงงาน เช่น การพัฒนาทักษะ
ฝีมือแรงงาน การใช้เทคโนโลยี
เครื่องจักรกล การนำเข้าแรงงาน
บางประเภท และการขยายอายุ
การทำงาน

ประชากรสูงอายุเพิ่มขึ้น
ส่งผลต่อการจัดระบบสวัสดิการ
และการประกันสังคมแก่
ผู้สูงอายุ การบริการทางด้าน
สุขภาพอนามัยและการดูแล
ผู้สูงอายุ

เนื้อหาในบทที่ 2 ต่อไปนี้ สรุปรายงาน

“การดำเนินงานด้านผู้สูงอายุของประเทศไทยตามแผนปฏิบัติการระหว่างประเทศมาตรฐานว่าด้วยเรื่องผู้สูงอายุ พ.ศ. 2546-2559”

ซึ่งจัดทำโดย กรมกิจการผู้สูงอายุ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ เพิ่มเติมข้อมูลการดำเนินงานในปี 2560-2561 จากหน่วยงานที่ทำงานเกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุ

2

การดำเนินงานด้าน
ผู้สูงอายุของประเทศไทย
พ.ศ. 2525-2561

การดำเนินงานด้านผู้สูงอายุ ของประเทศไทย พ.ศ. 2525-2544

หลังการประชุมสมัชชาาระดับโลกว่าด้วยผู้สูงอายุ (The World Assembly on Ageing) ครั้งที่ 1 ณ กรุงเวียนนา ประเทศออสเตรีย เมื่อปี 1982 แล้ว ประเทศไทยได้กำหนดให้มี “แผนผู้สูงอายุแห่งชาติ ฉบับที่ 1 (พ.ศ.2525 – 2544)” ซึ่งเป็นแผนระยะยาว 20 ปี ที่ชี้ชัดทิศทางการดำเนินงานด้านผู้สูงอายุอย่างเป็นองค์รวม ในประเด็นเกี่ยวกับสุขภาพอนามัย การศึกษา ความมั่นคงทางสังคมและรายได้ การมีส่วนร่วมทางสังคมและวัฒนธรรม และบริการสวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุ

จึงอาจกล่าวได้ว่า ประเทศไทยได้เริ่มปฏิบัติการด้านผู้สูงอายุตามมติของสหประชาชาติ นับตั้งแต่ปี 2525 เป็นต้นมา

ปี 2542 ประเทศไทยประกาศ “ปฏิญญาผู้สูงอายุไทย” แสดงเจตนารมณ์ของรัฐบาลที่ตระหนักและให้ความสำคัญในเรื่องการส่งเสริม พัฒนา และให้โอกาสแก่ผู้สูงอายุอย่างรอบด้าน โดยการประสานความร่วมมือจากทุกภาคส่วน

การดำเนินงานด้านผู้สูงอายุ ของประเทศไทย พ.ศ. 2545-2561

สหประชาชาติได้จัดให้มีการประชุมสมัชชาาระดับโลกว่าด้วยผู้สูงอายุ ครั้งที่ 2 เมื่อปี 2002 ณ กรุงมาดริด ประเทศสเปน ซึ่งได้มีมติรับ “แผนปฏิบัติการระหว่างประเทศมาดริดว่าด้วยเรื่องผู้สูงอายุ” (The Madrid International Plan of Action on Ageing – MIPAA) ให้เป็นพันธกรณีที่ประเทศภาคีสมาชิกของสหประชาชาติจะต้องยึดถือเป็นเป้าหมายร่วมกันในการดำเนินงานด้านผู้สูงอายุ เป้าหมายหลัก 3 ประเด็นที่ระบุไว้ในแผนปฏิบัติการฯ นี้ได้แก่

1. ผู้สูงอายุกับการพัฒนา
(Older persons and development)
2. การสูงวัยอย่างมีสุขภาพและอยู่ดีมีสุข
(Advancing health and well-being into old age)
3. การสร้างความมั่นใจว่าจะมีสภาพแวดล้อมที่เกื้อหนุน
และเหมาะสมกับการใช้ชีวิตของผู้สูงอายุ
(Ensuring enabling and supportive environment)

2.1

ผู้สูงอายุกับการพัฒนา

OLDER PERSONS AND DEVELOPMENT

แผนและนโยบาย ด้านผู้สูงอายุ

- 1 แผนผู้สูงอายุแห่งชาติ ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2545-2564) ฉบับปรับปรุงครั้งที่ 1 พ.ศ. 2552 กำหนดแนวทางการพัฒนาและส่งเสริมให้ผู้สูงอายุมีคุณภาพชีวิตที่ดีด้วยการดำรงชีวิตอย่างมีคุณค่า มีศักดิ์ศรีพึ่งตนเองได้ และมีหลักประกันมั่นคง
- 2 ปี 2545 มีการจัดตั้งสำนักงานส่งเสริมสวัสดิภาพและพิทักษ์เด็ก เยาวชน ผู้ด้อยโอกาส คนพิการ และผู้สูงอายุ (สท.) ขึ้น ในกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (พม.) ซึ่งเป็นกระทรวงใหม่
- 3 พระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ. 2546 กำหนดให้บุคคลซึ่งมีอายุเกิน 60 ปีบริบูรณ์ และมีสัญชาติไทยมีสิทธิได้รับความคุ้มครอง สนับสนุน ทั้งทางด้านสังคม สุขภาพ เศรษฐกิจ รวมทั้งการได้รับสิทธิประโยชน์ ในการได้รับบริการสาธารณสุขและเข้าถึงสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ
พ.ร.บ. ผู้สูงอายุ พ.ศ. 2546 ได้กำหนดให้มีการจัดตั้งคณะกรรมการผู้สูงอายุแห่งชาติ โดยมีนายกรัฐมนตรีเป็นประธาน
- 4 กรมอนามัย ได้แบ่งส่วนงานด้านผู้สูงอายุ จากกองอนามัยครอบครัว (2516) มาเป็น ส่วนอนามัยวัยทำงานและผู้สูงอายุ (2539) เป็นกลุ่มอนามัยผู้สูงอายุ (2545) จนได้เปลี่ยนมาเป็น สำนักอนามัยผู้สูงอายุในปี 2557
- 5 ปี 2558 มีการจัดตั้ง กรมกิจการผู้สูงอายุ (ผส.) ขึ้น ในกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ โดยได้รับการยกฐานะจาก สำนักส่งเสริมและพิทักษ์ผู้สูงอายุ (สทส.)
- 6 คณะรัฐมนตรีมีมติเห็นชอบให้เรื่องสังคมผู้สูงอายุ เป็นระเบียบวาระแห่งชาติ เมื่อวันที่ 4 ธันวาคม 2561

ผู้สูงอายุกับการทำงาน

2.1.2

การมีส่วนร่วมในสังคม และการพัฒนาของผู้สูงอายุ

2547

Healthy Thailand

ประเทศไทยได้ประกาศระเบียบวาระแห่งชาติ

“เมืองไทยแข็งแรง” (Healthy Thailand)

กำหนดให้มีการจัดตั้งชมรมผู้สูงอายุในทุกตำบล

2561

ประเทศไทยมีชมรมผู้สูงอายุ

28,422

ชมรม¹

¹ ข้อมูลจาก สมาคมสภาผู้สูงอายุแห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์
สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี ณ วันที่ 31 ธันวาคม 2561

1

การส่งเสริมและขยายโอกาส การทำงานสำหรับผู้สูงอายุ

กรมการจัดหางาน และกรมพัฒนาฝีมือแรงงาน
กระทรวงแรงงานรับผิดชอบในการขับเคลื่อนการ
ขยายโอกาสและส่งเสริมการทำงานของผู้สูงอายุ

กระทรวงแรงงานเสนอแผนกลยุทธ์ด้านการทำงาน
ของผู้สูงอายุระยะที่ 1 (พ.ศ. 2559-2563) โดย
ประสานความร่วมมือกับทุกภาคส่วนในการ
กระจายงานสู่บ้านและชุมชน ขยายอายุเกษียณ
ส่งเสริมการจ้างงานต่อเนื่อง รวมทั้งการสร้างฐาน
ข้อมูลตลาดแรงงานด้านผู้สูงอายุ

2

การขยายอายุ เกษียณราชการ

สำนักงานศาลยุติธรรมได้มีประกาศพระราชบัญญัติ
หลักเกณฑ์การแต่งตั้งและดำรงตำแหน่งผู้พิพากษา
อาวุโส พ.ศ. 2542 สำนักงานอัยการสูงสุดได้มีพระ
ราชบัญญัติหลักเกณฑ์การแต่งตั้งและดำรงตำแหน่ง
อัยการอาวุโส พ.ศ. 2543 เพื่อขยายอายุเกษียณ
จาก 60 ปี เป็น 65 ปี และสามารถพิจารณาต่ออายุ
การทำงานของผู้พิพากษา หรืออัยการแผ่นดินต่อไป
ได้จนอายุครบ 70 ปี

สำนักงานคณะกรรมการอุดมศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ ได้ออกระเบียบข้าราชการพลเรือนในสถาบันอุดมศึกษา พ.ศ. 2547 กำหนดให้ข้าราชการในมหาวิทยาลัยที่มีตำแหน่งทางวิชาการ ตั้งแต่ระดับรองศาสตราจารย์ขึ้นไป สามารถต่ออายุการทำงานออกไปได้จนอายุครบ 65 ปีบริบูรณ์

ตั้งแต่ พ.ศ. 2552 สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือนได้ประกาศกำหนดตำแหน่งที่สามารถขยายอายุราชการจาก 60 ปี เป็น 65 ปี เพิ่มเติมในวิชาชีพระดับเชี่ยวชาญ และระดับทักษะพิเศษ

ประกาศสำนักนายกรัฐมนตรี เมื่อ 6 เมษายน 2561 เรื่องแผนปฏิรูปประเทศด้านสังคมให้ขยายอายุเกษียณจาก 60 ปี เป็น 63 ปี

ในภาคธุรกิจเอกชน กำลังมีการขับเคลื่อนการขยายอายุเกษียณ จากที่กำหนดไว้ที่อายุ 55 ปี เป็น 60 ปี หรือขยายต่อไปถึง 65 ปี รวมทั้งการพยายามแสวงหามาตรการจูงใจในการจ้างงานผู้สูงอายุต่อไปให้นานที่สุด

3 ส่งเสริมให้ภาคเอกชนจ้างงานผู้สูงอายุ

ในปี 2560 มีการจัดตั้งคณะทำงานภาครัฐเพื่อสังคม (E6) ส่งเสริมให้ภาคเอกชนจ้างงานผู้สูงอายุสามารถนำรายจ่ายมาหักภาษี ได้ 2 เท่าของรายจ่ายประเภทเงินเดือนและค่าจ้าง

2.1.4

การเข้าถึงความรู้ การศึกษา และการฝึกอบรม

สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย (กศน.) กระทรวงศึกษาธิการ ร่วมกับกรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย จัดตั้งศูนย์เรียนรู้ชุมชน ส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้สูงอายุ และการถ่ายทอดความรู้และภูมิปัญญาของผู้สูงอายุสู่ชุมชน

มีชมรมผู้สูงอายุอีกจำนวนหนึ่ง จัดตั้งขึ้นโดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

ชมรมผู้สูงอายุจำนวนมาก
จัดกิจกรรมส่งเสริม
การศึกษา และการเรียนรู้
สำหรับผู้สูงอายุ ในรูปของ
“โรงเรียนผู้สูงอายุ”

หลักประกันรายได้ การคุ้มครอง ทางสังคม / การประกันสังคม และการลดความยากจน

เบี้ยยังชีพรายเดือนสำหรับผู้สูงอายุทุกคน

เริ่มตั้งแต่ปี 2536 ระยะเวลาแรกให้เบี้ยยังชีพรายเดือน เดือนละ 200 บาท แล้วเพิ่มขึ้นเป็นเดือนละ 500 บาท ต่อมาขยายให้เป็นสิทธิของผู้สูงอายุทุกคนที่ไม่ได้รับบำนาญจากรัฐในปี 2553 และตั้งแต่ปี 2555 รัฐบาลเพิ่มจำนวนเบี้ยยังชีพรายเดือนตามระดับอายุของผู้สูงอายุแบบขั้นบันได อายุ 60-69 ปี รับเบี้ยยังชีพเดือนละ 600 บาท อายุ 70-79 ปี ได้รับเดือนละ 700 บาท อายุ 80-89 ปี ได้รับเดือนละ 800 บาท และผู้มีอายุ 90 ปีขึ้นไป ได้รับเบี้ยยังชีพเดือนละ 1,000 บาท

ในปี 2561 รัฐบาลได้จ่ายเบี้ยยังชีพให้ผู้สูงอายุ 66,407 ล้านบาท²

เบี้ยยังชีพรายเดือน

90 ปีขึ้นไป
1,000
บาท

80-89 ปี
800
บาท

70-79 ปี
700
บาท

60-69 ปี
600
บาท

การประกันสุขภาพ

ตั้งแต่ปี 2542 สำนักงานประกันสังคม กระทรวงแรงงานริเริ่มให้มีการประกันสุขภาพเพิ่มขึ้นภายใต้ระบบประกันสังคม กลุ่มคนงานที่ประกันตนจะมีหลักประกันได้รับเงินบำนาญสุขภาพหลังการเกษียณอายุ หรือเมื่ออายุครบ 55 ปี

ในปี 2561 มีลูกจ้างผู้ประกันตนทั้งประเทศ จำนวนประมาณ 15,995,000 คน³ ผู้สูงอายุที่เป็นผู้ประกันตนในปี 2561 ตามมาตรา 33 39 และ 40 มีจำนวนประมาณ 749,000 คน ดังรายละเอียด ต่อไปนี้

มาตรา 33

เป็นลูกจ้างที่ทำงานต่อเนื่อง
ในสถานประกอบการและ
มีนายจ้าง จำนวนประมาณ

128,000 คน

มาตรา 39

เคยเป็นลูกจ้างที่อยู่ในสถาน
ประกอบการและมีนายจ้าง
จำนวนประมาณ

177,000 คน

มาตรา 40

เป็นผู้ประกันตนเพื่อสิทธิ
ประโยชน์ตามกฎหมายประกัน
สังคม จำนวนประมาณ

444,000 คน

² ข้อมูลจาก กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทย, กรุงเทพมหานคร, เมืองพัทยา ปีงบประมาณ พ.ศ. 2561

³ ข้อมูลจาก สำนักงานประกันสังคม กระทรวงแรงงาน

ข้าราชการ ออมเงิน

เป็นรายเดือน
ขณะที่ยังทำงานอยู่

กองทุนบำเหน็จบำนาญข้าราชการ

ข้าราชการที่เป็นสมาชิกจะออมเงินเป็นรายเดือนขณะที่ยังทำงานอยู่ โดยรัฐบาลจ่ายเงินสมทบให้เพื่อเข้ากองทุน

ในปี 2561 มีจำนวนข้าราชการที่เป็นสมาชิกประมาณ 1,076,000 คน⁴

⁴ข้อมูลจาก กองทุนบำเหน็จบำนาญข้าราชการ

กองทุนสำรองเลี้ยงชีพ

กองทุนที่นายจ้างและลูกจ้างร่วมกันจัดตั้งขึ้นเพื่อความมั่นคงด้านรายได้ในวัยเกษียณ สำนักงานคณะกรรมการตลาดหลักทรัพย์ ทำหน้าที่รับผิดชอบจัดการกองทุนนี้

ปี 2561 มีกองทุนฯ 380 กองทุน และมีลูกจ้างที่เป็นสมาชิกประมาณ 3 ล้านคน⁵

⁵ข้อมูลจาก กองทุนสำรองเลี้ยงชีพไทย

สร้างความมั่นคง
ด้านรายได้
ในวัยเกษียณ

กองทุนการออมแห่งชาติ

พ.ร.บ. กองทุนการออมแห่งชาติ พ.ศ. 2554 ดำเนินการโดยสำนักงานเศรษฐกิจการคลัง กระทรวงการคลัง มีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างหลักประกันด้านรายได้ผ่านการออมเพื่อวัยเกษียณแก่ประชาชนวัยทำงาน ซึ่งยังไม่มีหลักประกันด้านรายได้หลังวัยเกษียณ สมาชิกจะจ่ายเงินสะสมเข้ากองทุนเป็นรายเดือน โดยรัฐบาลร่วมจ่ายเงินสมทบ เมื่อสมาชิกอายุครบ 60 ปีแล้ว จะได้รับเงินบำนาญรายเดือนอย่างต่อเนื่องไปตลอดชีวิต

กองทุนการออมแห่งชาติเปิดรับสมาชิกในปี 2558 ในปี 2561 มีจำนวนสมาชิกสะสมประมาณ 1.6 ล้านคน มีเงินกองทุนรวมประมาณ 3,800 ล้านบาท⁶

⁶ข้อมูลจาก กองทุนการออมแห่งชาติ

สร้างหลักประกันแก่
ประชาชนวัยทำงาน
ซึ่งยังไม่มีหลักประกัน
ด้านรายได้
หลังวัยเกษียณ

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560

กำหนดสิทธิของผู้มีอายุที่จะได้รับความช่วยเหลือ
จากรัฐไว้ในมาตรา 48 วรรคสอง ดังนี้

“บุคคลซึ่งมีอายุเกินหกสิบปีและไม่มี
รายได้เพียงพอแก่การยังชีพและบุคคล
ผู้ยากไร้ย่อมมีสิทธิได้รับความช่วยเหลือ
ที่เหมาะสมจากรัฐตามที่กฎหมายบัญญัติ”

สิทธิประโยชน์ด้านภาษีสำหรับผู้สูงอายุ

สิทธิประโยชน์

ในการหักลดหย่อนแก่บุตร
ที่อุปการะเลี้ยงดูบิดามารดา
ไม่เกิน 30,000 บาท/ปี

กรมสรรพากร กระทรวงการคลังให้สิทธิประโยชน์ทางภาษีแก่ผู้สูงอายุ
คือ (1) หักลดหย่อนแก่บุตรที่อุปการะเลี้ยงดูบิดามารดา ไม่เกิน 30,000
บาท/ปี (2) หักลดหย่อนแก่บุตรที่ดูแลบิดามารดา โดยซื้อกรมธรรม์ประกัน
สุขภาพ ไม่เกินคนละ 15,000 บาท/ปี (3) ลดหย่อนภาษีผู้มีอายุตั้งแต่
65 ปีขึ้นไปที่มีรายได้ โดยยกเว้นภาษีเงินได้ไม่เกิน 190,000 บาท/ปี

พ.ร.บ.
ผู้สูงอายุ
พ.ศ. 2546

กองทุนผู้สูงอายุ

จัดตั้งขึ้นในปี 2547 ตาม พ.ร.บ. ผู้สูงอายุ พ.ศ. 2546 เพื่อให้เป็นกองทุน
ของรัฐบาลในการให้ความช่วยเหลือเป็นค่าใช้จ่ายในการส่งเสริม สนับสนุน
และคุ้มครองผู้สูงอายุ

การให้เงินช่วยเหลือการจัดการศพผู้สูงอายุ

กระทรวงพัฒนาสังคมฯ ได้ออกประกาศกระทรวงเรื่อง “การกำหนด
หลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขการคุ้มครอง ส่งเสริมและสนับสนุนการ
สงเคราะห์การจัดการศพตามประเพณี พ.ศ. 2547” ช่วยผู้สูงอายุที่มีฐานะ
ยากจนและเสียชีวิต รายละ 2,000 บาท

ช่วยผู้สูงอายุที่มี
ฐานะยากจนและเสียชีวิต
รายละ 2,000 บาท

การให้ความช่วยเหลือผู้สูงอายุ ที่ประสบกับปัญหาทางสังคม

ให้คำปรึกษา
แก่ผู้สูงอายุ
ที่ประสบปัญหาผ่าน

**CALL
CENTER
1300**

คลินิกยุติธรรม

ให้คำปรึกษาด้าน
การคุ้มครองสิทธิตาม
กฎหมายแก่ผู้สูงอายุ

รัฐบาลให้ความช่วยเหลือโดยให้คำปรึกษาแก่ผู้สูงอายุที่ประสบปัญหาผ่าน call center หมายเลขโทรศัพท์ 1300 และช่วยเหลือในกระบวนการทางกฎหมาย การรับเข้าอยู่ในบ้านพักฉุกเฉินและบ้านพักคนชรา โดยมีหน่วยงานรับผิดชอบ คือ กระทรวงการพัฒนาสังคมฯ กระทรวงสาธารณสุข กระทรวงมหาดไทย และกระทรวงยุติธรรม

กระทรวงการพัฒนาสังคมฯ ออกประกาศกระทรวง 2 ฉบับ คือ

(1) “กำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการและเงื่อนไขการคุ้มครอง การส่งเสริม และการสนับสนุนการจัดที่พักอาศัย และเครื่องนุ่งห่มให้ผู้สูงอายุตามความจำเป็นอย่างทั่วถึง” พ.ศ. 2548 และ (2) “กำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขการคุ้มครอง การส่งเสริม และการสนับสนุนการช่วยเหลือผู้สูงอายุซึ่งได้รับอันตรายจากการถูกทารุณกรรม หรือถูกแสวงหาประโยชน์โดยมิชอบด้วยกฎหมายหรือถูกทอดทิ้ง และการให้คำแนะนำ” พ.ศ. 2548

กระทรวงยุติธรรม จัดตั้ง “คลินิกยุติธรรม” ในทุกจังหวัดทั่วประเทศ เพื่อให้คำปรึกษาด้านการคุ้มครองสิทธิตามกฎหมายแก่ผู้สูงอายุ

2.2

การสูงวัยอย่างมีสุขภาพ และอยู่ดีมีสุข

ADVANCING HEALTH AND WELL-BEING INTO OLD AGE

การเข้าถึงบริการดูแลสุขภาพ อย่างถ้วนหน้าและเท่าเทียม

สำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ ได้ให้หลักประกันด้านบริการการดูแลสุขภาพผู้สูงอายุอย่างเป็นองค์รวมโดยไม่เสียค่าใช้จ่าย โดยมีหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนเป็นหน่วยให้บริการสุขภาพในทุกระดับ โดยให้บริการทั้งด้านการสร้างเสริมสุขภาพ การป้องกันโรค การรักษาพยาบาล และการฟื้นฟูสุขภาพ ตลอดจนการดูแลผู้สูงอายุระยะยาว ที่มีภาวะพึ่งพิง รวมทั้งมีกองทุนสุขภาพท้องถิ่นกระจายทั่วประเทศ

กระทรวงสาธารณสุขจัดให้มีบริการส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุ รวมทั้งสิทธิประโยชน์ในการเข้ารับบริการสุขภาพบางประเภท ดังนี้

- 1 เริ่มโครงการ “ทีมหมอครอบครัว” ดูแลผู้สูงอายุที่บ้านที่เป็นผู้ป่วยติดบ้านและติดเตียง⁷
- 2 จัดให้มีช่องทางพิเศษสำหรับผู้สูงอายุที่เข้ามาใช้บริการแผนกผู้ป่วยนอก
- 3 จัดให้มีคลินิกผู้สูงอายุ เพื่อให้บริการโดยเฉพาะ
- 4 เริ่มโครงการฟันเทียมพระราชทาน ตั้งแต่ปี 2548 ดูแลสุขภาพช่องปากและฟันโดยไม่คิดค่าใช้จ่าย

5 จัดให้มีบริการตรวจสุขภาพร่างกาย รวมทั้งตรวจคัดกรองภาวะสมองเสื่อม ให้แก่ผู้สูงอายุในสถานพยาบาลทุกระดับ

6 กำหนดเป้าหมายให้ทุกอำเภอใน 76 จังหวัด มีวัดที่ทำหน้าที่ส่งเสริมสุขภาพให้ผู้สูงอายุ ปัจจุบันมีวัดมากกว่า 9,000 แห่งกระจายไปตามตำบลต่างๆ

7 เสนอข้อเสนองานนโยบายเพื่อให้มีรูปแบบบริการสังคมผู้สูงอายุแบบไร้รอยต่อ

8 ให้บริการตามสิทธิประโยชน์จากหลักประกันสุขภาพแห่งชาติเพื่อผู้สูงอายุ ในด้านสร้างเสริมสุขภาพและป้องกันโรคพื้นฐาน ด้านสาธารณสุขแก่ผู้มีภาวะพึ่งพิง และให้การฟื้นฟูสมรรถภาพด้านการแพทย์

ในเขตกรุงเทพมหานครจัดให้มีบริการที่เกี่ยวกับการสร้างเสริมสุขภาพผู้สูงอายุ ได้แก่ จัดทีมสหสาขาวิชาชีพมาให้บริการที่คลินิกผู้สูงอายุ ในโรงพยาบาลนาร์่อง 2 แห่ง ร่วมกับศูนย์บริการสาธารณสุข 12 แห่ง และสำนักงานเขต 10 แห่ง เพื่อดูแลสุขภาพผู้สูงอายุที่มีคะแนนความสามารถในการประกอบกิจวัตรประจำวัน (ADL) น้อยกว่าหรือเท่ากับ 11^๗ นอกจากนี้ ได้จัดทำโปรแกรม BMA Home Ward Referral ส่งข้อมูลผู้ป่วยสูงอายุจากภาคีเครือข่ายโรงพยาบาลทั้งภาครัฐและเอกชน จำนวน 125 แห่งไปยังศูนย์บริการสาธารณสุข 68 แห่งของกรุงเทพมหานคร เมื่อสิ้นปี 2561 ผู้สูงอายุที่ได้รับการส่งต่อผ่านโปรแกรมฯ รวมสะสมมากกว่า 5 หมื่นราย (ข้อมูล ณ วันที่ 31 ธันวาคม 2561)^๙

⁷ ข้อมูลจาก กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข

⁸ ข้อมูลจาก สำนักยุทธศาสตร์และประเมินผล กรุงเทพมหานคร

⁹ ข้อมูลจาก สำนักยุทธศาสตร์และประเมินผล กรุงเทพมหานคร

การฝึกอบรมผู้ให้บริการ ดูแลบุคลากรวิชาชีพ เพื่อดูแลผู้สูงอายุ

กระทรวงสาธารณสุข กระทรวงการพัฒนาสังคมฯ กระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงแรงงาน สภาวิชาชีพไทย สมาคมสภาผู้สูงอายุแห่งประเทศไทยฯ และสำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ ได้สนับสนุนการจัดฝึกอบรมความรู้และทักษะที่จำเป็นในการดูแลผู้สูงอายุตั้งแต่บุคลากรด้านสาธารณสุข เช่น แพทย์ พยาบาล และบุคลากรทางการแพทย์อื่นๆ และการฝึกอบรมผู้ให้การดูแลผู้สูงอายุแก่บุคคลทั่วไป หรือบุคคลที่จะทำหน้าที่เป็นผู้ให้การดูแลผู้สูงอายุ

ในปี 2559 กระทรวงสาธารณสุข ร่วมกับ สปสช. และ อปท. จัดให้มี ผู้จัดการดูแลผู้สูงอายุ (Care manager) และผู้ดูแลผู้สูงอายุ (Caregiver)

ในปี 2561 มีผู้จัดการดูแลผู้สูงอายุประมาณ 13,000 คน และผู้ดูแลผู้สูงอายุประมาณ 72,000 คน ที่ผ่านการอบรมและขึ้นทะเบียนแล้ว

13,000 คน

ผู้จัดการดูแลผู้สูงอายุ

72,000 คน

ผู้ดูแลผู้สูงอายุ

ผู้สูงอายุ กับการติดเชื้อเอชไอวี

ผู้สูงอายุที่ได้รับผลกระทบจากโรคเอดส์สามารถขอรับความช่วยเหลือเพิ่มเติมทั้งในด้านการเงินและคำปรึกษาจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และกระทรวงการพัฒนาสังคมฯ รวมทั้งได้รับความช่วยเหลือจากอาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุที่มาเยี่ยมเยียน และให้กำลังใจถึงที่บ้าน

2.2.4

ผู้สูงอายุกับความต้องการ ด้านสุขภาพจิต

กรมสุขภาพจิตได้จัดทำคู่มือในการดูแลสุขภาพจิตผู้สูงอายุเบื้องต้น ซึ่งใช้เป็นแนวทางในการฝึกอบรมอาสาสมัคร และเป็นเครื่องมือพื้นฐานในการคัดกรองและประเมินสุขภาพจิตผู้สูงอายุเมื่อไปเยี่ยมผู้สูงอายุที่บ้าน

เบี้ยยังชีพคนพิการ
เดือนละ

800 บาท

2.2.5

ผู้สูงอายุกับความพิการ

ผู้สูงอายุที่มีความพิการสามารถเข้าถึงสิทธิของตนเองได้ตาม พ.ร.บ.ส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2550 เมื่อผู้สูงอายุไปจดทะเบียนเป็นคนพิการ จะได้รับเงินช่วยเหลือเพิ่มเติม หรือที่เรียกว่า “เบี้ยยังชีพคนพิการ” อีกเดือนละ 800 บาท

2.3

การสร้างความมั่นใจ

ในเรื่องสภาพแวดล้อมที่เกื้อหนุนและเหมาะสม

ENSURING ENABLING AND SUPPORTIVE
ENVIRONMENT

2546

อาสาสมัครให้การดูแลผู้สูงอายุ

ตั้งแต่ปี 2546 มีการเริ่มโครงการฝึกอบรมประชาชนในชุมชนให้ทำหน้าที่เป็นอาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุที่บ้าน โครงการนี้ได้รับความเห็นชอบจากคณะรัฐมนตรี เมื่อปี 2550 ให้ขยายผลออกไปครอบคลุมพื้นที่ทุกตำบลทั่วประเทศ ตั้งแต่ปี 2556 อาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุได้รับมอบหมายให้ทำหน้าที่เยี่ยมเยียนผู้สูงอายุในชุมชนอย่างสม่ำเสมอ ชวนพูดคุยเป็นเพื่อน ดูแลเรื่องการรับประทานอาหารและยา ช่วยเหลือเรื่องการอาบน้ำ และการแต่งตัว ทำความสะอาดบ้าน ฯลฯ

กรมกิจการผู้สูงอายุตั้งเป้าหมายให้มีอาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุที่บ้าน (อผส.) จำนวน 80,000 คน ในปี 2562 โดยในปี 2561 มี อผส. ทำหน้าที่ดูแลผู้สูงอายุในชุมชนทั่วประเทศ จำนวนสะสมรวม 74,000 คน¹⁰

2548

ปี 2548 กรมโยธาธิการ กระทรวงมหาดไทย ออกกฎกระทรวงมหาดไทย กำหนดสิ่งอำนวยความสะดวกในอาคารสำหรับผู้พิการ และคนชรา เช่น ป้ายแสดงสิ่งอำนวยความสะดวก ทางลาดและลิฟท์ บันได ที่จอดรถ ประตูห้องส้วม

จากการประเมินผลแผนผู้สูงอายุแห่งชาติ ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2545-2564) ระยะที่ 3 (พ.ศ. 2555-2559) ได้ประเมินสถานที่สาธารณะที่มีสิ่งอำนวยความสะดวกที่ใช้ได้จริงครบทั้ง 3 อย่าง ได้แก่ ทางเดินลาด/ราวจับบันได บันไดเลื่อน/ลิฟท์ และห้องส้วมเฉพาะสำหรับผู้สูงอายุ พบว่าไม่ผ่านเกณฑ์ที่กำหนดไว้เกือบทุกแห่ง ยกเว้นสำนักงานเขตในกรุงเทพมหานครบางแห่ง และทำอากาศยาน 8 แห่ง ที่ผ่านเกณฑ์การประเมิน

2550

ศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิตและส่งเสริมอาชีพผู้สูงอายุ (ศพอส.) เป็นการพัฒนาต่อยอดจากศูนย์อเนกประสงค์ผู้สูงอายุในชุมชนที่ดำเนินการโดยกระทรวงการพัฒนาสังคมฯ มาตั้งแต่ปี 2550 รัฐบาลได้จัดตั้ง ศพอส. ครอบคลุมอำเภอทั่วประเทศ ตั้งแต่ปี 2557 เพื่อให้เป็นสถานที่สำหรับทำกิจกรรมร่วมกันของผู้สูงอายุและคนวัยอื่นๆ ในชุมชน

ในปี 2561 มี ศพอส. จำนวน 1,475 แห่ง ใน 878 อำเภอทั่วประเทศ สามารถให้บริการผู้สูงอายุในชุมชนได้มากกว่า 200,000 คน

2555

การปรับปรุงสภาพแวดล้อมของชุมชน กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทย ได้แจ้งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้ดำเนินการตามมติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 20 พฤศจิกายน พ.ศ. 2555 จัดทำสิ่งอำนวยความสะดวกขั้นพื้นฐาน 5 ประเภท ได้แก่ (1) ทางลาด (2) ห้องน้ำ (3) ป้ายสัญลักษณ์ (4) ที่จอดรถ และ (5) บริการข้อมูล

ในปี 2561 องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ได้ดำเนินการมาแล้ว ดังนี้ ทางลาด ประมาณ 3,700 แห่ง (ครอบคลุมไปแล้ว 47%) ห้องน้ำประมาณ 3,300 แห่ง (ครอบคลุม 42%) ป้ายสัญลักษณ์ 3,100 แห่ง (ครอบคลุม 40%) ที่จอดรถ ประมาณ 2,400 แห่ง (ครอบคลุม 31%) และศูนย์บริการข้อมูล 3,300 แห่ง (ครอบคลุม 42%) และมีองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีการดำเนินการตามมาตรการส่งเสริมเมืองที่เป็นมิตรกับผู้สูงอายุครบทั้ง 8 ประเด็น ตามค่านิยมขององค์การอนามัยโลก (WHO) แล้วประมาณ 2,100 แห่ง (ครอบคลุม 27%)¹¹

¹⁰ ข้อมูลจาก กองส่งเสริมสวัสดิการและคุ้มครองสิทธิผู้สูงอายุ กรมกิจการผู้สูงอายุ

¹¹ ข้อมูลจาก กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทย

ศูนย์พัฒนาการ จัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุ

ศูนย์พัฒนาการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุ ให้บริการด้านการส่งเสริมและดูแลผู้สูงอายุ ที่มีฐานะยากจนขาดผู้ดูแลและด้อยโอกาส ได้เข้ามารับการอุปการะดูแล และพำนักอาศัย

ในปี 2561 มีศูนย์พัฒนาการจัดสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุ 12 แห่ง และมีสถานสงเคราะห์ที่ได้รับถ่ายโอนจากกระทรวงการพัฒนาสังคมฯ ให้ไปอยู่ในสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น 13 แห่ง ในทุกภาคของประเทศไทย

ภาพลักษณ์ของผู้สูงอายุ

2525

ปี 2525 คณะรัฐมนตรีได้อนุมัติให้วันที่ 13 เมษายนของทุกปี เป็น “วันผู้สูงอายุแห่งชาติ” กระทรวงการพัฒนาสังคมฯ ทำหน้าที่เป็นหน่วยงานรับผิดชอบหลักในการทำหน้าที่ประสานความร่วมมือระหว่างหน่วยภาครัฐและภาคเอกชนทั่วประเทศในการจัดงานวันผู้สูงอายุแห่งชาติประจำปี

ในแต่ละปี จะมีการสรรหา คัดเลือก และมอบรางวัล “ผู้สูงอายุแห่งชาติ”

¹² ข้อมูลจาก สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

คลังปัญญาผู้สูงอายุ

ในโอกาสเฉลิมพระชนมพรรษาสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ในปี 2543 พระองค์มีพระราชดำรัสว่า

“ประเทศไทย ควรส่งเสริมและให้การสนับสนุนผู้สูงอายุที่มีความรู้ความสามารถที่ได้เกษียณอายุจากการทำงานในส่วนราชการ รัฐวิสาหกิจ รวมทั้งองค์กรภาคเอกชนให้ได้รับโอกาสในการนำความรู้ความสามารถ และประสบการณ์มาร่วมสร้างคุณประโยชน์เพื่อพัฒนาประเทศ”

แนวคิดจากกระแสพระราชดำรัสดังกล่าว เป็นที่มาในการจัดตั้ง “วุฒิสภาวิชาการ”

ในปี 2561 มีรายชื่อสมาชิกที่เชี่ยวชาญในสาขาต่างๆ จำนวนมากกว่า 5 พันคน¹²

ตั้งแต่ปี 2547 เป็นต้นมา ได้มีโครงการคลังปัญญาผู้สูงอายุในชุมชน โดยเป็นการจัดทำทะเบียนผู้สูงอายุในชุมชนที่มีความรู้ ความสามารถ ความเชี่ยวชาญด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นในสาขาต่างๆ ทั้งนี้ในปัจจุบัน มีผู้สูงอายุที่ได้รับการจดทะเบียนคลังปัญญาผู้สูงอายุในชุมชนมากกว่า 23,000 ราย

สิทธิประโยชน์ของผู้สูงอายุ ในการใช้บริการขนส่งสาธารณะ

กระทรวงคมนาคม และรัฐวิสาหกิจด้านการขนส่งสาธารณะ ได้ให้สิทธิประโยชน์แก่ผู้สูงอายุ โดยให้ได้รับส่วนลดพิเศษในการเดินทางหลายรายการ เช่น การบินไทยให้ส่วนลดร้อยละ 15 ของอัตราค่าโดยสาร การรถไฟแห่งประเทศไทย รถโดยสารสาธารณะ รถไฟฟ้ามหานคร และการรถไฟฟ้ามหานครแห่งประเทศไทย ให้ส่วนลดร้อยละ 50 บริการเรือข้ามฟาก และเรือโดยสาร ยกเว้นค่าโดยสารให้แก่ผู้สูงอายุ

2.4

ข้อมูลเกี่ยวกับผู้สูงอายุ

การประเมินผลการดำเนินงานตามแผนผู้สูงอายุแห่งชาติ ฉบับที่ 2 พ.ศ. 2545-2564

ดำเนินการโดยวิทยาลัยประชากรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

การจัดทำ “รายงานสถานการณ์ผู้สูงอายุไทย”

มูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาผู้สูงอายุไทย ร่วมกับวิทยาลัยประชากรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และสถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล ด้วยความสนับสนุนงบประมาณจากกองทุนผู้สูงอายุ จัดทำรายงานสถานการณ์ผู้สูงอายุไทยเป็นประจำทุกปี ตั้งแต่ปี 2549 เป็นต้นมา เพื่อนำเสนอต่อคณะกรรมการผู้สูงอายุแห่งชาติ และคณะรัฐมนตรี

การสำรวจข้อมูลระดับชาติด้านผู้สูงอายุ

สำนักงานสถิติแห่งชาติ ได้ดำเนินการจัดเก็บข้อมูลระดับชาติด้านผู้สูงอายุมาแล้ว 6 ครั้ง ได้แก่ ครั้งที่ 1 ปี 2537 ครั้งที่ 2 ปี 2545 ครั้งที่ 3 ปี 2550 ครั้งที่ 4 ปี 2554 ครั้งที่ 5 ปี 2557 และครั้งที่ 6 ปี 2560

การจัดทำฐานข้อมูลผู้สูงอายุ

ในปี 2561 กรมกิจการผู้สูงอายุ ได้พัฒนาฐานข้อมูลเกี่ยวกับผู้สูงอายุ 3 มิติ คือ ด้านสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุ ด้านการเตรียมความพร้อมผู้สูงอายุ และด้านการพัฒนาศักยภาพผู้สูงอายุ

3

การทำงานของผู้สูงอายุ

ทุกวันนี้คนไทยมีอายุยืนยาวขึ้น และมีสุขภาพดีขึ้น หากคนไทยเกษียณออกจากกำลังแรงงานตั้งแต่ยังเป็นผู้สูงอายุวัยต้น ก็จะมีเวลาในชีวิตเหลืออยู่ต่อไป โดยไม่ทำงานอีกยาวนานเป็นสิบๆ ปี ทั้งๆ ที่ยังมีสุขภาพแข็งแรงและยังมีพลัง

ทำไมเราจะไม่ส่งเสริมให้ผู้สูงอายุเหล่านี้ ยังคงทำงานต่อไปให้นานที่สุด เพื่อทดแทนกำลังแรงงานที่จะลดน้อยลงในอนาคต และเพื่อผู้สูงอายุเหล่านั้น จะมีโอกาสออมเงินได้ต่อไปอีก โดยไม่ต้องเริ่มใช้เงินออมที่มีอยู่เร็วเกินไป รวมทั้งยังช่วยให้ผู้สูงอายุสามารถดำรงชีพอย่างมีอิสระและศักดิ์ศรี

3.1

ความหมายของ

“ผู้สูงอายุที่มีงานทำ”

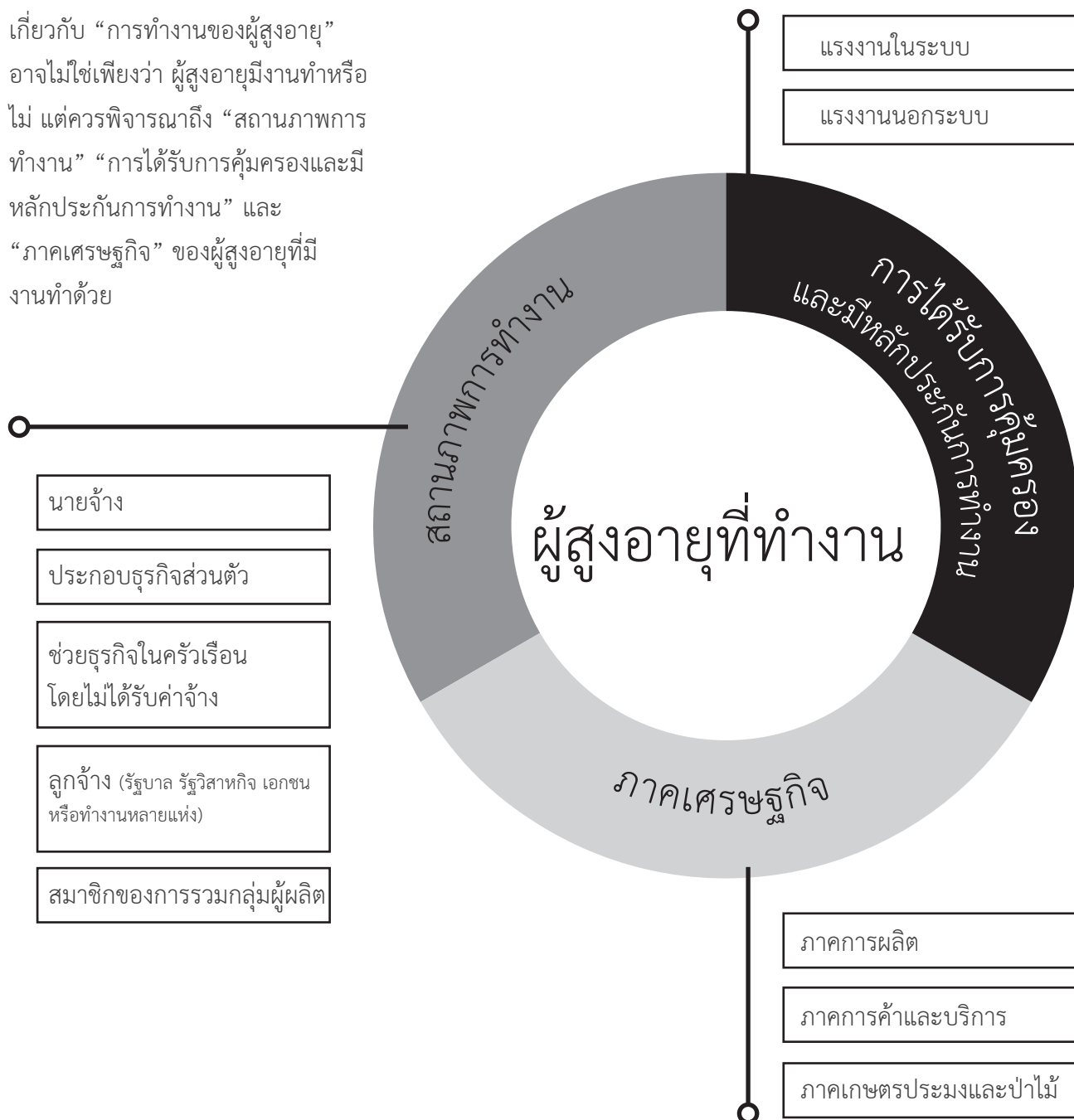
ผู้สูงอายุที่มีงานทำ คือ
บุคคลอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป
ซึ่งในรอบ 7 วัน
มีลักษณะอย่างหนึ่ง
อย่างใดดังต่อไปนี้

- 1 ทำงานอย่างน้อย 1 ชั่วโมง โดยได้รับค่าจ้าง เงินเดือน ผลกำไร เงินปันผล ค่าตอบแทนที่มีลักษณะอย่างอื่น สำหรับผลงานที่ทำเป็นเงินสด หรือสิ่งของ
- 2 ไม่ได้ทำงาน หรือทำงานน้อยกว่า 1 ชั่วโมงแต่..
 - ยังได้รับค่าตอบแทน ค่าจ้าง หรือผลประโยชน์อื่นๆ หรือผลกำไร จากงาน หรือธุรกิจในช่วงที่ไม่ได้ทำงาน
 - ไม่ได้รับค่าตอบแทน ค่าจ้าง หรือผลประโยชน์อื่นๆ หรือผลกำไร จากงานหรือธุรกิจในช่วงที่ไม่ได้ทำงาน แต่ยังมีงานหรือธุรกิจที่จะกลับไปทำ
- 3 ทำงานอย่างน้อย 1 ชั่วโมง โดยไม่ได้รับค่าจ้างในธุรกิจ กิจการ วิสาหกิจ หรือไร่นา เกษตร ของหัวหน้าครัวเรือน หรือของสมาชิกในครัวเรือน

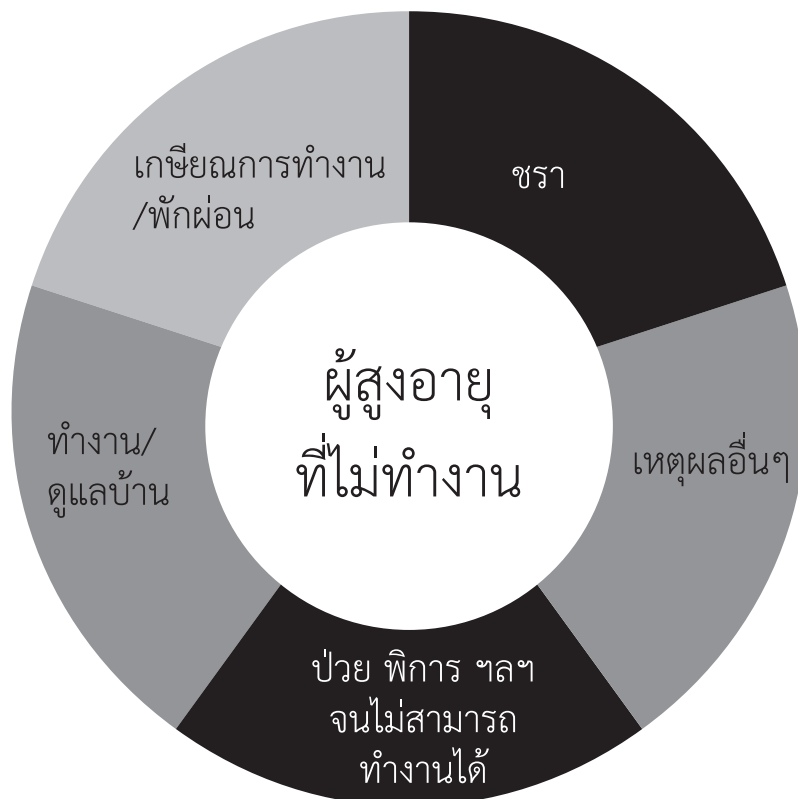
ที่มา: ปรับจากคำนิยามที่ใช้ใน “การทำงานของผู้สูงอายุในประเทศไทย พ.ศ. 2561” (หน้า 21), สำนักงานสถิติแห่งชาติ

การทำงานของผู้นสูงอายุ

เกี่ยวกับ “การทำงานของผู้นสูงอายุ” อาจไม่ใช่เพียงว่า ผู้นสูงอายุมีงานทำหรือไม่ แต่ควรพิจารณาถึง “สถานภาพการทำงาน” “การได้รับการคุ้มครองและมีหลักประกันการทำงาน” และ “ภาคเศรษฐกิจ” ของผู้นสูงอายุที่มีงานทำด้วย

ภายใต้สถานการณ์สังคมสูงอายุ การขยายอายุการทำงานของประชากรให้ยาวนานขึ้นจะก่อให้เกิดผลเชิงบวก ทั้งต่อประเทศชาติและสังคม ในระดับมหภาค และต่อตัวผู้สูงอายุและครอบครัว ในระดับจุลภาค อย่างไรก็ตาม ปัจจุบัน ผู้สูงอายุจำนวนมากที่ยังมีอายุไม่มาก โดยเฉพาะกลุ่มผู้สูงอายุวัยต้น (60-64 ปี) ที่ยังมีสุขภาพแข็งแรง กลับหยุดหรือเลือกที่จะเกษียณตนเองจากกำลังแรงงานของประเทศด้วยเหตุผล “ชรา ต้องการพักผ่อน หรือเกษียณการทำงาน” ซึ่งกลุ่มนี้ถือเป็นกลุ่มที่ควรมีการส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการทำงานที่ยาวนานขึ้นหรือเกษียณตนเองจากการทำงานช้าลง

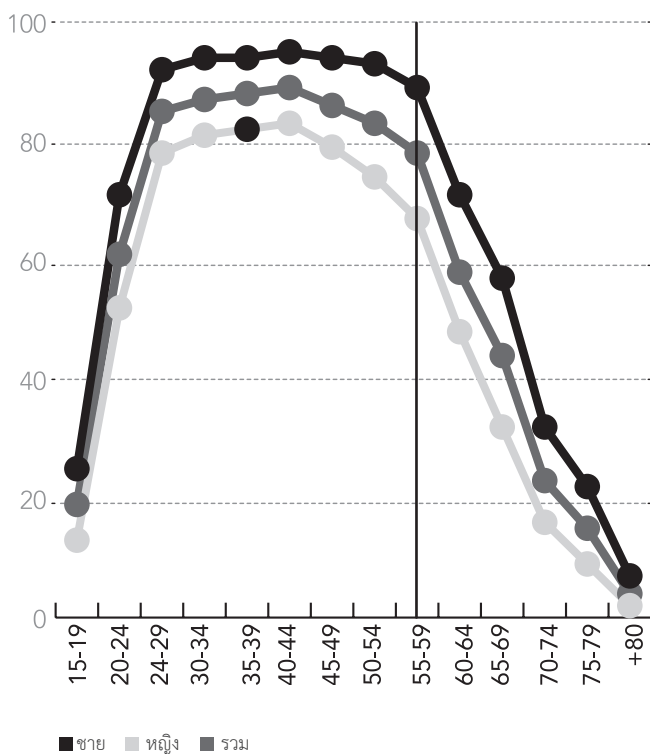

3.2

ตัวชี้วัด

การทำงานผู้สูงอายุ

การมีส่วนร่วมในกำลังแรงงาน (Labor force participation) ของประชากรไทยในภาพรวม ลดลงค่อนข้างเร็วตั้งแต่อายุประมาณ 55 ปีขึ้นไป (ต่ำกว่าร้อยละ 80) โดยผู้หญิงลดลงเร็วกว่าผู้ชาย

% ผู้มีงานทำ ในประชากรอายุ 15 ปี ขึ้นไป

แหล่งข้อมูล : วิเคราะห์จาก ข้อมูลการสำรวจภาวะการทำงานของประชากร พ.ศ. 2561 ไตรมาส 3

ในปี 2561 จากผู้สูงอายุ
ทั้งหมด 11.7 ล้านคน

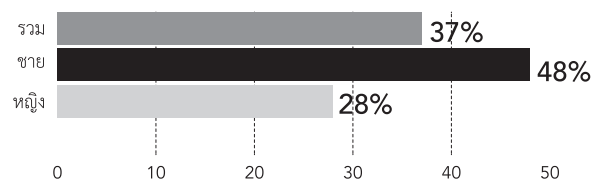
มีผู้สูงอายุที่ยังคง
ทำงานอยู่ประมาณ **1.3**
หรือประมาณ **4.4** ล้านคน

55 ปีขึ้นไป

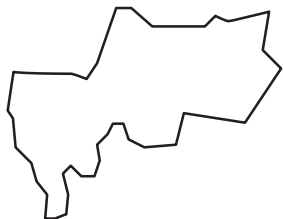
ภาพรวม

การมีส่วนร่วมในกำลังแรงงาน
ของประชากรไทย ลดลงค่อนข้างเร็ว

ผู้สูงอายุชายมีสัดส่วน
ที่ยังคงทำงานสูงกว่า
ผู้สูงอายุหญิงเกือบ **2** เท่า

ในกรุงเทพฯ
มีผู้สูงอายุไม่ถึง
14
ใน
ที่ยังคงทำงานอยู่

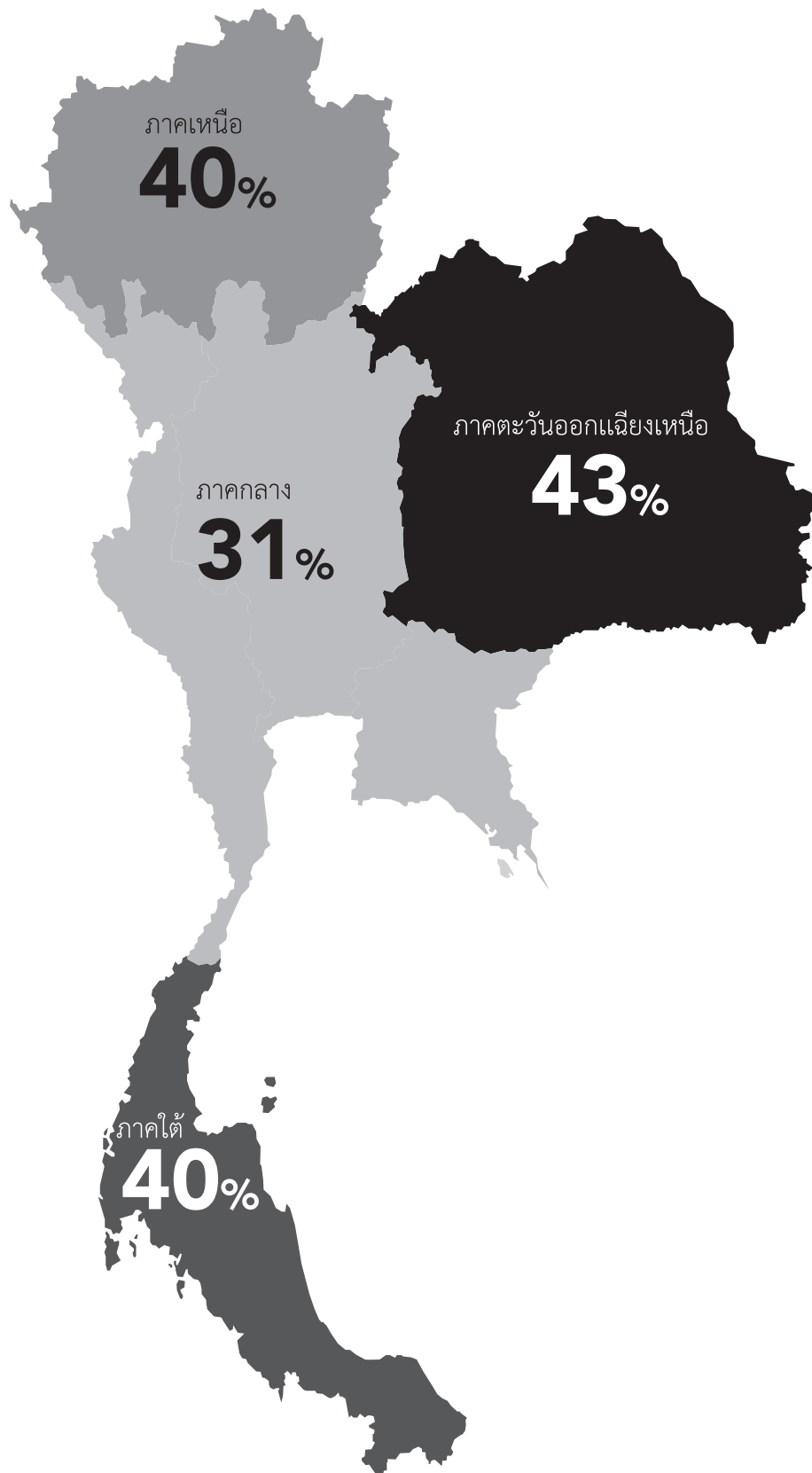

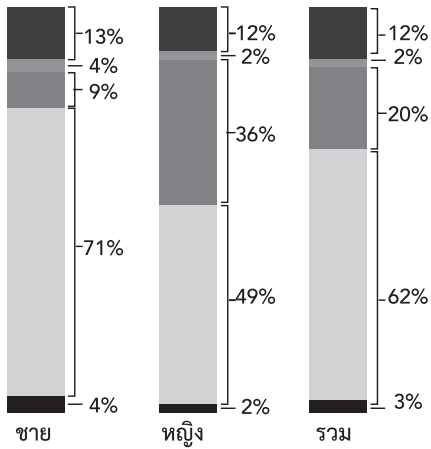
กรุงเทพมหานคร

23%

% ผู้สูงอายุ 60 ปีขึ้นไปที่มีงานทำ

แหล่งข้อมูล : วิเคราะห์จาก ข้อมูลการสำรวจภาวะ
การทำงานของประชากร พ.ศ. 2561 ไตรมาส 3

ในกลุ่มผู้สูงอายุ
ที่ยังคงทำงาน
4.36 ล้านคน

ร้อยละ 20
เป็นการช่วยงาน
หรือธุรกิจใน
ครอบครัว
ที่ไม่ได้รับค่าจ้าง

สถานภาพการทำงานของผู้สูงอายุ

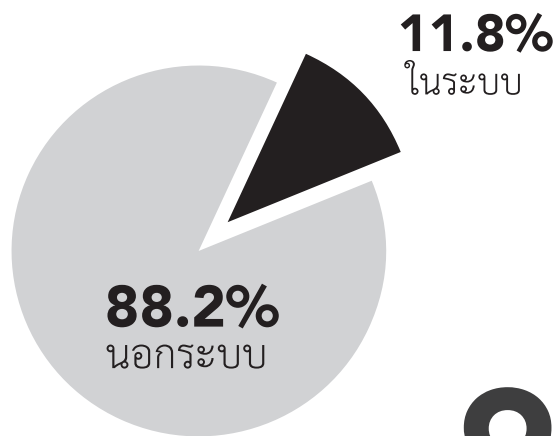
- ลูกจ้างเอกชนและทำงานหลายเจ้า
- ลูกจ้าง (รัฐและรัฐวิสาหกิจ)
- ธุรกิจครัวเรือน (ไม่ได้รับค่าจ้าง)
- ธุรกิจส่วนตัว (ไม่มีลูกจ้าง)
- นายจ้าง

แหล่งข้อมูล : วิเคราะห์จาก ข้อมูลการสำรวจภาวะ
การทำงานของประชากร พ.ศ. 2561 ไตรมาส 3

เกือบ **2** ใน **3**

เป็นการทำงานหรือ
การประกอบการธุรกิจ
ส่วนตัวที่ไม่มีลูกจ้าง

การคุ้มครองและ หลักประกันทางสังคม จากการทำงาน

แหล่งข้อมูล : วิเคราะห์จาก ข้อมูลการ
สำรวจแรงงานนอกระบบ พ.ศ. 2561

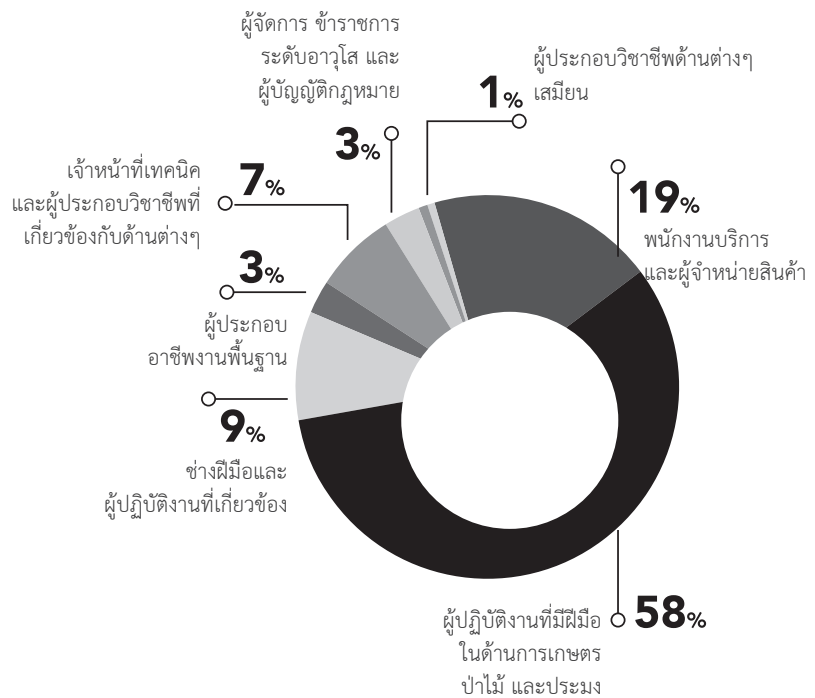
*ใช้ค่าจำกัดความแรงงานในระบบ และ
นอกระบบ ตามสำนักงานสถิติแห่งชาติ

เกือบ **9** ใน **10**
เป็นแรงงานนอกระบบ
ที่ไม่ได้รับการคุ้มครอง

ภาคเศรษฐกิจ

3.4

เป็นแรงงานสูงอายุในภาคเกษตร
และภาคบริการและการค้า

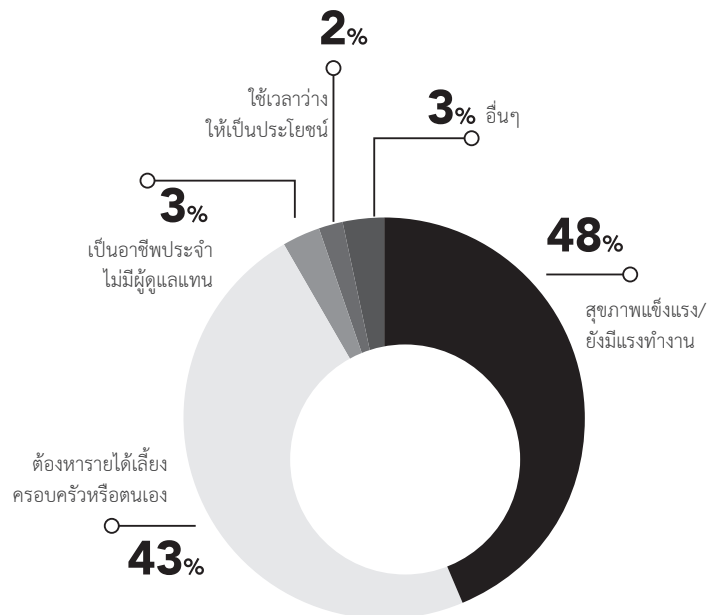

% ของผู้สูงอายุที่ทำงาน

เหตุผลสำคัญที่สุดที่ยังทำงานอยู่

เกือบครึ่งต่อครึ่ง เป็นด้วยเหตุผลที่สะท้อนถึง “ความสมัครใจหรือเห็นประโยชน์จากการทำงาน” (สุขภาพยังแข็งแรง ยังมีแรงทำงาน และต้องการใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์) เทียบกับ “ความจำเป็นหรือความไม่สมัครใจที่ต้องทำงาน” (ต้องการรายได้เลี้ยงครอบครัวหรือตนเอง หรือ เป็นอาชีพหรืองานประจำที่ยังไม่มีผู้ดูแลแทน)

แหล่งข้อมูล : วิเคราะห์จาก ข้อมูลการสำรวจประชากรสูงอายุในประเทศไทย พ.ศ. 2560

% ผู้สูงอายุที่มีงานทำ

การทำงานของผู้สูงอายุ
ควรที่จะมาจากความต้องการ
ในการทำงาน
จากการเห็นประโยชน์
ของการทำงาน
และสถานะทางสุขภาพ
ที่ยังแข็งแรงอยู่...

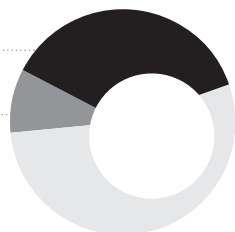
ไม่น่าที่จะมาจากเฉพาะ
ความจำเป็นทางด้านรายได้
และเศรษฐกิจที่เหมือนเป็น
ปัจจัยบังคับเท่านั้น

สถานะสุขภาพ ผู้สูงอายุ 60-64 ปี

37%
ปานกลาง

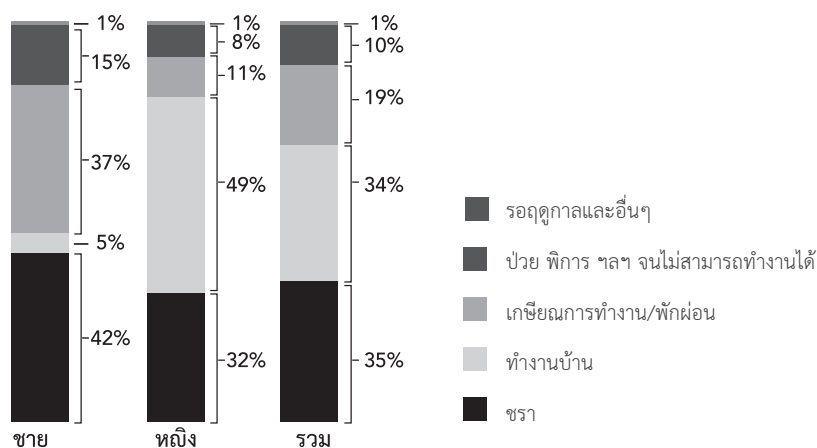
8%
ไม่ดี/ไม่ดีมาก

54%
ดี/ดีมาก

สำหรับผู้สูงอายุที่มีการเสื่อมถอย
และข้อจำกัดทางสุขภาพ การ
เกษียณหรือหยุดตัวเองจากการ
ทำงาน อาจเป็นสิ่งที่หลีกเลี่ยงไม่
ได้ แต่สำหรับผู้ที่ยังแข็งแรง มีสมอง
และสติปัญญาที่ยังทรงพลัง การ
ยืดอายุการทำงานต่อไปจะช่วย
ลดและชะลอความเสื่อมถอยที่มา
พร้อมอายุที่เพิ่มขึ้นให้ช้าลง

ในกลุ่มผู้สูงอายุ 60-64 ปี

เหตุผลที่ไม่พร้อมทำงานของผู้สูงอายุ 60-64 ปี

แหล่งข้อมูล : วิเคราะห์จาก ข้อมูลการสำรวจประชากรสูงอายุในประเทศไทย พ.ศ. 2560

ในช่วงอายุ 60-64 ปี สุขภาพและสมรรถนะด้านต่างๆ ยังคงค่อนข้างเอื้ออำนวย
ให้ผู้สูงอายุยังสามารถทำงานได้ อย่างไรก็ตาม ผู้สูงอายุในช่วงอายุนี้จำนวน
มาก (ถึงร้อยละ 41) “ไม่ได้ทำงาน” หรือ “หยุดทำงานแล้ว” ด้วยหลายเหตุผล
การสำรวจประชากรสูงอายุในประเทศไทย พ.ศ. 2560 พบมีเพียงไม่ถึง 1 ใน 10 ที่ประเมินว่าสุขภาพของตนเอง “ไม่ดีหรือไม่ดีมาก” ขณะที่การ
สำรวจภาวะการทำงานของประชากร พ.ศ. 2561 (ไตรมาส 3) พบกลุ่มที่ “ไม่
ทำงาน” มีมากถึงร้อยละ 41 โดยในกลุ่มนี้ เกือบร้อยละ 90 มาจากเหตุผลที่
ไม่เกี่ยวกับปัญหาสุขภาพ (ร้อยละ 35 “ชรา” ร้อยละ 34 “ทำงานดูแลบ้าน”
และ ร้อยละ 19 “เกษียณการทำงานหรือต้องการพักผ่อน”)

3.3

รูปแบบการส่งเสริมการทำงาน¹³

ของผู้สูงอายุ

แรงงานสูงอายุในระบบ¹⁴

ส่วนใหญ่เป็นแรงงานที่อยู่ภายใต้ระบบประกันสังคม สามารถเริ่มรับสิทธิประโยชน์กรณีชราภาพที่อายุ 55 ปี ขึ้นไป เป้าหมายสำหรับกลุ่มนี้ คือ การขยายอายุการทำงานให้ยาวนานกว่าที่อายุ 55 ปี

การขยายอายุเกษียณ (รายบุคคล) - ที่อายุ 55 ปี โดยขยายสัญญาจ้างงานอย่างน้อย 1 ปี จากนั้นอาจเป็นปีต่อปี มีเกณฑ์ประเมินที่ผู้ว่าจ้างกำหนดและตามความสมัครใจของแรงงานแต่ละคน

การจ้างงานกลับเข้ามาใหม่ (รายบุคคล) - ด้วยสัญญาจ้างงานใหม่อย่างน้อย 1 ปี ในตำแหน่งงาน เงื่อนไขการจ้างงานและค่าตอบแทนที่อาจจะเหมือนเดิมหรือปรับเปลี่ยนให้มีความยืดหยุ่นเพิ่มขึ้น

การกำหนดอายุเกษียณเป็น 60 ปีบริบูรณ์ - ทั้งพนักงานรับใหม่หรือพนักงานเดิม โดยอาจดำเนินการในลักษณะค่อยเป็นค่อยไปหรือขยับเป็นขั้นบันได

แรงงานสูงอายุนอกระบบ

ส่วนใหญ่ทำงานในลักษณะเป็นนายจ้าง ประกอบธุรกิจส่วนตัวหรือธุรกิจครอบครัว โดยเฉพาะ ในภาคเกษตรหรือการบริการ

การสร้างงาน (การผลิตและการให้บริการ) โดยมีรัฐบาลหรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้แรงจูงใจการสนับสนุนหรือส่งเสริม เน้นงานที่ผู้สูงอายุสามารถทำได้ มีรูปแบบการทำงาน ชั่วโมงการทำงาน และค่าตอบแทนที่ยืดหยุ่นสามารถสอดคล้องไปกับนโยบายการมีอัตราค่าจ้างผู้สูงอายุแบบรายชั่วโมง

การส่งเสริมการจ้างงาน หรือสร้างงานให้กับผู้สูงอายุ ในลักษณะ กิจกรรมเพื่อสังคม (Corporate Social Responsibility - CSR) โดยสถานประกอบการและบริษัทภาคเอกชน

¹³ สรุปรจาก “รายงานโครงการส่งเสริมการมีรายได้และการทำงานของผู้สูงอายุตามนโยบายประชารัฐเพื่อสังคม” โดยศุภชัย ศรีสุชาติ, แก้วขวัญ ตั้งดีพงศ์กุล และอนันต์ อรุณเรืองสวัสดิ์ 2561

¹⁴ ในที่นี้ไม่รวมกลุ่มแรงงานข้าราชการ ที่ปัจจุบันมีแผนขยายอายุเกษียณจาก 60 ปี เป็น 61 ปี และตามขั้นลำดับจนถึง 63 ปี

3.4

มาตรการต่างๆ ของภาครัฐเพื่อผู้สูงอายุ ในปี 2561

1

กิจกรรม 1 อำเภอ 1 ภูมิปัญญา
จ้างผู้สูงอายุที่มีความรู้ ภูมิปัญญา
ท้องถิ่นในสาขาต่างๆ มาถ่ายทอด
ความรู้ให้แก่คนในชุมชน โดย
ดำเนินการใน 11 จังหวัดนำร่อง
แล้ว ได้แก่ นนทบุรี สมุทรปราการ
สุพรรณบุรี นครราชสีมา บุรีรัมย์
อุบลราชธานี ขอนแก่น เชียงราย
นครสวรรค์ นครศรีธรรมราช และ
สงขลา

2

โครงการส่งเสริมขยายโอกาสด้าน
อาชีพและการทำงาน มีผู้สูงอายุได้
รับประโยชน์ ประจำปีงบประมาณ
2561 จำนวนทั้งสิ้น 105,436 คน
ประกอบด้วย แรงงานในระบบ
จำนวน 12,383 คน (ผ่านการ
ให้ความรู้ด้านกฎหมาย / ตรวจสอบ
แรงงานในสถานประกอบการ/ การ
ให้ความช่วยเหลือในพื้นที่) แรงงาน
นอกระบบ จำนวน 93,053 คน
(ผ่านการสำรวจความต้องการ ให้
มีงานทำ มีรายได้ จ้างทำงานใน
หน่วยงานรัฐ ฝึกทักษะอาชีพ)

3

โครงการเพิ่มศักยภาพผู้มีรายได้
น้อยที่ลงทะเบียนสวัสดิการแห่ง
รัฐ เพื่อสร้างงาน สร้างอาชีพ เพิ่ม
รายได้และความมั่นคงในอาชีพของ
ผู้สูงอายุ มีการฝึกทักษะอาชีพ
ผู้สูงอายุ จำนวน 64,544 คน

4

จัดตั้งศูนย์บริการจัดหางานผู้สูงอายุและศูนย์ขึ้นทะเบียนหางานผู้สูงอายุ จำนวน 87 ศูนย์ทั่วประเทศ ผ่านช่องทางการทำงานสำหรับผู้สูงอายุของกรมการจัดหางาน และเป็นช่องทางให้นายจ้างหาลูกจ้าง โดยมีผู้สูงอายุเข้ามาใช้บริการจำนวน 4,053 ราย และได้บรรจุนาง จำนวน 2,020 ราย

5

โครงการฝึกอบรมให้ความรู้แก่ผู้สูงอายุในการทำงาน เพื่อเพิ่มโอกาสการจ้างงานและเข้าใจสิทธิตามกฎหมายคุ้มครองแรงงานผู้สูงอายุ อาทิ โครงการส่งเสริมความรู้เกี่ยวกับสิทธิหน้าที่ตามกฎหมายคุ้มครองแรงงานแก่ผู้สูงอายุ และกิจกรรมเสริมสร้างองค์ความรู้แก่แรงงานผู้สูงอายุเพื่อเตรียมความพร้อมเข้าสู่วัยเกษียณอย่างมีคุณภาพ

กรมสรรพากรยังมีมาตรการส่งเสริมองค์กรที่มีการจ้างงานผู้สูงอายุในเรื่องของการยกเว้นภาษีเงินได้ โดยสามารถหักรายจ่ายได้

2

 เท่า

นอกจากกระทรวงแรงงานจัดให้มีการส่งเสริมองค์ความรู้ และโอกาสในการเข้าถึงงานให้ผู้สูงอายุแล้ว กรมสรรพากรยังมีมาตรการส่งเสริมองค์กรที่มีการจ้างงานผู้สูงอายุในเรื่องของการยกเว้นภาษีเงินได้ โดยสามารถหักรายจ่ายได้ 2 เท่า ทั้งนี้รายจ่ายที่จะได้รับการยกเว้นภาษีต้องเกิดจากรายจ่ายที่จ่ายเป็นค่าจ้างให้แก่ผู้สูงอายุไม่เกินเดือนละ 15,000 บาท โดยในรอบระยะเวลาบัญชีปี 2560 มีจำนวนบริษัทหรือห้างหุ้นส่วนนิติบุคคลที่ได้ใช้สิทธิประโยชน์ภาษีตามมาตรการจ้างงานผู้สูงอายุ จำนวน 454 ราย โดยมีการจ้างงานลูกจ้างผู้สูงอายุจำนวน 2,058 ราย (กรมสรรพากร, 2562)¹⁵

กรุงเทพมหานคร โดยสำนักพัฒนาสังคมได้จัดอบรมการฝึกอาชีพให้แก่บุคคลทั่วไปและผู้สูงอายุ มีจำนวนผู้สูงอายุที่เข้ารับการฝึกอาชีพประมาณ 7,800 คน จำนวนผู้สูงอายุที่ประกอบอาชีพหลังจากการเข้ารับการฝึกอาชีพแล้วประมาณ 3,400 คน โดยอบรมเกี่ยวกับ ศิลปประดิษฐ์ งานผ้า ผ้ามัดย้อม ปั่นดิน พับริบบิ้น ดอกไม้ประดิษฐ์ ต้นไม้มงคล งานเพ้นท์ เติบโตพาท สิ่งประดิษฐ์จากวัสดุเหลือใช้ พับผ้าเช็ดหน้า กระเป๋าผ้า/สานเส้น พลาสติก ของชำร่วย เมคาเม่ การบูรปักทอง แปรรูปสมุนไพร เป็นต้น

¹⁵ กรมสรรพากร. (2562). หนังสือราชการเรื่อง ขอส่งข้อมูลเพื่อจัดทำรายงานสถานการณ์ผู้สูงอายุไทย พ.ศ. 2561

3.5

ภาครัฐ และเอกชน ร่วมมือกันส่งเสริมให้ผู้สูงอายุมีงานทำ

ในระยะ 2-3 ปีที่ผ่านมา ได้มีการจัดทำ MOU ว่าด้วยความร่วมมือด้านการส่งเสริมการมีงานทำให้ผู้สูงอายุ ระหว่างกรมการจัดหางาน กรมพัฒนาฝีมือแรงงาน กรมสวัสดิการและคุ้มครองแรงงาน สำนักงานประกันสังคม กรมกิจการผู้สูงอายุ กรมการพัฒนาชุมชน กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน สมาคมสันนิบาตเทศบาลแห่งประเทศไทย สมาคมองค์การบริหารส่วนจังหวัดแห่งประเทศไทย สมาคมองค์การบริหารส่วนตำบลแห่งประเทศไทย กับหน่วยงานภาคเอกชนหลายครั้ง

นับจนถึงปี 2561 หน่วยงานภาคเอกชนที่ได้ลงนามใน MOU กับหน่วยงานราชการตามโครงการ “รวมพลังประชารัฐ ส่งเสริมการมีงานทำให้ผู้สูงอายุ” เพื่อสร้างคุณค่า สร้างหลักประกันที่มั่นคงทางรายได้ให้ผู้สูงอายุ มีมากกว่า 20 แห่ง เช่น สมาคมผู้ค้าปลีกไทย บริษัทกลุ่มเซ็นทรัล จำกัด บริษัท เบอร์ลี่ ยุคเกอร์ จำกัด (มหาชน) บริษัท เอกชัย ดิสรวิวัฒน์ ซีเอสเอ็ม จำกัด บริษัท ซีพี ออลล์ จำกัด (มหาชน) บริษัท อินเด็คซ์ ลิฟวิ่งมอลล์ จำกัด (มหาชน) บริษัท ซีอีดียูเคชั่น จำกัด (มหาชน) บริษัท บางจากกรีนเนท จำกัด บริษัท บีซีเนส เซอร์วิสเซส อัลโลแอนซ์ จำกัด บริษัท เรสเทอรองตส์ ดีเวลลอปเม้นท์ จำกัด บริษัท ไทยโตชิบาอุตสาหกรรม จำกัด บริษัท เมซโซ จำกัด

รวมพลังประชารัฐ
ส่งเสริมการมีงาน
ทำให้ผู้สูงอายุ

3.6

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

การส่งเสริมให้ผู้สูงอายุทำงานได้นานที่สุด¹⁶

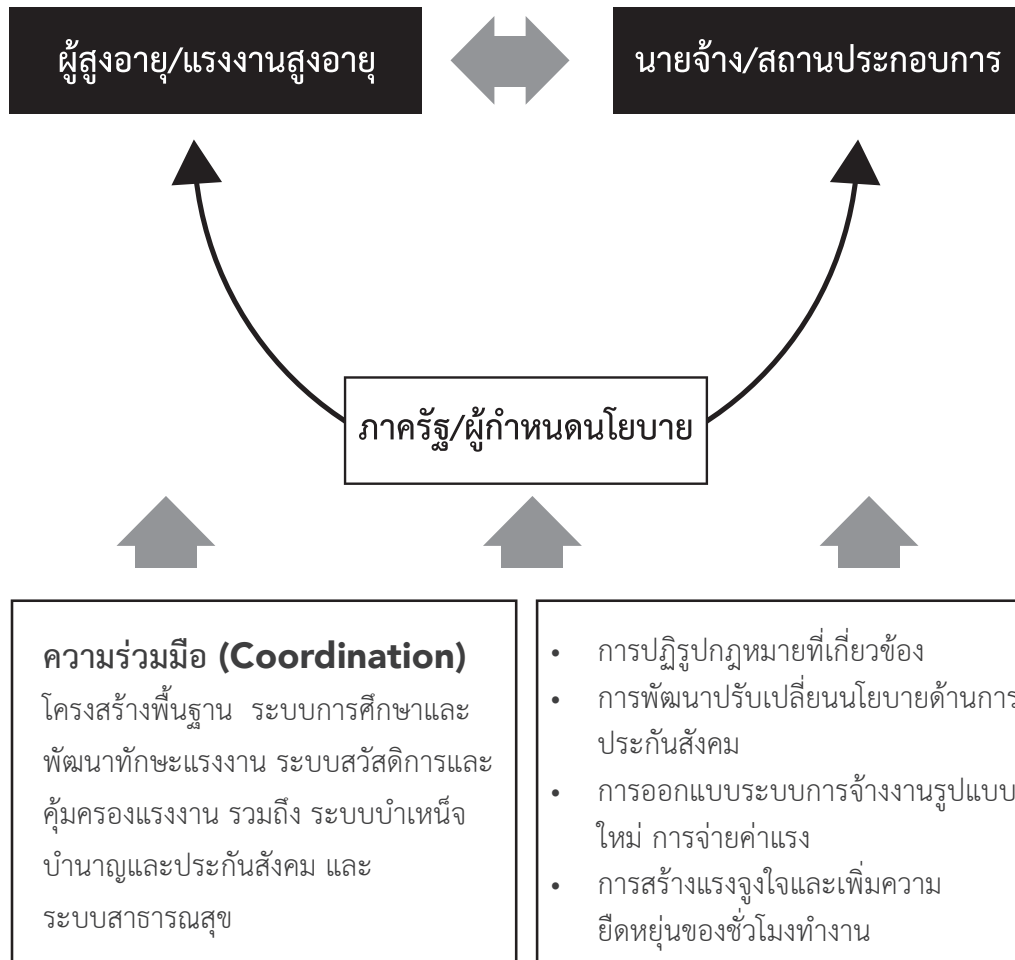
สำหรับประเทศไทยมี 3 เรื่องสำคัญที่ต้องส่งเสริม

หนึ่ง การส่งเสริมการเพิ่มทักษะ หรือเสริมทักษะใหม่ให้กับกำลังแรงงานไทยรวมถึงผู้สูงอายุภายใต้แนวคิดการเรียนรู้ตลอดชีวิต (Up-Skill + Re-Skill ภายใต้แนวคิด Life Long Learning Approach)

สอง การสร้างแรงจูงใจการทำงานให้กับแรงงานสูงอายุด้วยการออกแบบการทำงานที่ยืดหยุ่น (Flexible Working Condition) เหมาะสมตามความต้องการและเงื่อนไขตามวัยของแรงงาน

สาม การขยายสิทธิประโยชน์ในการจ้างงานแรงงานสูงอายุที่มีทักษะและยังสามารถทำงานได้ให้กับนายจ้าง

¹⁶ สรุปรายงานการศึกษา โดยธนาคารแห่งประเทศไทย เรื่อง “สังคมสูงวัยกับความท้าทายของตลาดแรงงานไทย”

โดยทั้งหมดข้างต้นจะต้องได้รับความร่วมมือ หรือ coordination ในตลาดแรงงานและจากทุกภาคส่วนทั้งระบบ ตั้งแต่ในด้านโครงสร้างพื้นฐาน ระบบการศึกษาและพัฒนาทักษะแรงงาน ระบบสวัสดิการและคຸ້ມครองแรงงาน รวมถึง ระบบบำเหน็จบำนาญและประกันสังคม และระบบสาธารณสุข

นอกจากนี้จำเป็นต้องมี การปฏิรูปกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการจ้างงานผู้สูงอายุ การพัฒนาปรับเปลี่ยนนโยบายด้านการประกันสังคม การออกแบบระบบการจ้างงานรูปแบบใหม่ การจ่ายค่าแรง การสร้างแรงจูงใจและเพิ่มความยืดหยุ่นของชั่วโมงทำงาน

ร่วมกันสร้าง

สังคมไร้อายุ
**AGELESS
SOCIETY**

ให้ผู้สูงอายุไทยมีสุขภาพดี
มีพลังและทำงานต่อไปได้
ตราบเท่าที่สามารถ
โดยไม่มี “อายุ”
มาเป็นอุปสรรค

4

สถานการณ์เด่น
ในรอบปี 2561

4.1

ผู้สูงอายุแห่งชาติ ประจำปี 2561

นับตั้งแต่ปี 2550 เป็นต้นมา คณะกรรมการ
ผู้สูงอายุแห่งชาติได้มีการมอบรางวัล
“ผู้สูงอายุแห่งชาติ” ประจำปี

ในแต่ละปี คณะกรรมการผู้สูงอายุแห่งชาติ
โดยมีนายกรัฐมนตรีเป็นประธาน จะมอบหมาย
ให้คณะอนุกรรมการสรรหาผู้สูงอายุที่เป็นแบบ
อย่างที่ดีในสังคม ดำเนินการสรรหาผู้สูงอายุที่ได้
ทำคุณประโยชน์ให้แก่สังคมโดยรวมอย่างต่อเนื่อง
ยาวนาน และเป็นผู้เปรียบพร้อมด้วยคุณธรรมและ
จริยธรรมที่ดีงามเพื่อยกย่องเชิดชูเกียรติ

“ผู้สูงอายุแห่งชาติ”

ที่ได้รับการคัดเลือกให้เป็น
แบบอย่างที่ดีในสังคม
ในปี 2561 นี้ได้แก่

ดร.สุเมธ ตันติเวชกุล

ดร.สุเมธ ตันติเวชกุล

ผู้สูงอายุแห่งชาติ
พุทธศักราช 2561

ประกาศสดุดี

ดร.สุเมธ ตันติเวชกุล เกิดเมื่อวันที่ 26 สิงหาคม พ.ศ. 2482 ที่จังหวัดเพชรบุรี เป็นบุตรของ นายอารีย์ ตันติเวชกุล อดีตรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงสหกรณ์ และท่านผู้หญิงประสานสุข ตันติเวชกุล อดีตต้นเครื่องพระกระยาหารไทยในพระตำหนักจิตรลดารโหฐาน

สมรสกับ รองศาสตราจารย์ ดร.คุณหญิงจินตนา ตันติเวชกุล มีบุตร 2 คน

การศึกษา

ดร.สุเมธ ตันติเวชกุล เริ่มเรียนหนังสือที่โรงเรียนอนุบาลลอออุทิศ กรุงเทพฯ เรียนต่อที่โรงเรียนอัสสัมชัญ บางรัก กรุงเทพฯ และเรียนจบมัธยมปีที่ 6 ที่โรงเรียนวชิราวุธวิทยาลัย ต่อจากนั้น สอบชิงทุนสถานทูตฝรั่งเศสประจำประเทศไทยไปศึกษาต่อที่ประเทศเวียดนามและลาว สำเร็จอนุปริญญาทางปรัชญา และไปศึกษาต่อที่ประเทศฝรั่งเศส สำเร็จปริญญาตรีทางรัฐศาสตร์ที่มหาวิทยาลัยเกรอนอบ สำเร็จปริญญาโทและปริญญาเอกทางรัฐศาสตร์ที่มหาวิทยาลัยมงเปลิเอ ประเทศฝรั่งเศส

ระหว่างรับราชการที่สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ได้เข้ารับการศึกษาระดับปริญญาโทที่มหาวิทยาลัยการทัพบก รุ่นที่ 23 และจบวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร (วปอ.) รุ่นที่ 28

ได้ศึกษาอบรมดูงานที่ต่างประเทศ ได้รับประกาศนียบัตรการวางแผนเศรษฐกิจจากสถาบันบริหารระหว่างประเทศ กรุงปารีส ประเทศฝรั่งเศส และ ประกาศนียบัตรทางการพัฒนาเศรษฐกิจ ธนาคารโลก กรุงวอชิงตัน ดี.ซี. ประเทศสหรัฐอเมริกา

ดร.สุเมธ ตันติเวชกุล ได้รับพระราชทานปริญญาคุณวุฒิบัณฑิตกิตติมศักดิ์แขนงต่างๆ จากสถาบันอุดมศึกษาของประเทศไทยจำนวน 17 สถาบัน

การทำงาน

พ.ศ. 2512 เข้ารับราชการที่กองวางแผนเตรียมพร้อมด้านเศรษฐกิจ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

ในช่วง พ.ศ. 2517-2524 ระหว่างที่รับราชการที่กองวางแผนเตรียมพร้อมด้านเศรษฐกิจ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ได้ทำงานด้านการวางแผนในตำแหน่งเลขานุการคณะกรรมการพัฒนาเพื่อความมั่นคงในระดับพื้นที่กองทัพภาคทั้ง 4 ภาค ดำเนินการใช้แนวทางการพัฒนาพื้นที่เพื่อความมั่นคงในพื้นที่สีแดงทั่วประเทศ ช่วงเวลาดังกล่าว เป็นช่วงที่ ดร.สุเมธ ตันติเวชกุล ลงนามรับทั่วประเทศทุกแห่งที่มีการก่อการร้ายในภาคทุกภาค ดำเนินการวางแผน วางโครงการโดยใช้การพัฒนา นำการทหาร ซึ่งพลเอกเปรม ติณสูลานนท์ นายกรัฐมนตรี ได้ลงนามในคำสั่งที่ 66 /2523 ใช้การพัฒนาและการเมืองนำการทหารทำให้ยุติสถานการณ์การต่อสู้กับการก่อการร้ายคอมมิวนิสต์ลงได้

พ.ศ. 2524 ดำรงตำแหน่งผู้อำนวยการกองวางแผนเตรียมพร้อมด้านเศรษฐกิจ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ พร้อมถวายงานรับผิดชอบงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริในตำแหน่งเลขานุการคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริเป็นพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถบพิตร มีเป้าหมายมุ่งตรงต่อการแก้ไขปัญหาความยากจนของประชาชนในชนบทซึ่งเป็นที่มาของความมั่นคงของชาติและความสงบสุขของสังคมไทย

พ.ศ. 2531 พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถบพิตร ทรงจัดตั้งมูลนิธิชัยพัฒนาและทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ แต่งตั้ง ดร.สุเมธ ตันติเวชกุล เป็นกรรมการและเลขาธิการมูลนิธิชัยพัฒนา ซึ่งได้ดำรงตำแหน่งดังกล่าวมาจนถึงปัจจุบัน

วัตถุประสงค์ของมูลนิธิชัยพัฒนา เพื่อสนับสนุนการช่วยเหลือประชาชนในรูปของการดำเนินงาน พัฒนาในด้านต่างๆ ในกรณีที่การดำเนินงานนั้นๆ ถูกจำกัดด้วยเงื่อนไขต่างๆ ของทางราชการ หรือ ดำเนินงานในลักษณะอื่นใดที่จะทำให้ประชาชนได้รับประโยชน์อย่างแท้จริงรวดเร็ว และไม่ตกอยู่ ภายใต้ข้อจำกัดในเรื่องเงื่อนไขของเวลา แต่จะไม่ทำงานซ้ำซ้อนกับทางราชการ

พ.ศ. 2536 ได้มีการแยกงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริออกจากสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติมาจัดตั้งสำนักงานคณะกรรมการพิเศษ เพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ (ภปร.) และดร.สุเมธ ตันติเวชกุล ได้รับการ แต่งตั้งให้เป็นเลขาธิการ

พ.ศ. 2537-2539 ได้รับการแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งเลขาธิการคณะกรรมการพัฒนาการ เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติอีกตำแหน่งหนึ่ง ควบคู่กับการดำรงตำแหน่งเลขาธิการ (ภปร.)

ระหว่างดำรงตำแหน่งเลขาธิการคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติได้วางแผน พัฒนาประเทศฉบับที่ 8 (พ.ศ. 2540-2544) โดยอัญเชิญแนวพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระ ปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถบพิตร เรื่อง เศรษฐกิจพอเพียงลงไปในแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 8 โดยใช้คำว่า “ยึดคนเป็นศูนย์กลางในการพัฒนาประเทศ” ซึ่งจะทำให้ประเทศไทยมีเศรษฐกิจดี มีเสถียรภาพประชาชนมีความสุข การพัฒนามีความสมดุลและมีความยั่งยืน

พ.ศ. 2542 ลาออกจากตำแหน่งเลขาธิการคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอัน เนื่องมาจากพระราชดำริ และดำรงตำแหน่งกรรมการและเลขาธิการมูลนิธิชัยพัฒนาเพียงตำแหน่ง เดียวมาจนถึงปัจจุบัน

นอกจากนั้น ดร.สุเมธ ตันติเวชกุล เป็นอดีตรองอธิการบดีมหาวิทยาลัยหลายแห่ง อาทิ องค์กรทอผ้า โรงงานยาสูบ การไฟฟ้าฝ่ายผลิต องค์กรสวนสัตว์ การไฟฟ้าส่วนภูมิภาค บริษัทการบินไทย จำกัด (มหาชน) องค์กรโทรศัพท์ และเป็นอดีตรองอธิการบดีของธนาคารแห่งประเทศไทยและธนาคาร กรุงไทย

เกียรติประวัติ

ดร.สุเมธ ตันติเวชกุล ได้รับการยกย่องเชิดชูเกียรติ
ในฐานะบุคคลผู้ประพฤติดีงาม ชื่อสัตย์ สุจริต มีผลงานดีเด่นและเสียสละเพื่อส่วนรวม
โดยได้รับรางวัลจากหลายสถาบัน ได้แก่

- ได้รับโล่ประกาศเกียรติคุณ “บุคคลตัวอย่างประจำปี 2537”
จากมูลนิธิรัฐบุรุษ พลเอกเปรม ติณสูลานนท์ เมื่อวันที่ 9 สิงหาคม 2538
- ได้รับรางวัลผู้บริหารราชการดีเด่น ประจำปี 2538 (ครุฑทองคำ)
จากสมาคมข้าราชการพลเรือน เมื่อวันที่ 29 สิงหาคม 2539
- ได้รับโล่รางวัลเชิดชูเกียรติ บุคคลผู้ประพฤติปฏิบัติตนชอบด้วยความซื่อสัตย์สุจริต
จากสำนักงาน ป.ป.ป. เมื่อวันที่ 3 มีนาคม 2540
- ได้รับรางวัลบุคคลดีเด่นของชาติ สาขาพัฒนาเศรษฐกิจ พ.ศ. 2541
จากสำนักงานคณะกรรมการเอกลักษณ์ของชาติ เมื่อวันที่ 8 พฤษภาคม 2543
- ได้รับโล่รางวัล “มหิตลวราวุธธรรม” ประจำปี 2538
จากสภาสังคมสงเคราะห์แห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์
เมื่อวันที่ 15 มกราคม 2539
- ได้รับรางวัลเสาเสมาธรรมจักร ผู้ทำคุณประโยชน์ต่อพระพุทธศาสนา
สาขาส่งเสริมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ประจำปี 2539
จากกรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ เมื่อวันที่ 31 พฤษภาคม 2539
- ได้รับรางวัลพ่อตัวอย่างแห่งชาติ ประจำปี 2549
จากงานวันพ่อแห่งชาติ เมื่อวันที่ 5 ธันวาคม 2549
- ได้รับรางวัลมนุษยสัมพันธ์ยอดเยี่ยมแห่งปี 2553
จากสมาคมมนุษยสัมพันธ์แห่งประเทศไทย เมื่อวันที่ 17 พฤศจิกายน 2553
- ได้รับพระราชทานประกาศนียบัตรในฐานะผู้ทรงคุณวุฒิ
จากวิทยาลัยการทัพอากาศ เมื่อวันที่ 31 กรกฎาคม 2555
- ได้รับรางวัลนิมไทย จากสมาคมนิมไทย เมื่อวันที่ 23 กุมภาพันธ์ 2556
- ได้รับโล่เกียรติคุณรางวัลบุคคลผู้ทำคุณประโยชน์ต่อเด็กและเยาวชนประจำปี 2558
จากกรมกิจการเด็กและเยาวชน กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์

4.2

ศิลปิน แห่งชาติ ประจำปี 2561

กรมส่งเสริมวัฒนธรรม กระทรวงวัฒนธรรม ประกาศแต่งตั้งศิลปินแห่งชาติเพื่อยกย่อง เชิดชูเกียรติศิลปินผู้มีผลงานทางศิลปะที่ ปรากฏต่อสาธารณชน ทั้งในการสร้างสรรค์ พัฒนาศิลปะ และสืบสานศิลปะที่มีคุณค่า ของแผ่นดินไทย เป็นผู้ผดุงและถ่ายทอด ศิลปะในแต่ละแขนง ตลอดจนมีคุณธรรม จริยธรรม และเป็นแบบอย่างที่ดีของสังคม ไทยในด้านศิลปะ

ในปี 2561 กรมส่งเสริมวัฒนธรรมได้ประกาศ รายนามศิลปินแห่งชาติพุทธศักราช 2561 ที่ ได้รับการยกย่องเชิดชูเกียรติ จำนวน 12 คน ในจำนวนนี้ 11 คนเป็นผู้สูงอายุ

สาขาศิลปะการแสดง

จำนวน 6 คน

นางกิ้น เซวพ็อง

เกิดวันอาทิตย์เดือนสี่ ปีมจ (2476) ที่จังหวัดนครศรีธรรมราช รู้จักกันในนาม “โนราภักดิ์ บ้านเทิงศิลป์” มีเอกลักษณ์การเป็นโนราแบบโบราณ ชวนานแท้ทั้งเครื่องดนตรีและการ แต่งกาย ผลงานโดดเด่นทางด้าน ศิลปะการรำและการร้อง

นายวิโรจน์ วีระวัฒนานนท์

เกิด 27 เมษายน 2488 ที่จังหวัด พระนครศรีอยุธยา มีผลงานโดดเด่น ทางด้านการแสดงลิเก รู้จักกันในนาม “วิโรจน์หลานหอมหวล” มีความ สามารถรอบตัวทั้งการร้อง การรำ การด้นกลอนสด และวรรณศิลป์

นางสุคนธ์ พรพิรุณ

เกิด 1 พฤศจิกายน 2478 ที่จังหวัด ราชบุรี ผู้ประพันธ์เพลงไทยสากล กว่า 3,000 เพลง ไม่ว่าจะเป็นเพลง ปลุกใจ เพลงศาสนา เพลงเพื่อสถาบัน พระมหากษัตริย์ เพลงประจำหน่วยงาน เพลงประจำจังหวัด ผลงานเช่นเพลง ขอให้เหมือนเดิม ใครก็ได้ถ้ารักฉันจริง น้ำตาเพื่อนใจ

สาขาวรรณศิลป์

จำนวน 2 คน

นางสมสุข กัลยจาฤก

เกิด 14 พฤศจิกายน 2470 ที่ กรุงเทพมหานคร มีผลงานโดดเด่นทางละครวิทยุ-ละครโทรทัศน์ มีผลงานกว่า 300 เรื่อง ถูกนำไปสร้างเป็นละครโทรทัศน์และภาพยนตร์มากมาย อาทิ เพชรตาแมว ตุ๊กตาผี บ้านที่รักของพิมพ์ฉวี

นางเอก เขวราษภรณ์

เกิด 19 มกราคม 2486 ที่จังหวัดระยอง มีชื่อในวงการภาพยนตร์คือ เพชรา เขวราษภรณ์ นางเอกชื่อดังตลอดกาลของคนไทยที่มีผลงานด้านภาพยนตร์ กว่า 300 เรื่อง ตั้งแต่ปี 2505 ถึง 2521 แสดงคู่กับพระเอกมิตร ชัยบัญชาหลายเรื่อง

นายประภาส ชลศรานนท์

เกิด 18 พฤษภาคม 2503 ที่จังหวัดราชบุรี ผู้สร้างสรรค์งานบันเทิงและดนตรีไทยสากล เป็นนักเขียน นักแต่งเพลง นำดนตรีไทยมาประยุกต์ร่วมกับดนตรีสากล ด้วยการก่อตั้งวงดนตรีคุณพระช่วยออกเคสตราขึ้นมาเพื่อบรรเลงเพลงไทยแบบร่วมสมัย มีผลงานเพลงมากกว่า 200 เพลง

นายจำลอง ฝั่งชลจิตร

เกิด 2 มีนาคม 2497 ที่จังหวัดนครศรีธรรมราช ผลงานเขียนมีทั้งเรื่องสั้น นวนิยาย สารคดีและบทความ เช่น ขนน้อยกลางทุ่งนา สีของหมา ผลงานเรื่องสั้นมีมากกว่า 300 เรื่อง

นายเสน่ห์ สังข์สุข

เกิด 18 มิถุนายน 2500 ที่จังหวัดเพชรบุรี รู้จักในนามปากกาว่า “แดนอรัญ แสงทอง” เป็นนักเขียนนักแปล มีผลงานโดดเด่นในการเขียนเรื่องสั้น นวนิยาย ผลงานเป็นเรื่องสั้น 19 เล่ม งานแปล 33 เล่ม

สาขาทัศนศิลป์

จำนวน 4 คน

นายชัน ประสงค์

(ประติมากรรม)

เกิด 6 มกราคม 2485 ที่จังหวัดนนทบุรี มีผลงานด้านประติมากรรมเป็นงานปั้นบุคคลสำคัญในพระบรมราชวงศ์ ออกแบบสร้างพระราชนุสาวรีย์สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี รวมถึงประติมากรรมสุนัขทรงเลี้ยงทั้ง 12 สุนัข ถวายในหลวงรัชกาลที่ 9

ศาสตราจารย์ปริญญา ตันติสุข

(จิตรกรรม)

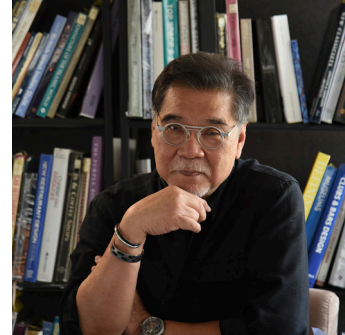
เกิด 31 มีนาคม 2498 ที่กรุงเทพมหานคร มีผลงานเด่นด้านจิตรกรรม ใช้เทคนิคกรรมวิธีต่างๆ ที่หลากหลายในงานศิลปะ เช่น วาดเส้น จิตรกรรมสีน้ำ จิตรกรรมวัสดุบนกระดาษทำเอง งานสื่อผสม

นางคำปุน ศรีใส

(ประณีตศิลป์-ทอผ้า)

เกิด 5 มกราคม 2476 ที่จังหวัดอุบลราชธานี ผลงานโดดเด่นด้านการทอผ้า ได้พัฒนาลวดลายให้วิจิตรพิสดาร โดยยึดรากฐานการทอผ้าอีสาน คือ หมี่ ขิด ยก และ จก เป็นพื้นฐาน

นายคงศักดิ์ ยุกตะเสวี

(สถาปัตยกรรมภายใน)

เกิด 15 มีนาคม 2486 ที่กรุงเทพมหานคร มีผลงานโดดเด่นด้านสถาปัตยกรรมภายใน โดยเน้นการออกแบบโรงแรมและโรงพยาบาลเป็นหลัก ด้วยต้องการยกระดับโรงพยาบาลในประเทศไทยให้เป็นที่ยอมรับในระดับสากล

ผู้ที่ได้รับยกย่องเป็นศิลปินแห่งชาติ จะได้รับค่าตอบแทน เดือนละ 25,000 บาท ค่ารักษาพยาบาลตามระเบียบราชการ รวมทั้งมีค่าช่วยเหลือเมื่อประสบสาธารณภัย ครั้งละไม่เกิน 50,000 บาท และหากเสียชีวิตจะมีค่าช่วยเหลืองานบำเพ็ญกุศลศพ 20,000 บาท เงินช่วยเหลือค่าจัดทำหนังสือเผยแพร่ผลงานเมื่อเสียชีวิตไม่เกิน 150,000 บาท เป็นต้น

4.3

สังคมสูงอายุได้เป็น ระเบียบวาระ แห่งชาติ

1

การสร้างระบบคุ้มครอง และสวัสดิการผู้สูงอายุ

ให้ความสำคัญกับการดูแลคุณภาพชีวิตโดยรวมให้กับผู้สูงอายุทั้งในเขตเมืองและชนบทอย่างทั่วถึง เท่าเทียมเพื่อให้ได้รับบริการและสวัสดิการสังคมที่หลากหลายและครอบคลุม การคุ้มครองพิทักษ์สิทธิ รวมทั้งการให้ความดูแลช่วยเหลือผู้สูงอายุกลุ่มเปราะบางและขาดโอกาส ให้สามารถเข้าถึงบริการและสวัสดิการต่างๆ ที่รัฐจัดให้ อย่างถ้วนหน้า

2

การส่งเสริมการมีงานทำและมีรายได้ ของผู้สูงอายุ

ส่งเสริม และขยายโอกาสให้กับผู้สูงอายุที่ยังมีสุขภาพดี มีความรู้ความสามารถ ได้รับโอกาสในการทำงาน และร่วมเป็นกำลังผลิต (Productive manpower) ให้กับครอบครัว ชุมชน และสังคม โดยเสริมสร้างแรงจูงใจด้านภาษีและสิทธิพิเศษอื่นๆ ให้ภาคธุรกิจรับผู้สูงอายุเข้าทำงาน โดยมีการกำหนดเงื่อนไขที่เหมาะสมในการจ้างงาน และเวลาที่ยืดหยุ่น ตลอดจนการส่งเสริมให้มีการสร้างผลิตภัณฑ์ของผู้สูงอายุ และสนับสนุนให้มีการประกอบธุรกิจขนาดเล็กของตนเอง ให้แก่ผู้สูงอายุ

รัฐบาลได้มีมติ
คณะรัฐมนตรี
ให้ความเห็นชอบ
ระเบียบวาระแห่งชาติ
เรื่อง “สังคมสูงอายุ”
เมื่อวันที่ 4 ธันวาคม 2561
โดยมีประเด็นสำคัญ
ในการผลักดันงานผู้สูงอายุ
ในเรื่องต่อไปนี้

3

ระบบสุขภาพเพื่อรองรับสังคมสูงอายุ

ให้ความสำคัญกับการส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุด้วยการมีพฤติกรรมสุขภาพที่เหมาะสม เพื่อลดปัญหาการเกิดโรคไม่ติดต่อ (NCD) จัดให้มีบริการตรวจคัดกรองสุขภาพที่เข้าถึงผู้สูงอายุทั้งในเขตเมืองและชนบท เพื่อให้การดูแลตั้งแต่ต้นทาง สำหรับผู้สูงอายุที่มีปัญหาสุขภาพเรื้อรังหรือติดบ้าน ติดเตียง มีระบบการดูแลระยะยาวโดยทีมหมอครอบครัว (Family medicine and family care team) ที่ประกอบด้วยทีมสหวิชาชีพ (Multidisciplinary team) รวมถึงมีการจัดทำแผนการดูแลผู้สูงอายุ (Care plan) โดยผู้จัดการการดูแล (Care manager) ร่วมกับผู้ดูแล (Caregiver) เพื่อให้ผู้สูงอายุได้รับการดูแลอย่างเป็นองค์รวมทั้งในมิติสุขภาพและมิติทางสังคม (Health and social care)

4

การปรับสภาพแวดล้อมชุมชน และบ้านให้ปลอดภัยสำหรับผู้สูงอายุ

ส่งเสริมความรู้และแนวคิด Universal design (UD) และสนับสนุนให้มีชุมชนต้นแบบที่เป็นมิตรกับผู้สูงอายุ (Age-friendly community) ด้วยการจัดให้มีสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมและปลอดภัย เพื่อให้ผู้สูงอายุสามารถเข้าถึงบริการสาธารณะต่างๆ ได้อย่างสะดวกและปลอดภัย อาทิ ทางเดินเท้า ทางลาด ห้องน้ำ ราวจับ สวนสาธารณะ สถานที่ออกกำลังกาย ฯลฯ นอกจากนี้ รัฐบาลยังได้สนับสนุนงบประมาณในการปรับปรุง ซ่อมแซมบ้านผู้สูงอายุ และระดมความร่วมมือจากภาคธุรกิจ และสถาบันการศึกษาต่างๆ ให้เข้ามามีส่วนร่วมสนับสนุนในการการปรับปรุงสภาพบ้านและชุมชนที่ปลอดภัยสำหรับผู้สูงอายุ

5

โครงการธนาคารเวลา

Time Bank

สำหรับการดูแลผู้สูงอายุ

ผลักดันแนวคิดเรื่อง “ธนาคารเวลา” จากต่างประเทศ ที่เป็นการผสมผสานแนวปฏิบัติเดิมจากงานอาสาสมัครที่มีการดำเนินการในท้องถิ่น ชุมชน ให้เป็นระบบสะสมเวลาของผู้ปฏิบัติงาน เพื่อรับเวลาในการดูแลตอบแทนกลับคืนมา ตามแนวคิด ให้ = ได้ (Give = Take) โดยมุ่งเน้นการดูแลผู้สูงอายุกลุ่มพึ่งพิง (ติดบ้าน/ติดเตียง) โดยอาสาสมัครผู้ดูแลสามารถสะสมเวลาที่ตนเองได้ทำหน้าที่ดูแลผู้สูงอายุ และเมื่อถึงเวลาที่ตนเอง หรือสมาชิกสูงอายุในครอบครัวต้องการได้รับการดูแล ก็จะได้รับ การดูแลตอบแทนจากอาสาสมัครที่เป็นสมาชิกในระบบของธนาคารเวลาดังกล่าว อย่างไรก็ตาม รูปแบบของการดำเนินโครงการ “ธนาคารเวลา” ในประเทศไทยอาจไม่จำเป็นต้องไปที่อาสาสมัครจะรับประโยชน์เรื่องเวลาที่ตนเองได้อุทิศในการทำหน้าที่ดูแลผู้สูงอายุกลับคืนมา อาสาสมัครอาจปฏิบัติหน้าที่โดยไม่หวังสิ่งใดๆ ตอบแทนก็ได้ ซึ่งบางแห่งอาจใช้คำว่า “ธนาคารความดี” ที่เป็นการดูแลและให้ความช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกันในชุมชนตามวิถีปฏิบัติของวัฒนธรรมไทยที่มีมาแต่ดั้งเดิม

6

การสร้างความรู้ให้คนรุ่นใหม่ เตรียมความพร้อมในทุกมิติ

สร้างความรู้ ความเข้าใจ แก่คนรุ่นใหม่ในมิติสุขภาพ ความมั่นคงทั้งทางด้านสังคม และเศรษฐกิจเพื่อให้มีการเตรียมตนเองตั้งแต่ยังไม่สูงวัย เพื่อการมีคุณภาพชีวิตที่ดีในวัยสูงอายุ โดยมีหลักประกันความมั่นคงรองรับการใช้ชีวิตวัยปลายทั้งในเรื่องรายได้ ที่อยู่อาศัย การดูแล และสวัสดิการสังคม ขณะเดียวกันให้ความสำคัญกับการส่งเสริมให้คนทุกวัยสามารถใช้ชีวิตอยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างสมานฉันท์ (Society for all ages) ลดอคติแห่งวัย (Ageism)

7

ยกระดับความร่วมมือทุกภาคส่วน เพื่อเสริมพลังสังคมผู้สูงอายุ

บูรณาการความร่วมมือกับภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคธุรกิจ และภาคประชาสังคม ทั้งในระดับนโยบาย และระดับปฏิบัติเพื่อร่วมกันขับเคลื่อนพลังสังคมผู้สูงอายุ ควบคู่กับการพัฒนานโยบายและกิจกรรมผ่านโครงการเชิงรุก และเชิงรับที่สร้างการมีส่วนร่วมกับผู้มีส่วนได้เสีย (Stakeholders) และภาคีภาคส่วนต่างๆ ทั้งในระดับแผนงานและระดับปฏิบัติการในแต่ละพื้นที่ชุมชนท้องถิ่น โดยมีเป้าหมายร่วมเพื่อสร้างสังคมสูงวัยที่มีคุณภาพ

8

ปรับปรุงกฎหมาย ระเบียบปฏิบัติ ให้เอื้อประโยชน์ต่อการดำเนินงานด้านผู้สูงอายุ

ให้มีการศึกษา วิเคราะห์ ทบทวนกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุ โดยเฉพาะพระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ. 2546 เพื่อให้มีความสอดคล้องเหมาะสมกับสถานการณ์และข้อเท็จจริงในปัจจุบัน รวมถึงระเบียบปฏิบัติต่างๆ ของหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องเพื่อให้อำนวยความสะดวก ควบคู่ไปกับส่งเสริม สนับสนุนการดำเนินงานด้านการดูแลคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุโดยรวม

9

ปฏิรูประบบข้อมูล ผู้สูงอายุเพื่อยกระดับ ประสิทธิภาพการดำเนินงาน

ให้มีการพัฒนาระบบข้อมูลผู้สูงอายุ โดยมีการเชื่อมโยงฐานข้อมูลผู้สูงอายุระหว่างหน่วยงาน เพื่อสร้างระบบฐานข้อมูลผู้สูงอายุอย่างครอบคลุมในมิติต่างๆ ที่เป็นปัจจุบัน เพื่อการใช้ประโยชน์ข้อมูลผู้สูงอายุดังกล่าวในการกำหนดนโยบาย แผนงานโครงการ เพื่อนำไปสู่การแก้ไขปัญหาได้ตรงกลุ่มเป้าหมาย ลดปัญหาความเหลื่อมล้ำในกลุ่มผู้สูงอายุ

10

ส่งเสริมนวัตกรรมเพื่อรองรับ สังคมสูงอายุ

ส่งเสริมให้มีการศึกษา วิจัย พัฒนานวัตกรรมและเทคโนโลยีสมัยใหม่เพื่ออำนวยความสะดวกต่อการใช้ชีวิตของผู้สูงอายุ รวมทั้งนวัตกรรมที่เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่น และการใช้ประโยชน์จากวัสดุที่ได้ในท้องถิ่นที่ราคาไม่สูงเพื่อเปิดโอกาสให้ผู้สูงอายุสามารถเข้าถึงได้ และใช้ประโยชน์ โดยสนับสนุนให้สถาบันการศึกษา ภาคธุรกิจ เอกชน สถาบันวิจัย ภาคีเครือข่ายต่างๆ เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ต่างๆ เพื่อผู้สูงอายุ

4.4

4.4.1

รัฐบาลจ่าย
เบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ

เป็นเงินมากกว่า

66,000

ล้านบาท ในปี 2561

การได้รับเบี้ยยังชีพสำหรับ
ผู้สูงอายุ เป็นสิทธิที่ผู้สูงอายุ
พึงมีพึงได้ตามกฎหมาย
จากข้อมูลตั้งแต่ ปี 2552-2561
พบว่า ทั้งจำนวนผู้สูงอายุ
ที่ได้รับเบี้ยยังชีพและจำนวนเบี้ย
ยังชีพ ผู้สูงอายุมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น
อย่างต่อเนื่อง

ผู้สูงอายุที่ได้รับเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ ปี 2552-2561

	จำนวน (คน)	งบประมาณ (บาท)
พ.ศ. 2552	5,448,843	21,963,075,000
พ.ศ. 2553	5,652,893	32,779,232,400
พ.ศ. 2554	6,521,749	37,893,398,000
พ.ศ. 2555	6,784,734	52,535,425,200
พ.ศ. 2556	7,308,315	58,347,043,200
พ.ศ. 2557	7,664,599	60,999,878,400
พ.ศ. 2558	7,749,138	61,879,284,200
พ.ศ. 2559	8,012,853	63,219,443,300
พ.ศ. 2560	8,158,313	64,783,645,200
พ.ศ. 2561	8,380,749	66,407,367,600

แหล่งข้อมูล: ผู้สูงอายุ พ.ศ. 2552-2561 จำนวนและงบประมาณเบี้ยยังชีพเป็น
ข้อมูลขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กทม. และเมืองพัทยา

โครงการบริจาค เบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ เข้ากองทุนผู้สูงอายุ

กรม.มีมติให้เริ่มดำเนินโครงการบริจาคเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุเข้ากองทุนผู้สูงอายุตั้งแต่วันที่ 1 ธันวาคม 2560 เพื่อนำมาจ่ายเป็นเงินช่วยเหลือให้แก่ผู้สูงอายุที่มีรายได้น้อยในโครงการลงทะเบียนเพื่อสวัสดิการแห่งรัฐ

ผู้เข้าร่วมโครงการบริจาคเบี้ยยังชีพฯ จะได้รับ “เหรียญพระคลัง” ซึ่งเป็นเหรียญเชิดชูเกียรติจากกองทุนผู้สูงอายุ

ข้อมูลล่าสุด (วันที่ 31 ธ.ค. 2561) มีผู้บริจาคเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุแล้ว 811 ราย (กทม. 292 ราย ส่วนภูมิภาค 518 ราย และเมืองพัทยา 1 ราย) ยอดเงินบริจาคที่โอนเข้าบัญชีกองทุนผู้สูงอายุแล้ว จำนวน 2,842,900 บาท (ข้อมูลจากกองทุนผู้สูงอายุ กรมกิจการผู้สูงอายุ)

ผู้เข้าร่วมโครงการบริจาค
เบี้ยยังชีพฯ จะได้รับ

เหรียญพระคลัง

ซึ่งเป็นเหรียญเชิดชูเกียรติ
จากกองทุนผู้สูงอายุ

4.5

ธุรกิจ ที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุ

ในปัจจุบัน ได้มีธุรกิจที่หลากหลาย
เพื่อสนองความต้องการในด้านต่างๆ
ของผู้สูงอายุซึ่งมีจำนวนมากขึ้น

ต่อไปนี้เป็นตัวอย่างของธุรกิจ
เกี่ยวกับผู้สูงอายุ
ที่เกิดขึ้นในสังคมไทย

การท่องเที่ยว

การท่องเที่ยวเฉพาะกลุ่มผู้สูงอายุ เรียกได้ว่าเป็น Niche tourists ที่เป็น นักท่องเที่ยวกลุ่มพิเศษ ที่ผู้ทำธุรกิจจะจัดการให้บริการที่เหมาะสมกับผู้สูงอายุที่มีรูปแบบการเดินทางที่ไม่รีบเร่ง และต้องการสิ่งอำนวยความสะดวกในการเดินทางท่องเที่ยวตามข้อจำกัดของร่างกาย

ผลิตภัณฑ์เสริมอาหาร

ผลิตภัณฑ์ที่รวบรวมสารอาหารและวิตามิน สำหรับผู้สูงอายุที่กินอาหาร ปกติไม่ได้ หรือต้องการผลิตภัณฑ์เสริมอาหาร ที่จะช่วยให้สุขภาพร่างกาย แข็งแรงจากการเติมเต็มสารอาหารที่ร่างกายขาด เช่น ปัญหาการขาด แคลเซียมในผู้สูงอายุ โดยเฉพาะผู้หญิง ดังนั้น จึงเกิดผลิตภัณฑ์เสริมอาหาร สำหรับผู้สูงอายุทั้งที่มีสุขภาพร่างกายปกติและขาดสารอาหารบางประเภท

สถานพยาบาลผู้สูงอายุ

การให้บริการของสถานพยาบาลผู้สูงอายุ มีตั้งแต่ การรับดูแลและเป็น สถานพักฟื้น ที่มีกิจกรรมให้ผู้สูงอายุเข้าร่วมกิจกรรมตามความสามารถ ในแต่ละวัน มีการดูแลโดยพยาบาลวิชาชีพเป็นหลัก บางแห่งผู้สูงอายุ ไม่จำเป็นต้องอยู่ที่สถานพยาบาลแต่จะมีการจัดหาพยาบาลเพื่อไปดูแล ผู้สูงอายุให้ที่บ้าน

บ้านสำหรับผู้สูงอายุ

ปัจจุบันมีทั้งบริษัทเอกชนและโครงการของหน่วยงานภาครัฐ ที่ให้ความสำคัญกับการพัฒนาโครงการบ้านพักที่เหมาะสมกับผู้สูงอายุ ทั้งในรูปแบบบ้านเดี่ยวหรือคอนโดมิเนียม โดยใช้แนวคิด Universal design มีการเพิ่มจุดขายเฟอร์นิเจอร์ภายในบ้านที่ไม่มีเหลี่ยมมุม เพื่อความปลอดภัยของคนในบ้าน และบางแห่งยังมีการสร้างชุมชนสำหรับผู้สูงอายุบริเวณที่พักอาศัย เช่น การมีคลินิกโรคทั่วไป ศูนย์กายภาพ ศูนย์ดูแลผู้สูงอายุแบบรายวัน และโรงพยาบาล เป็นต้น

โครงการของหน่วยงานภาครัฐที่มีการดำเนินการด้านที่พักอาศัยสำหรับผู้สูงอายุ เช่น โครงการสวางคนิเวศ ของสภาอากาศชาติไทย โครงการอาคารชุดผู้สูงอายุของกรมไฟฟ้าขนส่งมวลชนแห่งประเทศไทย (รฟม.) ร่วมกับการเคหะแห่งชาติ (กคช.) โครงการพัฒนาที่อยู่อาศัยในเชิงพาณิชย์ เพื่อรองรับผู้สูงอายุ โดยการเคหะแห่งชาติ อำเภอเมือง จังหวัดสระบุรี

นอกจากนี้ ยังมีผู้สูงอายุชาวต่างประเทศที่เดินทางมาพักผ่อนในประเทศไทย และมีการเช่าบ้านหรือคอนโดมิเนียม เพื่อพักผ่อนระยะยาว จึงทำให้ต้องหาริมทรัพย์สำหรับผู้สูงอายุเป็นที่ต้องการทั้งจากผู้สูงอายุชาวไทยและชาวต่างประเทศ

ธุรกิจเกี่ยวกับการเงิน

สถาบันการเงินมีผลิตภัณฑ์ที่ให้บริการทั้งผู้สูงอายุหรือผู้ดูแลผู้สูงอายุ เช่น ธนาคารออมสินมีผลิตภัณฑ์สำหรับผู้สูงอายุ ได้แก่ สินเชื่อ Reverse mortgage สินเชื่อเคหะกตัญญูบุพการี เงินฝากเพื่อเรียกผู้สูงอายุพิเศษ สินเชื่อพระราชรัฐเพื่อผู้สูงอายุ เป็นต้น

สินค้าอุปโภคบริโภค

นอกเหนือจากผ้าอ้อมสำหรับผู้สูงอายุ ที่เป็นสินค้าอุปโภคที่มีอยู่แล้ว ปัจจุบันยังมีสินค้าประเภทอื่นที่ถูกพัฒนาสำหรับผู้สูงอายุ เช่น แชมพู แปรงสีฟัน ยาสีฟัน โลชั่น บำรุงผิว ครีมอาบน้ำ

4.6

การแข่งขันกีฬา ผู้สูงอายุในปี 2561

กีฬา กีฬา เป็นยาวิเศษ

สำหรับคนทุกเพศทุกวัย ในแต่ละปี ประเทศไทยจัดให้มีการแข่งขันกีฬาผู้สูงอายุหลายรายการ

ในปี 2561 การแข่งขันกีฬาผู้สูงอายุระดับชาติ มีดังนี้

- (1) การแข่งขันกรีฑาผู้สูงอายุชิงชนะเลิศแห่งประเทศไทย จัดโดยสมาคมกรีฑาผู้สูงอายุไทย ในปี 2561 เป็นการจัดการแข่งขันครั้งที่ 23 ที่จังหวัดลำปาง วันที่ 8-11 มีนาคม 2561
- (2) การแข่งขันกีฬาสำหรับผู้สูงอายุแห่งประเทศไทย จัดโดยกรมพลศึกษา ในปี 2561 เป็นการจัดการแข่งขันครั้งที่ 12 ชื่อว่า “หม่าม้าหมุดเกมส์” ที่จังหวัดระยอง วันที่ 30 พฤษภาคม -2 มิถุนายน 2561
- (3) การแข่งขันกีฬาผู้สูงอายุแห่งชาติ จัดโดยกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา ในปี 2561 เป็นการจัดการครั้งที่ 1 ชื่อว่า “งาช้างดำเกมส์” ที่จังหวัดน่าน วันที่ 21-27 เมษายน 2561

คุณยายเนี่ยว จันทะมณี

อายุ 90 ปี

นักกีฬาจากจังหวัดสงขลา
เหรียญทองจากการแข่งขันหลายประเภท
ในการแข่งขันกรีฑาผู้สูงอายุชิงชนะเลิศ
แห่งประเทศไทย ครั้งที่ 23 ปี 2561
พุ่งแหลน สถิติ 10.11 เมตร
ทุ่มน้ำหนัก สถิติ 4.39 เมตร
ขว้างจักร สถิติ 10.39 เมตร

ที่มาภาพ https://www.khaosod.co.th/sports/news_818631

คุณปู่สว่าง จันทรพร่าห์ม

อายุ 98 ปี

ที่มาภาพ <https://www.springnews.co.th/sports/domestic/244440>

นักกีฬาจากจังหวัดระยอง
เหรียญทองในการแข่งขันกีฬาผู้สูงอายุแห่งชาติ
ครั้งที่ 1 ปี 2561

วิ่ง 100 เมตร สถิติ 24.59 วินาที

เหรียญทองจากการแข่งขันกรีฑาผู้สูงอายุ
ชิงชนะเลิศแห่งประเทศไทย ครั้งที่ 23

วิ่ง 200 เมตร สถิติ 54.21 วินาที

พุ่งแหลน สถิติ 13.20 เมตร

ทุ่มน้ำหนัก สถิติ 4.97 เมตร

ขว้างจักร สถิติ 11.38 เมตร

4.7

กลุ่มอาสาศึลานธรรม มีอายุครบ 10 ปี

กลุ่มอาสาศึลานธรรม ก่อตั้งขึ้นในปี 2551 เกิดจากความคิดของกลุ่มพระนิสิตจิตอาสาสาขาวิชาชีวิตและความตาย ภาควิชาจิตวิทยา คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ที่ตั้งใจจะก้าวเข้ามาเรียนรู้สู่วิถีแห่งการเยียวยาผู้ป่วยและญาติมิตรด้วยหวังให้ผู้ป่วยได้ผ่อนคลายจากความทุกข์และความเจ็บปวด ตามหลักวิชาการให้การปรึกษาแนวพุทธ อันเป็นส่วนหนึ่งของการดูแลผู้ป่วยแบบองค์รวม ร่วมกับการรักษาทางการแพทย์

กลุ่มอาสาศึลานธรรมจะไปเยี่ยมเยียนให้กำลังใจผู้ป่วยและญาติมิตรแบบข้างเตียง จัดกิจกรรมกลุ่มเพื่อให้การปรึกษาสร้างขวัญกำลังใจ แนะนำการวางท่าที่ต่อความเจ็บไข้และชีวิตอย่างถูกต้องตามหลักพุทธธรรม รวมทั้งการออกแบบและจัดกิจกรรมสำหรับหน่วยงานที่แจ้งความประสงค์ภายใต้กรอบองค์ความรู้ของกลุ่ม เช่น การอบรมพยาบาลวิชาชีพ นักศึกษาพยาบาล นักศึกษาแพทย์แผนไทยประยุกต์ ครูแนะแนว และนิสิตจิตวิทยา มจร.

ในโอกาสครบรอบ 10 ปี จึงได้จัดงาน “10 ปี ศึลานธรรม คุณค่าแห่งการดำรงอยู่และการจากลา : สู่วิถีศึลานธรรม” เมื่อวันที่ 1-3 เมษายน 2561 ณ หอจดหมายเหตุพุทธทาส อินทปัญโญ (สวนโมกข์กรุงเทพฯ)

วงน้ำชาระหว่างเครือข่ายกัลยาณมิตรในกิจกรรมการสนทนา “สู่วิถีศึลานธรรม วิถีสังฆะเพื่อการดับทุกข์” เมื่อ 2 เมษายน 2561 ในงาน “10 ปี ศึลานธรรม” จัดขึ้นที่หอจดหมายเหตุพุทธทาส อินทปัญโญ

ที่มาภาพ <https://peacefuldeath.co/สู่วิถีศึลานธรรม/>

Art of Living & Dying

ศูนย์จิตตปัญญาศึกษา ร่วมกับเครือข่ายพุทธิกา จัดกิจกรรมให้นักศึกษา บุคลากรมหาวิทยาลัยมหิดล และผู้สนใจทั่วไป เข้าร่วมเวทีจิตตปัญญาเสวนาครั้งที่ 63 หลักสูตรการอบรมเชิงปฏิบัติการโครงการความตายพูดได้ ในวันที่ 21 กุมภาพันธ์ 2561

ที่มาภาพ <https://peacefuldeath.co/gallery/>

4.8

ชีวเจตนา หรือ พินัยกรรมชีวิต

ตัวอย่างพินัยกรรมชีวิต หรือ หนังสือแสดงเจตนา

61/76 เสนานิเวศน์ 2 จระเข้บัว
ลาดพร้าว กรุงเทพฯ 10230

1 พฤศจิกายน 2551

เรื่อง แสดงเจตนารมณ์ปฏิเสธการรักษาพยาบาลในวาระสุดท้ายของชีวิต
เรียน แพทย์และบุคลากรสาธารณสุขที่เกี่ยวข้องที่เคารพ

1. ในขณะที่เขียนหนังสือแสดงเจตนารมณ์นี้ ผมมีสติสัมปชัญญะเป็นปกติทุกประการ โดยมีญาติของผมเป็นพยาน

2. ผมขอให้สิทธิตามมาตรา 12 ของ พ.ร.บ.สุขภาพแห่งชาติ พ.ศ. 2550 โดยขอยืนยันสิทธิของผม ดังนี้

2.1 ในกรณีที่ผมป่วยด้วยสาเหตุใดก็ตาม จนตกอยู่ในสภาวะที่ไม่อาจรักษาให้หาย กลับมามีชีวิตได้อีกและผมไม่มีสติสัมปชัญญะที่จะพิจารณาเกี่ยวกับแผนการรักษาของผมได้แล้ว หากหัวใจผมหยุดเต้น ผมขอไม่รับการกระตุ้นหัวใจด้วยวิธีการต่างๆ หากการหายใจผมล้มเหลวลง ผมขอไม่รับการเจาะคอหรือใช้เครื่องช่วยหายใจ ผมขอรับการรักษาเพียงเพื่อบรรเทาอาการเจ็บป่วยทุกข์ทรมาน ไม่ขอรับการรักษา หรือรับหัตถการใดที่จะยืดการตายของผมออกไปโดยไม่จำเป็น เพื่อให้ผมเสียชีวิตไปโดยธรรมชาติ

2.2 หากมีกรณีความไม่ชัดเจนในหนังสือแสดงเจตนาข้างนี้เกิดขึ้นในช่วงที่ผมไม่มีสติสัมปชัญญะแล้ว ขอให้ภรรยาของผม (นางวงเดือน จินดาวัฒนะ) และบุตรที่บรรลุนิติภาวะแล้ว เป็นผู้ร่วมพิจารณากับแพทย์เจ้าของไข้ และให้ดำเนินการไปตามนั้นได้

3. ผมขอขอบคุณแพทย์และบุคลากรสาธารณสุขที่เกี่ยวข้องที่ให้การดูแลผมด้วยความเมตตากรุณาและให้ความเคารพสิทธิของผมเป็นอย่างดี ขอให้ทุกท่านมีความสุขและมีสุขภาพดี

ลงชื่อ
(นายแพทย์อำพล จินดาวัฒนะ)
ผู้แสดงเจตนารมณ์

ลงชื่อ
(นางวงเดือน จินดาวัฒนะ)
ภรรยา - พยาน

ลงชื่อ
(ทพญ.ประทุม จินดาวัฒนะ)
พี่สาว - พยาน

จากงานวิจัย "สิทธิการปฏิเสธการรักษาตาม พ.ร.บ. สุขภาพแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๕๐ มาตรา ๑๒ : ศึกษาเปรียบเทียบแนวคิดของต่างประเทศ" ศูนย์กฎหมายสุขภาพและจริยศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

LIVING WILL

ชีวเจตนา หรือ พินัยกรรมชีวิต หมายถึง หนังสือที่บุคคลทำขึ้น เพื่อแสดงเจตนาไม่ประสงค์ จะรับบริการสาธารณสุขในวาระสุดท้ายของชีวิต โดยไม่ถูกเหนี่ยวรั้ง ด้วยเครื่องมือต่างๆ ทางทางการแพทย์ ตามมาตรา 12 ของ พ.ร.บ.สุขภาพแห่งชาติ พ.ศ. 2550

4.9

นวัตกรรม เพื่อผู้สูงอายุไทย

นักวิจัยของสำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ (สวทช.) ได้ผลิตนวัตกรรมและสิ่งประดิษฐ์เป็นจำนวนมาก เพื่อช่วยให้ความสะดวกในการใช้ชีวิตและการดูแลผู้สูงอายุ

ระบบเซ็นเซอร์อัจฉริยะ
สำหรับสนับสนุนการดูแล
ผู้สูงอายุและผู้ป่วย

ที่มาภาพ https://www.matchon.co.th/lifestyle/news_1228330

เป็นการนำเทคโนโลยีเครือข่ายเซ็นเซอร์ร่างกายและไอโอทีมาใช้ในการดูแลผู้สูงอายุ เป็นอุปกรณ์ชิ้นเล็กๆ ติดตามจุดต่างๆ ของร่างกายผู้สูงอายุและผู้ป่วยในโรงพยาบาล เช่น หลังใบหู ขา ระบบจะแจ้งเตือนไปยังจอประมวลผล เพื่อบอกว่าผู้ป่วยกำลังลุกจากเตียง หรือกำลังเดินออกจากห้อง เพื่อให้พยาบาลหรือผู้ดูแลเข้าไปดูแลก่อนเกิดเหตุ หรือบางรายที่ต้องระวังผลกดทับ ผู้ดูแลจะรู้ว่าผู้ป่วยอยู่ในท่าเดิมเป็นเวลานานเท่าใดแล้ว

อุปกรณ์นี้ได้รับรางวัลนักวิจัยสตรีดีเด่น สาขาวิทยาศาสตร์กายภาพ ในโครงการทุนวิจัยลอรีอัล ประเทศไทย “เพื่อสตรีในงานวิทยาศาสตร์” ประจำปี 2561

ที่มาภาพ <https://www.nstda.or.th/th/all-newsletter/184/11958>

ผ้ากระตุ้นสมอง AKIKO

ผ้าห่มที่มีความอ่อนนุ่มและสวยงาม มีการเย็บพิเศษ ช่วยทำให้ผู้สูงอายุและผู้ป่วยสมองเสื่อม กระตุ้นประสาทสัมผัส และความทรงจำที่ดี ด้วยการใส่รูปภาพ สิ่งของ หรือกลิ่นหอม ปรับเปลี่ยนได้ตามความคุ้นเคยและความชอบของผู้ใช้ ผีกความทรงจำ การคิดตัดสินใจ ด้วยการเล่นเกมกับสิ่งที่ใส่ในผ้า

ดร.ศรารุช เลิศพลึงสันติ และ ดร.สิทธา สุขกสิ ทีมวิจัยของ สวทช. ได้ออกแบบนวัตกรรมและอุปกรณ์เพื่อผู้สูงอายุหลากหลาย ซึ่งจะได้นำมาเสนอเป็นตัวอย่างดังนี้

ที่มาภาพ <https://www.nstda.or.th/th/all-newsletter/184/11958>

ที่มาภาพ <https://www.smethailandclub.com/entrepreneur-3510-id.html>

เตียงตื่นตัว JOEY

เป็นตัวช่วยในการลุกนั่งและลุกขึ้นยืน โดยมีฟังก์ชันพิเศษคือสามารถหมุนออกมาได้ในลักษณะ 90 องศาซึ่งจะเป็นท่าที่เหมือนเรานั่งเก้าอี้ ทำให้เวลาจะลุกก็ลุกขึ้นได้อย่างปลอดภัย นั่งก็นั่งได้อย่างสะดวกต่างจากในภาวะปกติที่ต้องมีการพลิกตัวก่อนจะนั่งหรือยืนที่ทำให้มีโอกาสล้มสูง

เกมฝึกสมอง MONICA

เกมที่สามารถเล่นผ่านจอโทรทัศน์ได้ และมีปุ่มกดไร้สาย ที่ผู้สูงอายุมองเห็นชัดและจับถนัด ช่วยกระตุ้นและฝึกสมองของผู้สูงอายุและผู้ป่วยสมองเสื่อมในด้านสมาธิ ความจำ การเรียนรู้ การรับรู้และตอบสนอง การคิดวางแผน ลำดับ และตัดสินใจ

ที่มาภาพ <https://www.nstda.or.th/th/all-newsletter/184/11958>

ที่มาภาพ <https://mgronline.com/smes/detail/9600000124729>

ที่มาภาพ <https://www.newsplus.co.th/153009>

โฮเวอร์บอร์ด วีลแชร์ อัจฉริยะ (Hoverboard Wheelchair)

ฝีมือนักศึกษาปริญญาโท นางสาวเมธินี สงไทย ที่ผนวกเอา โฮเวอร์บอร์ด (Hoverboard) ของเล่นในยุคก้าวกระโดดของเทคโนโลยี และสิ่งอำนวยความสะดวกของผู้มีปัญหาด้านสุขภาพ อย่าง วีลแชร์ (wheelchair) เข้าด้วยกัน ขับเคลื่อนโดยใช้พลังงานไฟฟ้าจากแบตเตอรี่ ชาร์จแบตเตอรี่ใช้เวลา 1 ชั่วโมง วิ่งได้ระยะทาง 20 กิโลเมตร จนออกมาเป็นพาหนะสำหรับผู้สูงวัยแบบ Low cost ทำให้คนส่วนใหญ่สามารถเข้าถึงได้ ในราคาเบาๆ เพียง 10,000 บาทเท่านั้น

อุปกรณ์ช่วยขึ้นลงเตียง BEN

อุปกรณ์สำหรับช่วยทำให้ผู้สูงอายุและผู้ป่วยขึ้นลงเตียงแบบปรับนั่งได้ สามารถลุกนั่งและเข้าออกจากเตียงด้วยตัวเองได้อย่างปลอดภัย ส่งเสริมให้ผู้ใช้งานทำกิจกรรมต่างๆ มากขึ้น

4.10

การตื่นตัวของสื่อ ในเรื่องสังคมสูงอายุ

เมื่อสังคมไทยเข้าสู่สังคมสูงอายุ สื่อทางสังคมต่างๆ ได้เข้ามามีบทบาทมากขึ้น และเน้นนำเสนอประเด็นที่เป็นประโยชน์ต่อประชากรสูงอายุ

สื่อโทรทัศน์ เป็นสื่อสังคมหนึ่งที่เราเห็นความสำคัญต่อปรากฏการณ์การสูงวัยนี้ ปัจจุบันมีรายการทางโทรทัศน์ ที่มุ่งให้ความรู้ ความบันเทิง และการเรียนรู้จากประสบการณ์ต่างๆ จากผู้สูงอายุที่ถือว่าเป็นผู้เชี่ยวชาญชีวิต มานำเสนอให้กับสังคมได้รับทราบ และนำไปเป็นแบบอย่างในการปฏิบัติ ทั้งนี้มีทั้งรูปแบบที่สอดแทรกในเนื้อหาของรายการทั่วไป และในลักษณะที่เป็นรายการที่มีผู้สูงอายุเป็นผู้ดำเนินเรื่องทั้งรายการ

รายการโทรทัศน์ ที่เน้นให้ผู้สูงอายุเป็นผู้ดำเนินเรื่อง ในปี 2561 พบว่ามีรายการโทรทัศน์ดังต่อไปนี้

ลุยไม่รู้โรย สูงวัยดีดี ลุยไม่รู้โรย

ที่ไม่ใช่เป็นเพียงแค่อำนาจสำหรับผู้สูงอายุ แต่ยังมีประโยชน์สำหรับผู้ที่กำลังก้าวเข้าสู่ช่วงวัยของการเป็นผู้สูงอายุ ออกอากาศทุกวันพฤหัสบดี และวันศุกร์ เวลา 16.05-16.30 น. ช่อง Thai PBS

GenO(LD) สูงวัยไปด้วยกัน

ออกอากาศทุกวันพุธ เวลา 20.20 – 21.10 น. ช่อง Thai PBS

รายการสูงวัย หัวใจนั้นหนาการ

ออกอากาศทุกวันอังคาร เริ่มเมื่อวันอังคารที่ 19 กันยายน 2560 เวลา 8.30-8.35 น. ทาง ททบ.5

SUPER 60+ ซูเปอร์ซิกตี้ อัจฉริยะพันธุ์เก่า

เป็นรายการที่เปิดโอกาสให้ผู้สูงอายุในวัย 60 ปีขึ้นไป มาแสดงความสามารถพิเศษ ออกอากาศ ทุกวัน อาทิตย์ เวลา 17.00 น. ทางช่อง 23 เวิร์คพอยท์

เดอะ วอยซ์ ซีเนียร์ The voice senior

เป็นรายการประกวดร้องเพลง ที่เปิดโอกาสให้ผู้เข้าแข่งขันที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไป มาโชว์พลังเสียง ออกอากาศทุกวันจันทร์เวลา 20.15 น. ทางช่อง PPTV HD36

รายการสูงวัย Society

ออกอากาศทุกวันอาทิตย์ เวลา 15.00 น. ทางช่องโทรทัศน์รัฐสภา และดิจิทัลทีวี ช่อง 10

4.11

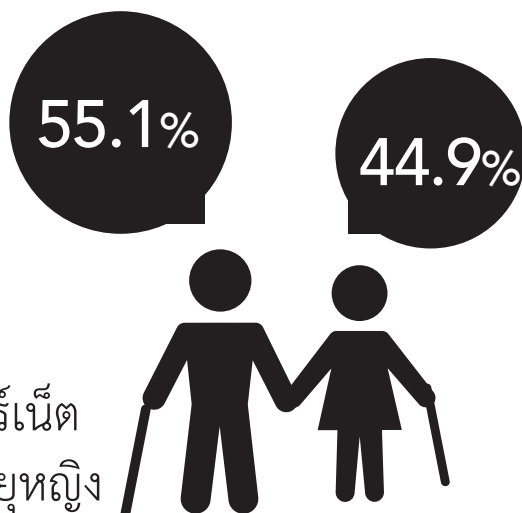
ผู้สูงอายุกับ สื่อสังคมออนไลน์

ผู้สูงอายุกับการใช้อินเทอร์เน็ต

ปัจจุบัน เทคโนโลยีสารสนเทศเข้ามามีบทบาทในการดำเนินชีวิตของผู้สูงอายุมากขึ้น ด้วยความก้าวหน้าของเทคโนโลยี คอมพิวเตอร์ หรือเครือข่ายอินเทอร์เน็ตที่มีการพัฒนาให้รองรับความต้องการในการใช้งานอย่างทั่วถึงในทุกพื้นที่ ช่วยให้เกิดความสะดวกสบายในชีวิตประจำวัน โทรศัพท์เคลื่อนที่ หรือ โทรศัพท์มือถือ เป็นอุปกรณ์เทคโนโลยีที่มีการใช้งานกันอย่างแพร่หลายในกลุ่มผู้สูงอายุ

จากการสำรวจการมีการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในครัวเรือน พ.ศ. 2561 ของสำนักงานสถิติแห่งชาติ ผู้สูงอายุมีการใช้อินเทอร์เน็ตสูงถึงร้อยละ 10 ของประชากรสูงอายุทั้งหมด โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้สูงอายุวัยต้นมีการใช้อินเทอร์เน็ตสูงกว่าผู้สูงอายุวัยอื่น

ผู้สูงอายุชาย
มีการใช้อินเทอร์เน็ต
มากกว่าผู้สูงอายุหญิง

จำนวนผู้สูงอายุที่ใช้อินเทอร์เน็ต
จำแนกตามกลุ่มอายุ

14.8%
60-69 ปี

5.1%
70-79 ปี

1.8%
80 ปีขึ้นไป

แหล่งข้อมูล : การสำรวจการมีการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ และการสื่อสารในครัวเรือน พ.ศ. 2561 (ไตรมาส 1), สสช.

พฤติกรรมการ ใช้อินเทอร์เน็ตของผู้สูงอายุไทย

เวลาที่ผู้สูงอายุใช้อินเทอร์เน็ต

33%

ใช้อินเทอร์เน็ตในช่วงเวลา
08.00-11.59 น.

28%

ใช้อินเทอร์เน็ตทั้งวัน

24%

ใช้อินเทอร์เน็ตในช่วงเวลา
12.00-15.59 น.

38%

จะใช้เวลาในการใช้
อินเทอร์เน็ตต่อวันมากกว่า

1-2 ชั่วโมง

ผู้สูงอายุประมาณ สองในสาม

(ร้อยละ 59) ของผู้สูงอายุ
ที่ใช้อินเทอร์เน็ตทั้งหมด
ใช้โทรศัพท์มือถือแบบ Smart
Phone ในการเข้าถึงอินเทอร์เน็ต

กิจกรรมที่ใช้อินเทอร์เน็ต ของผู้สูงอายุ 5 อันดับแรก ได้แก่

93.1%

Social Network เช่น Facebook,
Twitter, GooglePlus, LINE,
Instagram

50.3%

ค้นหาข้อมูลเกี่ยวกับสินค้า/บริการ
ด้านสุขภาพ

45.9%

อัปโหลดข้อมูล รูปภาพ/ภาพถ่าย/
วิดีโอ/เพลง/ Software ฯลฯ เพื่อ
การแบ่งปัน (Share) บนเว็บไซต์

45.4%

ค้นหาข้อมูลเกี่ยวกับสินค้า/บริการ

45.2%

อ่านหรือดาวน์โหลดหนังสือพิมพ์
นิตยสาร e-book

แหล่งข้อมูล : การสำรวจการมีการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ และการสื่อสารในครัวเรือน พ.ศ. 2561 (ไตรมาส 1), สสช.

5.

งานวิจัยเพื่อสังคมสูงอายุ

ในแต่ละปี มีงานวิจัยที่เกี่ยวกับผู้สูงอายุในประเทศไทยเป็นจำนวนมาก คณะทำงานจัดทำรายงานสถานการณ์ผู้สูงอายุไทยได้เลือกงานวิจัยที่มีประเด็นการวิจัยที่สอดคล้องกับบรรทัดของรายงานสถานการณ์ผู้สูงอายุไทยประจำปี ซึ่งได้ทำสำเร็จแล้วในปีนั้น หรือใกล้เคียงกับปีนั้น มานำเสนอไว้ในรายงานฯ สำหรับรายงานสถานการณ์ผู้สูงอายุไทย พ.ศ. 2561 บทที่ 5 จะเป็นงานวิจัยที่เกี่ยวกับการทำงานของผู้สูงอายุ

กลไกการส่งเสริมการมีงานทำ ของผู้สูงอายุที่เป็นแรงงานนอกระบบ

จรัญญา วงษ์พรหม ธนะจักร เย็นบำรุง ศิริบุญ จงวุฒิเวทย์
มาฆะสิริ เขาวกุล และ สนธยา มณีรัตน์
สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยขอนแก่น

ปีที่ทำวิจัย 2558

ได้รับทุนสนับสนุนจาก

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.)
มูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาผู้สูงอายุไทย (มส.ผส.)

วัตถุประสงค์

- (1) เพื่อถอดบทเรียนบทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์กรพัฒนาเอกชน (NGO) ชุมชนและ/หรือภาคส่วนต่างๆ ในการส่งเสริมการทำงานผ่านกิจการ/กลุ่มอาชีพผู้สูงอายุที่เป็นแรงงานนอกระบบและเป็นตัวอย่างที่ดี (good practice /best practice)
- (2) เพื่อทราบปัจจัยการส่งเสริมให้กิจการ/กลุ่มอาชีพผู้สูงอายุประสบผลสำเร็จในการเพิ่มรายได้จากการทำงานและมีส่วนร่วมในตลาดแรงงานเชิงเศรษฐกิจ
- (3) เพื่อนำข้อมูลที่ได้จากการถอดบทเรียนมาสังเคราะห์เป็นกลไก มาตรการ และทางเลือกนโยบายที่ เกี่ยวข้องกับการมีงานทำของผู้สูงอายุ โดยการสนับสนุนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์กรพัฒนาเอกชน (NGO) ชุมชน และ/หรือภาคส่วนต่างๆ เสนอต่อคณะกรรมการผู้สูงอายุแห่งชาติ

ระเบียบวิธีวิจัย

ดำเนินการเก็บข้อมูลกับกลุ่มเป้าหมาย 2 กลุ่ม คือ กลุ่มที่เป็นหน่วยงาน/องค์กรสนับสนุน เช่น องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์กรพัฒนาเอกชน (NGO) ชุมชน และ/หรือภาคส่วนต่างๆ และกลุ่ม/กิจการผู้สูงอายุที่เป็นแรงงานนอกระบบ โดยมีการคัดเลือกกลุ่มอาชีพ/กิจการผู้สูงอายุที่เป็นตัวอย่างที่ดี ใน 6 พื้นที่กรณีศึกษากระจายตามพื้นที่ภูมิภาค เช่น ภาคเหนือ ภาคกลาง ภาคใต้ ภาคตะวันออก เชียงเหนือ กรุงเทพมหานคร

นอกจากนี้มีการถอดบทเรียนตามกรอบตัวชี้วัดความสำเร็จของกิจกรรม/กลุ่มผู้สูงอายุและองค์กรสนับสนุน โดยใช้แนวคำถาม 2 ชุด เพื่อทำความเข้าใจเกี่ยวกับกิจกรรม/กลุ่มผู้สูงอายุที่เลือกในมิติต่างๆ และเพื่อให้เห็นการส่งเสริม/สนับสนุนจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ชุมชน องค์กรพัฒนาเอกชน (NGO) และ/หรือภาคส่วนต่างๆ และสร้างความเข้าใจถึงที่มาของปรากฏการณ์เพื่อได้แนวทางที่สามารถนำไปปฏิบัติได้จริง หลังจากนั้นจะนำมาสังเคราะห์ร่วมกับข้อมูลทั้ง 6 พื้นที่กรณีศึกษาเพื่อจัดทำเป็นแนวทางนโยบาย กลไก และมาตรการส่งเสริมการมีงานทำสำหรับผู้สูงอายุที่เป็นแรงงานนอกระบบ

ผลการศึกษา

ลักษณะผู้สูงอายุที่เป็นแรงงานนอกระบบที่ศึกษา เป็นผู้สูงอายุที่ทำงานมาต่อเนื่อง ตั้งแต่วัยหนุ่มสาวและมีความตั้งใจที่จะทำงานต่อจนกว่าจะทำได้ไม่ไหว ผู้สูงอายุมีการเปลี่ยนแปลงอาชีพน้อยมาก แต่เน้นรายได้พอเลี้ยงตัวเองและแบ่งเบาภาระช่วยครอบครัว และผู้สูงอายุในเมือง มีความจำเป็นในการทำงานเพื่อหารายได้มากกว่าผู้สูงอายุในชนบท ผู้สูงอายุที่เป็นแรงงานนอกระบบส่วนใหญ่มีอิสระในการทำงาน ลักษณะผลิตภัณฑ์ที่ผู้สูงอายุทำจึงมีทั้งรูปแบบเป็นการถ่ายทอดภูมิปัญญาการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมไทย

ทั้งกลุ่มและปัจเจกที่ผู้สูงอายุทำงานนั้นประสบปัญหาและอุปสรรคหลายประการ ได้แก่ ปัญหาด้านการลงทุนและการเงิน ปัญหาด้านวัตถุดิบ การผลิตและการพัฒนาผลิตภัณฑ์ ปัญหาด้านการตลาด ในเรื่องต้นทุนการผลิตสินค้าหรือผลิตภัณฑ์สูง และไม่เป็นที่นิยมและแพร่หลายเท่าที่ควร ปัญหาด้านการบริหารจัดการ ในเรื่องผู้นำขาดความโปร่งใส และขาดความรู้ด้านการบริหารจัดการ และปัญหาด้านสุขภาพและอาชีวอนามัย

นอกจากนี้หน่วยงานที่ให้การสนับสนุนโดยตรงแก่การทำงานของผู้สูงอายุ ได้แก่ กองทุนผู้สูงอายุ ไม่สามารถเข้าถึงการช่วยเหลือเงินกู้ปลอดดอกเบี้ยในหลายพื้นที่ หน่วยงานที่ควรมีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมการมีงานทำของผู้สูงอายุ คือ กระทรวงแรงงาน เจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบก็ยังคงขาดความรู้ ความเข้าใจ และทักษะที่จะทำภารกิจดังกล่าว อีกทั้งยังขาดกลไกการส่งเสริมสนับสนุนระดับท้องถิ่น ทำให้ไม่สามารถปฏิบัติการในระดับพื้นที่ให้บรรลุเป้าหมายได้

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

- (1) ส่งเสริมการจ้างงานให้ผู้สูงอายุที่มีความรู้ ความสามารถ และทักษะพิเศษทางหัตถกรรมและอาชีพในระดับชุมชน มาเป็นผู้ถ่ายทอดองค์ความรู้ต่างๆ
- (2) ส่งเสริมหน่วยงานภาครัฐและเอกชนให้สนับสนุนให้มีการจ้างงานนอกระบบที่สอดคล้องกับทักษะและสมรรถนะทางร่างกายแก่ผู้สูงอายุในท้องถิ่น
- (3) ส่งเสริม สนับสนุนการทำงานของผู้สูงอายุ ทั้งเชิงเงินตรา (In cash) และเชิงคุณค่า (In value) ทั้งกลุ่มและรายบุคคล
- (4) ควรผลักดันให้กลุ่มมีระเบียบ เงื่อนไขการเป็นสมาชิกที่จะต้องเอื้อให้ผู้สูงอายุร่วมเป็นแรงงานมากขึ้น
- (5) ควรเพิ่มมุมมองในการสนับสนุนการทำงานผู้สูงอายุในเชิงต่อยอดชุดประสบการณ์เดิม
- (6) สนับสนุนการทำงานของผู้สูงอายุโดยมาตรการทางการเงิน เช่น การลดภาษีให้กับหน่วยงานที่จ้างงานผู้สูงอายุ
- (7) นโยบายและมาตรการในการปรับเปลี่ยนทัศนคติการทำงานส่งเสริมคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ
- (8) ส่งเสริมหน่วยงานสนับสนุนการทำงานของผู้สูงอายุที่เป็นแรงงานนอกระบบในเมือง ให้มีบทบาทชัดเจนขึ้น
- (9) ส่งเสริมการประชาสัมพันธ์และการสื่อสารของผลิตภัณฑ์ที่ผลิตโดยผู้สูงอายุ รวมทั้งส่งเสริมให้หน่วยงานภาครัฐและเอกชนที่เกี่ยวข้องสร้างกลไกตลาดที่จำหน่ายผลิตภัณฑ์จากผู้สูงอายุโดยเฉพาะ

5.2

นโยบายการจ้างงานบุคลากรผู้สูงอายุ ในธุรกิจโรงแรมเครือข่ายไทย

สุรีย์ เข็มทอง จิระภรณ์ ตันติชัยรัตนกุล อัจฉรา ชีวะตระกูลกิจ ภาวิน ชินะโชติ
กัลยณัฐ กิตติพงศ์พิทยา สุรเดช หวังทอง และ อัจฉรีย์ ลิ้มปมนต์
สาขาวิชาวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

ปีที่ทำวิจัย 2561

ได้รับทุนสนับสนุนจาก

สาขาวิชาวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

วัตถุประสงค์

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา (1) สภาพ
ปัจจุบันในการจ้างงานผู้สูงอายุในโรงแรมเครือข่ายไทย
(2) นโยบายการจ้างงานผู้สูงอายุในธุรกิจโรงแรมเครือ
ข่ายไทย และ (3) ปัจจัยที่ส่งเสริมการจ้างงานผู้สูงอายุ
ในธุรกิจโรงแรมเครือข่ายไทย

ระเบียบวิธีวิจัย

เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์ระดับลึก
กลุ่มตัวอย่างคือ ผู้ประกอบการโรงแรมเครือข่ายของไทย
จำนวน 3 เครือข่าย ซึ่งเป็นกลุ่มโรงแรมที่มีจำนวนเครือ
ข่ายมากที่สุดอยู่ใน 5 ลำดับแรกของประเทศไทย ได้แก่
เครือโรงแรมดุสิตธานี เครือโรงแรมเซ็นทารา และเครือ
โรงแรมเซนเตอร์พอยต์ ที่ประกอบด้วยผู้จัดการทั่วไป
หรือผู้จัดการฝ่ายบุคคลโรงแรมเครือข่ายในกรุงเทพฯ
หรือผู้ที่ได้รับมอบหมายมีส่วนเกี่ยวข้องกับการกำหนด
นโยบาย การจ้างงานผู้สูงอายุในธุรกิจโรงแรมเครือข่าย

ผลการศึกษา

ผลการวิจัย พบว่า (1) สภาพปัจจุบันในการจ้างงานผู้สูงอายุ ในธุรกิจโรงแรมเครือข่ายไทยมีการดำเนินการจ้างบุคลากร ผู้สูงอายุหรือผู้ที่เกษียณอายุแล้ว เนื่องจากอายุเฉลี่ยของพนักงาน ในองค์กรมีอายุสูงขึ้น เหตุผลส่วนใหญ่ในการจ้างงานผู้สูงอายุ คือ ลักษณะงานจำเป็นต้องใช้ประสบการณ์ และบุคลากรผู้สูงอายุมี ศักยภาพตามความต้องการขององค์กร (2) ลักษณะการจ้างงาน ผู้สูงอายุของธุรกิจโรงแรมเครือข่ายไทยพบว่า ยังไม่มีการกำหนด เป็นนโยบาย ลักษณะของการจ้างงานผู้สูงอายุในปัจจุบัน คือ การ ขยายเวลาการเกษียณอายุ และการจ้างกลับเข้าทำงาน ประเภท การจ้างงานผู้สูงอายุส่วนมากจะเป็นลูกจ้างชั่วคราวที่ทำสัญญา เป็นรายปี หรือ 3 ปี และบางโรงแรมจ้างเป็นพนักงานประจำที่ขอ ขยายอายุเกษียณ ตำแหน่งงานที่มีการจ้างงานผู้สูงอายุมากที่สุด คือผู้บริหารระดับสูง รองลงมาคือ กลุ่มงานสนับสนุนหลังและ กลุ่มงานบริการส่วนหน้าในตำแหน่งผู้จัดการและหัวหน้าแผนก และส่วนใหญ่บุคลากรผู้สูงอายุยังได้รับสวัสดิการค่ารักษาพยาบาล และ (3) ปัจจัยส่งเสริมต่อการจ้างงานผู้สูงอายุสามารถสรุปได้เป็น 2 ปัจจัยหลัก คือ ปัจจัยภายในองค์กร เช่น วิสัยทัศน์และทัศนคติ ของผู้บริหาร ส่วนปัจจัยภายนอกองค์กรที่สำคัญคือ นโยบาย รัฐบาลที่ต้องชัดเจน และสามารถกำหนดเป็นกฎระเบียบข้อบังคับ เช่น จำนวนของผู้สูงอายุที่โรงแรมต้องจ้าง การลดภาษี และปัจจัย ด้านสมรรถนะของผู้เกษียณที่องค์กรสนใจ ได้แก่ ประสบการณ์ การทำงานของผู้สูงอายุ สุขภาพแข็งแรง ความสามารถที่หลากหลาย และสามารถทำงานได้เช่นเดียวกับพนักงานทั่วไป

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

- (1) ภาครัฐควรสนับสนุนให้มีการพัฒนาศักยภาพ แรงงาน ปรับนโยบายในเรื่องสวัสดิการ สาธารณสุข และการดูแลผู้สูงอายุในระยะยาว เพิ่มบทบาทของผู้หญิงในตลาดแรงงาน รวมทั้ง มุ่งเน้นการพัฒนาคุณภาพการศึกษาและทักษะ ให้กับแรงงานเพิ่มเติมด้วย
- (2) หากต้องการที่จะลดปัญหาผู้สูงอายุในอนาคต อันใกล้นี้ รัฐบาลและเอกชนจะต้องมีแนวปฏิบัติ ที่สอดคล้องซึ่งกันและกันเพื่อเป็นนโยบายอย่าง ยั่งยืนพร้อมกับการส่งเสริมและพัฒนาให้ดีขึ้น ต่อไปในอนาคต โดยอาจจะจัดให้มีข้อมูลส่วน กลางเพื่อเก็บจำนวน ประวัติ ความต้องการ หรือ ผู้สูงอายุที่ต้องการทำงาน และรวมตัวใน การกระจายผู้สูงอายุให้ทำงาน และส่งเสริมผู้ สูงอายุที่ขาดทักษะ ความรู้ตามที่ตลาดแรงงาน ต้องการ ขณะเดียวกันผู้สูงอายุบางท่านมีความ รู้ความสามารถแต่ก็ไม่มีโอกาสที่จะถ่ายทอด ความรู้ความสามารถให้กับบุคคลรุ่นต่อไปเพื่อ นำไปต่อยอดอย่างมีประสิทธิภาพและพัฒนา ให้ดีขึ้นกว่าเดิม

5.3

การส่งเสริมการมีรายได้และการมีงานทำของผู้สูงอายุ ตามนโยบายประชารัฐเพื่อสังคม (E6)

ศุภชัย ศรีสุชาติ แก้วขวัญ ตั้งติพงษ์กุล
และ อนิณ อรุณเรืองสวัสดิ์
สถาบันเสริมศึกษาและทรัพยากรมนุษย์
สำนักงานศูนย์วิจัยและให้คำปรึกษา
แห่งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ปีที่ทำวิจัย 2561

ได้รับทุนสนับสนุนจาก

กองส่งเสริมศักยภาพผู้สูงอายุ กรมกิจการผู้สูงอายุ
กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์

วัตถุประสงค์

- (1) เพื่อศึกษารูปแบบการส่งเสริมการมีรายได้และการมีงานทำของผู้สูงอายุ ตามนโยบายประชารัฐเพื่อสังคม (E6)
- (2) เพื่อศึกษารูปแบบอาชีพ ลักษณะงาน ระยะเวลา และรายได้ ที่เหมาะสมกับผู้สูงอายุ
- (3) เพื่อจัดเก็บข้อมูลสถิติความต้องการมีงานทำของผู้สูงอายุ ทั้งในแรงงานในระบบและแรงงานนอกระบบ
- (4) เพื่อศึกษา Model การขับเคลื่อนการส่งเสริมการมีรายได้และการมีงานทำของผู้สูงอายุตามนโยบายประชารัฐเพื่อสังคม (E6) ไปยังทุกภาคส่วนในสังคม
- (5) เพื่อจัดทำข้อเสนอเชิงนโยบายเสนอต่อคณะกรรมการผู้สูงอายุแห่งชาติ

ระเบียบวิธีวิจัย

เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed method) โดยการวิจัยเชิงปริมาณจะนำข้อมูลทฤษฎีและข้อมูลสถิติความต้องการมีงานทำของผู้สูงอายุ ทั้งแรงงานในระบบและนอกระบบ มาศึกษารูปแบบ แนวทางการส่งเสริมการมีรายได้และการมีงานทำของผู้สูงอายุ รวมถึงการพิจารณาข้อมูลการจ้างงานผู้สูงอายุ นโยบายและมาตรการการจ้างงานผู้สูงอายุทั้งในและต่างประเทศ

สำหรับการวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก และการประชุมกลุ่มย่อยเพื่อระดมความคิดเห็นของผู้ประกอบการที่ให้ความสนใจกับการขยายอายุการทำงานของผู้สูงอายุ และการลงพื้นที่ภาคสนามเพื่อระดมสมองร่วมกับผู้แทนของผู้สูงอายุ หน่วยงานทั้งภาครัฐ และเอกชนที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ 4 จังหวัด คือ เชียงใหม่ พระนครศรีอยุธยา ขอนแก่น และภูเก็ต จังหวัดละ 50 ท่าน และมีการศึกษาดูงานที่บริษัทผิงน้อยเบเกอรี่ จังหวัดเชียงใหม่ และศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ จังหวัดภูเก็ต

ผลการศึกษา

จากสถานการณ์ของประเทศชี้ให้เห็นถึงความจำเป็นของการจ้างงานผู้สูงอายุ โดยในต่างประเทศได้มีนโยบายหรือมาตรการที่แตกต่างกันขึ้นกับบริบทของแต่ละประเทศ โดยแนวทางที่สำคัญ คือ การขยายอายุการเกษียณเพื่อให้ผู้สูงอายุมียารายได้อย่างต่อเนื่องและยังอยู่ในระบบการทำงาน ร่วมกับการปรับปรุงระบบการบริหารจัดการระบบบำเหน็จบำนาญและการจัดระบบสวัสดิการสังคมอย่างเหมาะสม ในขณะที่ภาครัฐ มีการขยายการจ้างงานของภาครัฐเพื่อรองรับการจ้างงานผู้สูงอายุและเป็นตัวอย่างให้กับภาคเอกชนในการปฏิบัติตาม และภาครัฐมีมาตรการส่งเสริมให้เกิดการจ้างงานผู้สูงอายุในภาคเอกชน

การขยายอายุการทำงาน อาจเกิดจากปัจจัยส่งเสริมที่สำคัญ คือ การขาดแคลนแรงงานที่มีความรู้ความสามารถเฉพาะตัว จนทำให้เกิดการขยายอายุการทำงานให้กับแรงงานสูงอายุที่มีคุณสมบัติเฉพาะตามที่สถานประกอบการต้องการ ในทางกลับกัน ปัจจัยที่อาจขัดขวางการขยายอายุการเกษียณ คือ การทดแทนแรงงานด้วยเทคโนโลยีและการนำแรงงานข้ามชาติเข้ามาทดแทนการทำงาน ทั้งนี้ ในการดำเนินการของภาครัฐเพื่อการขยายอายุการทำงานของผู้สูงอายุในต่างประเทศแม้ไม่ได้ใช้คำว่า “ประชารัฐ” โดยตรง แต่เป็นการร่วมมือทำงานของทุกภาคส่วนในสังคม โดยเฉพาะการนำ

รัฐบาลส่วนท้องถิ่น (Local government) เข้ามามีบทบาท โดยบทบาทที่สำคัญของรัฐบาลท้องถิ่นและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะเข้ามามีส่วนเสริมให้วิสาหกิจที่เกิดขึ้นมีความเข้มแข็งและมีบริบทของพื้นที่เข้ามาเป็นส่วนประกอบในการดำเนินธุรกิจ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

ในการส่งเสริมการทำงานของผู้สูงอายุ ภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม สามารถร่วมกันดำเนินมาตรการอื่นๆ ที่สามารถนำมาใช้ร่วมกับการส่งเสริมการจ้างงานผู้สูงอายุ เช่น

- (1) การขอความร่วมมือให้สถานประกอบการเปิดตำแหน่งงานสำหรับผู้สูงอายุ
- (2) บริษัทประชารัฐรักสามัคคีทั้ง 77 จังหวัดอาจร่วมกันจัดตั้งกองทุนเพื่อการจ้างงานผู้สูงอายุ โดยเป็นการกันผลกำไรจากการดำเนินการส่วนหนึ่งสมทบเข้ากองทุนโดยอัตโนมัติและมีหน่วยงานกลางในการบริหารจัดการกองทุน
- (3) ควรปรับปรุงเงื่อนไขต่าง ๆ ในการรับสิทธิประโยชน์ชราภาพในด้านอายุและสภาพการทำงานให้มีความสอดคล้องกับเงื่อนไขสิทธิประโยชน์ทางภาษีที่รัฐให้กับผู้ประกอบการ
- (4) รัฐควรมีการศึกษาและมีการสร้างรูปแบบของอาชีพงานที่มีความเหมาะสมกับผู้สูงอายุ รวมถึงโครงสร้างของค่าตอบแทนและสวัสดิการที่เหมาะสม
- (5) ภาครัฐควรมีการสนับสนุนให้ภาคเอกชนมีการจ้างงานผู้สูงอายุมากขึ้นโดยการใช้มาตรการจูงใจทั้งในด้านภาษีและเงินทุนสนับสนุนเพื่อปรับปรุงสภาพแวดล้อมในสถานประกอบการเพื่อให้ความปลอดภัย เหมาะสมกับการทำงานของผู้สูงอายุและแรงงานกลุ่มอื่นๆ
- (6) การสร้างความรู้ความเข้าใจและทัศนคติที่ถูกต้องในด้านการทำงานของผู้สูงอายุให้เกิดขึ้นในวงกว้างเพื่อให้สังคมไม่มีทัศนคติที่เป็นอุปสรรคต่อการจ้างงานผู้สูงอายุ และควรมีหลักสูตรในสถานศึกษาตั้งแต่ระดับประถมศึกษาที่มีการสอดแทรกการสร้างทัศนคติที่ถูกต้องในการทำงานของผู้สูงอายุ

5.4

การถอดบทเรียนสถานประกอบการที่มีการจ้างแรงงานสูงวัย

แก้วขวัญ ตั้งติพงศ์กุล และศุภชัย ศรีสุชาติ
คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ปีที่ทำวิจัย 2559

ได้รับทุนสนับสนุนจาก

มูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาผู้สูงอายุไทย

วัตถุประสงค์

เพื่อเก็บข้อมูลสถานประกอบการที่มีการจ้างงานผู้สูงวัยมาทำการวิเคราะห์ ถอดบทเรียน สกัดส่วนที่เป็นรูปธรรมปัจจัยเกื้อหนุน ปัญหาอุปสรรค ความต้องการการสนับสนุนที่เป็นไปได้ รวมทั้งปัจจัยอื่นๆ ที่จำเป็นที่จะใช้ในการขับเคลื่อนให้เกิดการขยายผลไปยังสถานประกอบการอื่น ๆ เพื่อนำไปพัฒนารูปแบบระบบบริหารจัดการแรงงานสูงวัย รวมถึงหาปัจจัยสนับสนุนและข้อจำกัดในการจ้างแรงงานสูงวัย

ระเบียบวิธีวิจัย

การศึกษานี้ใช้การถอดบทเรียนจากสถานประกอบการ 4 แห่ง เพื่อหาปัจจัยร่วม ปัจจัยสนับสนุน และปัจจัยขัดขวางการจ้างงานแรงงานสูงวัย โดยมีการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับการขยายโอกาสการจ้างงานผู้สูงอายุในประเทศไทยและต่างประเทศ เพื่อมาเป็นกรอบในการกำหนดปัจจัยส่งผลต่อการตัดสินใจจ้างงานแรงงานสูงวัย นอกจากนี้มีการสัมภาษณ์เชิงลึกกับกลุ่มแรงงานก่อนวัยเกษียณ (อายุก่อน 55 ปี) และกลุ่มแรงงานหลังวัยเกษียณ (มากกว่า 55 ปี) ในสถานประกอบการจำนวน 4 แห่ง ที่เป็นต้นแบบที่มีการดำเนินโครงการการจ้างงานแรงงานสูงวัยอย่างเป็นระบบและมีความต่อเนื่อง ได้แก่ โรงเส้นหมี่ซอเฮง บริษัทโตชิบา ประเทศไทย จำกัด บริษัทแพรรันต้า จิวเวอรี่ จำกัด และบริษัท HomePro และมีการอภิปรายกลุ่ม (Focus group discussion) ผู้แทนสถานประกอบการที่อยู่ในกลุ่มตัวอย่าง และนอกกลุ่มตัวอย่างแต่มีความเกี่ยวข้อง เพื่อให้เกิดความมั่นใจว่าการสรุปมีทิศทางที่ถูกต้อง สอดคล้องกับแนวนโยบายและมีความเป็นไปได้ในการนำไปปฏิบัติ

ผลการศึกษา

ปัจจัยส่งเสริมหรือปัจจัยที่ขัดขวางการจ้างแรงงานสูงวัยของแต่ละสถานประกอบการอาจมีความแตกต่างกัน โดยในด้านของสถานประกอบการอาจขึ้นกับประเภทของอุตสาหกรรม การจัดการความรู้ในองค์กรและความสามารถในการหาแรงงานมาทดแทนของสถานประกอบการในตำแหน่งงานเฉพาะ และศักยภาพทางการเงินของสถานประกอบการ (อย่างไรก็ตาม สถานประกอบการในการศึกษาอาจไม่ได้มีปัญหาในด้านนี้เมื่อเทียบกับสถานประกอบการอื่นๆ) ในขณะที่ปัจจัยด้านแรงงานที่สำคัญ คือ ศักยภาพทางด้านร่างกายและสุขภาพของแรงงานสูงอายุ ปัจจัยทางการเงิน และทัศนคติของครอบครัวและผู้เกี่ยวข้องต่อการทำงานของแรงงานสูงอายุ

ปัจจัยร่วมที่ทำให้การจ้างงานสูงวัยเกิดขึ้นในสถานประกอบการประกอบด้วยปัจจัยต่างๆหลายปัจจัย ได้แก่ การให้ความสำคัญของผู้ประกอบการ ความต้องการแรงงานในบางสาขา ประเภทและความยืดหยุ่นและความสามารถทดแทนแรงงานระหว่างแรงงานสูงอายุ การมีนโยบายการขยายอายุการทำงานอย่างเป็นลายลักษณ์อักษรที่ชัดเจนเพื่อเป็นกรอบในการบริหารจัดการให้กับสถานประกอบการในการรับแรงงานสูงอายุอย่างมีระบบ และการมีระบบแรงงานสัมพันธ์และความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างผู้ประกอบการและแรงงาน สหภาพ เป็นระบบที่ช่วยให้เกิดการกระจายข้อมูล และเป็นส่วนเสริมให้ระบบการบริหารจัดการและการเผยแพร่ข้อมูลระหว่างผู้ประกอบการและลูกจ้างสามารถดำเนินการได้อย่างเป็นระบบ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

รัฐบาลควรมีการส่งเสริมให้ผู้ประกอบการมีการจ้างงานแรงงานสูงวัยโดยในช่วงแรกให้เป็นไปได้ด้วยความสมัครใจ รัฐบาลอาจให้การสนับสนุนทางการเงินหรือสิทธิประโยชน์ทางภาษีที่เป็นแรงจูงใจให้สถานประกอบการมีการปรับเปลี่ยนรูปแบบของการจ้างงานและสภาพแวดล้อมในการทำงาน ในขณะที่ช่วงที่สองในระยะปานกลาง รัฐบาลต้องมีมาตรการเชิงบังคับในการกำหนดอัตราส่วนของการจ้างงานสูงวัยที่เป็นเป้าหมายให้กับสถานประกอบการ ทั้งนี้ รูปแบบของการจ้างงานสูงวัยและระบบการประเมินการทำงานต่อที่เป็นธรรม อาจให้เป็นอิสระขึ้นกับสถานประกอบการและแรงงานจะมีการตกลงกัน ซึ่งอาจขึ้นกับประเภทของอุตสาหกรรมตำแหน่งงาน เป็นต้น และในภาพรวมการสร้างทัศนคติที่ถูกต้องให้สังคมตระหนักและเห็นความจำเป็นของการทำงานของผู้สูงอายุที่มีต่อสังคมไทยที่จะเป็นสังคมสูงอายุจะเป็นแรงผลักดันให้นโยบายมีสัมฤทธิ์ผลมากขึ้น

5.5

การศึกษาสถานการณ์ปัจจุบันของการจ้างงานต่อเนื่อง ในสถานประกอบการและทัศนคติของนายจ้างในภาคเอกชน

วรเวศม์ สุวรรณระดา ปวีณา ลีตระกูล พิมพรรณ วิเศษศรี ธเนศ สินเชาว์ทอง
และ จุติเทพ อำนาจพรประสิทธิ์
คณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีที่ทำวิจัย 2561

ได้รับทุนสนับสนุนจาก

แผนงานบริหารจัดการโครงการวิจัยท้าทายไทย
กลุ่มเรื่อง Active and Productive Ageing
สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ

วัตถุประสงค์

- (1) ศึกษาสถานการณ์ปัจจุบันของสถานประกอบการภาคเอกชน
ในด้านการจ้างงานต่อเนื่อง
- (2) ศึกษาแนวทางการปรับตัวเพื่อเตรียมความพร้อมของสถาน
ประกอบการภาคเอกชนด้านการจ้างงานต่อเนื่องในสถาน
ประกอบการ
- (3) แสวงหาแนวทางที่เหมาะสมในการสนับสนุนโดยภาครัฐที่
สอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบันและแนวทางการปรับตัวของ
สถานประกอบการภาคเอกชน

ระเบียบวิธีวิจัย

รวบรวมข้อมูลจากนิติบุคคลประเภท
บริษัท (มหาชน) และบริษัทจำกัด
ที่จดทะเบียนกับกรมพัฒนาธุรกิจ
การค้า กระทรวงพาณิชย์ และยังคง
ดำเนินการอยู่และมีข้อมูลครบ
ถ้วนสำหรับการส่งแบบสอบถามทาง
ไปรษณีย์

ผลการศึกษา

การขยายอายุเกษียณจากการทำงานของภาคเอกชนจะยังไม่ใช้เครื่องมือที่แพร่หลายมากนัก ในกลุ่มบริษัทจำกัด มีเพียงร้อยละ 23 เท่านั้นที่มีการกำหนดอายุเกษียณจากการทำงานอย่างเป็นทางการ และในภาพรวมมีเพียงร้อยละ 4.5 ของบริษัททั้งสองกลุ่มเท่านั้นที่มีแผนในการปรับอายุเกษียณขึ้น โดยวิธีการที่บริษัททั้งสองกลุ่มใช้มากได้แก่ จ้างพนักงานที่กำลังจะหมดสัญญาหรือจะเกษียณอายุต่อเนื่องออกไปอีกระยะหนึ่งโดยทำงานเต็มเวลาหรือ จ้างพนักงานที่เคยทำงานแต่ออกจากบริษัทไปแล้ว กลับเข้ามาทำงานใหม่โดยทำงานเต็มเวลา ส่วนการจ้างงานผู้สูงอายุ (ที่ไม่เคยทำงานในบริษัทมาก่อน) ให้มาทำงานในบริษัทยังมีไม่มากนัก

บริษัทที่จ้างงานพนักงานสูงอายุ ดังเช่น บริษัท (มหาชน) จะจ้างผู้สูงอายุเพื่อเป็นที่ปรึกษา ผู้บริหาร หรือ ผู้เชี่ยวชาญสาขาต่างๆ /ผู้เชี่ยวชาญด้านเทคนิค โดยจุดแข็งสำคัญของพนักงานสูงอายุที่จ้างคือ การมีความรู้และประสบการณ์ในงานที่ทำ และมีความรับผิดชอบในหน้าที่ ส่วนจุดอ่อนคือปัญหาด้านสุขภาพกาย มีปัญหาในการใช้งานหรือล้าหลังด้านคอมพิวเตอร์และเทคโนโลยีอื่นๆ และประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการทำงานลดลง บริษัททั้งสองกลุ่มมีทัศนคติเชิงบวกต่อการจ้างงานผู้สูงอายุว่าช่วยแก้ปัญหาการขาดแคลนแรงงานของบริษัทและประเทศโดยรวมได้

จากการวิเคราะห์โดยใช้แบบจำลองทางเศรษฐมิติพบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อโอกาสในจ้างงานผู้สูงอายุในทิศทางบวกได้แก่ การเผชิญปัญหาการขาดแคลนพนักงาน/หาบุคลากรเพื่อคัดเลือกเข้าทำงานยาก การกำหนดอายุเกษียณจากการทำงานไว้ในกฎระเบียบของบริษัทอย่างเป็นทางการ การที่บริษัทมีส่วนของพนักงานที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไปเมื่อเปรียบเทียบกับจำนวนพนักงานรวมในปัจจุบัน

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

- (1) มาตรการส่งเสริมการจ้างงานผู้สูงอายุไม่ควรจำกัดเฉพาะแต่การจ้างงานผู้สูงอายุเข้ามาทำงานเท่านั้น ควรพิจารณาส่งเสริมการจ้างงานต่อเนื่องด้วยเช่นกัน
- (2) ภาคเอกชนมีความคาดหวังให้รัฐบาลมีบทบาททั้งในส่วนที่ส่งเสริมและเสริมพลังในด้านการจ้างงานผู้สูงอายุ และให้รัฐบาลเป็นตัวอย่างในการดำเนินการส่งเสริมการจ้างงานผู้สูงอายุในภาคราชการเองด้วย
- (3) การส่งเสริมให้มีการฝึกอบรมเพิ่มพูนประสบการณ์ การเรียนรู้ตลอดชีพ การพัฒนาทักษะด้านไอที ส่งผลให้ลูกจ้างมีโอกาสได้รับการจ้างงานต่อเนื่องแม้มีอายุมากขึ้น
- (4) รัฐบาลควรประชาสัมพันธ์ให้บริษัททราบและรับรู้เกี่ยวกับสถานการณ์ของสังคมสูงวัย ผลกระทบต่อเศรษฐกิจและสังคมไทยโดยรวม รวมถึงมาตรการส่งเสริมการจ้างงานผู้สูงอายุที่กำลังดำเนินการอยู่
- (5) รัฐบาลควรที่จะพิจารณามาตรการส่งเสริมการจ้างงานผู้สูงอายุจากมุมมองระยะยาวด้วยเช่นกัน เช่น การจัดสวัสดิการด้านสุขภาพให้กับลูกจ้าง

5.6

การขยายอายุการทำงานในภาคเอกชน ที่เป็นแรงงานในระบบในภาคอุตสาหกรรมขายส่ง ขายปลีกฯ ภาคอุตสาหกรรมโรงแรมและภัตตาคาร

ศุภชัย ศรีสุชาติ แก้วขวัญ ตั้งติพงษ์กุล และ พิมลพรรณ อิศรภักดี
คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ปีที่ทำวิจัย 2558

ได้รับทุนสนับสนุนจาก

มูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาผู้สูงอายุไทย (มส.ผส.)
สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.)

วัตถุประสงค์

- (1) เพื่อศึกษาปัจจัยที่ทำให้แรงงานออกจากการทำงานก่อนเวลาที่สมควร โดยเป็นกลุ่มแรงงานในระบบในภาคอุตสาหกรรมขายส่ง ขายปลีก ภาคอุตสาหกรรมโรงแรมและภัตตาคาร ที่มีอายุตั้งแต่ 45 ปีขึ้นไป จนถึง 60 ปี รวมถึงการศึกษาเกี่ยวกับการเคลื่อนย้ายแรงงานระหว่างในและนอกระบบ
- (2) เพื่อศึกษาปัจจัยด้านนายจ้าง ลูกจ้าง และนโยบายของรัฐ ที่ส่งผลต่อการออกจากการทำงานของลูกจ้างก่อนเวลา เพื่อนำมากำหนดเป็นชุดทางเลือกของมาตรการในการขยายอายุการทำงาน
- (3) เพื่อจัดทำมาตรการที่สามารถใช้ในการขับเคลื่อนชุดมาตรการในการขยายอายุการทำงานในภาคเอกชนของภาคอุตสาหกรรมขายส่ง ขายปลีก ภาคอุตสาหกรรมโรงแรมและภัตตาคาร

ระเบียบวิธีวิจัย

การศึกษานี้เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed methods) โดยการทบทวนวรรณกรรม การวิจัยเชิงปริมาณ โดยการสำรวจนายจ้างและลูกจ้าง การวิจัยเชิงคุณภาพ การสัมภาษณ์เชิงลึก ผู้กำหนดนโยบาย ผู้ทรงคุณวุฒิในด้านการแรงงานและแรงงานสูงอายุ ด้านการขยายอายุการทำงานของแรงงานสูงอายุ และการอภิปรายกลุ่ม ทั้งนี้กลุ่มตัวอย่างคือ แรงงานที่มีอายุ 45 – 60 ปี จำนวน 611 คน จากจำนวน 128 สถานประกอบการ ใน 9 จังหวัด ได้แก่ กรุงเทพมหานคร เขตปริมณฑล (นครปฐม) เขตภาคกลาง คือ กาญจนบุรี และ เพชรบุรี เขตภาคเหนือ คือ พิษณุโลก และ เชียงใหม่ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ คือ อุบลราชธานี ภาคใต้ คือ นครศรีธรรมราช และ สงขลา

ผลการศึกษา

สถานประกอบการส่วนใหญ่ยังคงไม่ได้มีการจัดการสภาพการทำงานให้กับผู้สูงอายุโดยเฉพาะ การจ้างแรงงานสูงอายุของสถานประกอบการตัวอย่างในระดับปฏิบัติการยังอยู่ในระดับที่ไม่สูงมาก และในขณะเดียวกันการขาดแคลนแรงงานแม้ว่าเป็นช่องทางที่ดีในการสนับสนุนประเด็นของการจ้างแรงงานสูงอายุต่อ แต่ในทางปฏิบัติ สถานประกอบการส่วนใหญ่ยังไม่ได้ใช้แรงงานสูงอายุเพื่อแก้ปัญหานี้ แต่เลือกการบริหารจัดการด้วยวิธีอื่นๆ ในการแก้ไขปัญหา

ภาพรวมของกลุ่มตัวอย่างของแรงงานส่วนใหญ่ไม่ได้มีการวางแผนที่เกี่ยวกับการเกษียณ การทำงานต่อ หรือ การออกจากงาน โดยแรงงานส่วนใหญ่มีทัศนคติที่ดีต่อการทำงานของแรงงานสูงอายุในกรณีที่คาดว่าจะเกษียณ แรงงานจะเลือกการทำงานนอกระบบมากกว่าที่จะอยู่ในลักษณะในระบบเหมือนเดิม รวมถึงการที่แรงงานไม่ทำงานใดๆ ต่อเลย ประเด็นด้านสุขภาพยังคงเป็นประเด็นที่สำคัญของการตัดสินใจของแรงงานในการที่จะทำงานต่อหรือไม่ รวมถึงปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับครอบครัวก็ยังเป็นปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจของแรงงาน

ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจในการจ้างแรงงานสูงอายุหรือมีนโยบายที่เกี่ยวข้องกับแรงงานสูงอายุ คือ สภาพแวดล้อมของการทำงาน หากกิจการมีการจัดสภาพแวดล้อมบางส่วนให้มีความแตกต่างระหว่างแรงงานสูงอายุกับแรงงานปกติ จะแสดงถึงการที่บริษัทมีแนวโน้มที่จะขยายการทำงานให้แรงงานสูงอายุ

ทั้งนี้เป้าหมายหลักในการขับเคลื่อนมาตรการการขยายการทำงานของแรงงานสูงอายุ ควรเป็นแนวทางที่มีการดำเนินการในทุกภาคส่วนพร้อมกัน โดยต้องประกอบด้วย ภาครัฐ ภาคเอกชน ลูกจ้าง กลุ่มและตัวแทนของลูกจ้างและนายจ้าง ภาคส่วนต่างๆ ต้องมีบทบาทของตนเองในการขับเคลื่อนที่ชัดเจน โดยมีเป้าหมายเดียวกัน คือ การขยายการทำงานผู้สูงอายุของแรงงานในระบบ ภายใต้ความหลากหลายของอุตสาหกรรม ศักยภาพของแรงงานและผู้ประกอบการ รวมถึงความเป็นไปได้ในการจัดสรรงบประมาณของภาครัฐ และนโยบายต่างๆ ควรเป็นนโยบายในลักษณะของความสมัครใจไม่ได้เป็นมาตรการเชิงบังคับเพราะอาจส่งผลกระทบมากกว่า

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

- (1) เสนอให้มีมาตรการคุ้มครองแรงงานให้มีการทำงานอยู่ในระดับที่เหมาะสม มีการใช้เทคโนโลยีที่ผ่อนแรงในการทำงานเข้ามาช่วยในระบบการทำงาน เพื่อเป็นการถนอมสุขภาพของแรงงานเพื่อให้สามารถใช้งานได้ในระยะยาว
- (2) รัฐต้องจัดให้มีการศึกษาหรือจัดทำรูปแบบของการขยายการทำงานของ ผู้สูงอายุในหลาย ๆ รูปแบบ และมีความสอดคล้องกับธรรมชาติของการ ดำเนินธุรกิจและศักยภาพของแรงงานสูงอายุ
- (3) การสร้างทัศนคติและการสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับสังคมสูงอายุและแรงงาน สูงอายุ เป็นสิ่งที่จำเป็นเพื่อให้ทุกภาคของสังคมเห็นปัญหาและความจำเป็น ร่วมกันในการเข้ามาแก้ไขปัญหา
- (4) มาตรการการจ้างงานผู้สูงอายุต้องตั้งอยู่บนแนวคิดของศักยภาพและศักดิ์ศรี ของแรงงานสูงอายุที่ยังคงสามารถสร้างประโยชน์ทางเศรษฐกิจและสังคม ได้ ไม่ใช่เป็นมาตรการเพื่อการประชาสงเคราะห์ที่จัดทำเพื่อรักษาสวัสดิการ ของผู้สูงอายุ และเป็นการสร้างคุณค่าทางจิตใจให้กับแรงงานสูงอายุในการ ทำงานต่อเนื่อง
- (5) การทำต้นแบบของสถานประกอบการ (Best practice) อาจเป็นแนวทาง หนึ่งในการดำเนินการและใช้ต้นแบบเป็นตัวอย่างในการสร้าง Platform ของแนวทางในการขยายอายุการทำงานในทางปฏิบัติ รวมถึง การสร้าง ทัศนคติใหม่ของสังคมและการปรับเปลี่ยนทัศนคติเกี่ยวกับแรงงาน
- (6) ควรสร้างระบบการจัดหางานให้กับแรงงานสูงอายุแบบบูรณาการระหว่าง หน่วยงานที่เกี่ยวข้องในทุกภาคส่วนที่ในการให้ข้อมูล/รับข้อมูลแบบ เบ็ดเสร็จ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

ที่ผ่านมาเกี่ยวกับผู้สูงอายุในด้านต่างๆ

รายงานสถานการณ์ผู้สูงอายุไทย
ในปีก่อนๆ ได้มีข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย
และมาตรการต่างๆ เพื่อรองรับการ
เป็นสังคมสูงอายุอย่างสมบูรณ์
ในเวลาอีกไม่กี่ปีข้างหน้า
ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายและมาตรการ
เหล่านั้นยังต้องดำเนินการต่อไป
และมีข้อเสนอแนะเพิ่มเติม
บางประการสรุปได้ดังนี้

1.

สนับสนุนให้ผู้สูงอายุอยู่ในที่อยู่อาศัย ที่ช่วยส่งเสริมให้มีคุณภาพชีวิตที่ดี

1. สนับสนุนให้ผู้สูงอายุคงอยู่ในที่อยู่อาศัยเดิม ในครอบครัว ชุมชน และสิ่งแวดล้อม
ที่ตนคุ้นชิน โดยปรับปรุงสถานที่ และสิ่งก่อสร้างทั้งภายในบ้านและภายนอก
บ้านให้เอื้อต่อการใช้ชีวิตของผู้สูงอายุ
2. สนับสนุนคนในครอบครัวที่ทำหน้าที่ดูแลผู้สูงอายุ เช่น ให้ข้อมูลข่าวสารและ
ความรู้เกี่ยวกับการดูแลผู้สูงอายุ
3. ส่งเสริมให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) และเครือข่ายในชุมชนมีส่วนร่วม
ในการสร้างกลไกเฝ้าระวังและดูแลผู้สูงอายุ เช่น มีระบบอาสาสมัครเยี่ยมบ้าน
ศูนย์ดูแลผู้สูงอายุกลางวัน
4. ส่งเสริมให้ อปท. และชุมชน ปรับปรุงสิ่งแวดล้อม และจัดบริการสาธารณะโดย
เฉพาะการขนส่งสาธารณะที่เอื้อต่อการใช้ชีวิตนอกบ้านของผู้สูงอายุ
5. ยกกระดับมาตรฐานของที่อยู่อาศัย ไม่ว่าจะดำเนินการโดยรัฐหรือเอกชนสำหรับ
ผู้สูงอายุที่จำเป็นต้องไปอยู่ในที่อยู่อาศัยใหม่

2.

สนับสนุนให้ผู้สูงอายุดำรงชีวิตอยู่ อย่างมั่นคงและมีศักดิ์ศรี

1. สร้างภูมิคุ้มกันให้ผู้สูงอายุในการปกป้องตนเองจากภัยรอบด้านด้วยการให้ข่าวสารความรู้ รวมทั้งพัฒนาเครื่องมือ/กลไก/เทคโนโลยีที่เหมาะสมกับการดำรงชีวิตอย่างปลอดภัยและมีศักดิ์ศรี
2. ลด “วาทคดี” หรือแนวความคิดเชิงลบต่อผู้สูงอายุในหมู่ประชากรทุกเพศทุกวัย
3. สนับสนุนให้กลุ่ม/ชมรมผู้สูงอายุมีบทบาทและความเข้มแข็ง
4. ให้ทุกหน่วยงาน ครอบคลุม และสถาบันการศึกษา มีส่วนร่วมรณรงค์ให้ประชาชนมีค่านิยมเอื้ออาทร เห็นคุณค่า และแสดงความกตัญญูแก่ผู้สูงอายุ

3.

ส่งเสริมให้ผู้สูงอายุมีหลักประกัน รายได้ที่มั่นคงและยั่งยืน

1. ส่งเสริมให้มีการจ้างงานผู้สูงอายุ
2. ส่งเสริมให้ประชาชนมีความรู้และวางแผนการออมเงินและใช้จ่ายอย่างประหยัด เพื่อเป็นเงินออมไว้ใช้จ่ายยามชราภาพ
3. สนับสนุนให้กองทุนการออมแห่งชาติมีความเข้มแข็งและมีการบริหารจัดการที่ดี
4. มุ่งพัฒนาระบบบำนาญให้ครอบคลุมผู้สูงอายุอย่างถ้วนหน้า รวมทั้งปรับปรุงระบบเบี้ยยังชีพให้เหมาะสมกับค่าครองชีพ/ ภาวะเงินเฟ้อที่สูงขึ้น

4.

จัดทำแผนช่วยเหลือผู้สูงอายุ เมื่อเกิดภัยพิบัติ

1. ให้ อปท. ทุกระดับรวมผู้สูงอายุไว้เป็นกลุ่มเป้าหมายในแผนการป้องกัน/รับมือภัยพิบัติ
2. จัดทำ “คู่มือรับภัยพิบัติ” ที่ให้ความสำคัญกับการช่วยเหลือผู้สูงอายุเป็นพิเศษเมื่อเกิดภัยพิบัติ
3. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการรับมือภัยพิบัติจะต้องมีฐานข้อมูลเกี่ยวกับผู้สูงอายุในพื้นที่ซึ่งควรมีรายละเอียดเรื่องตำแหน่งที่อยู่ สถานะทางสุขภาพ และผู้สามารถติดต่อได้ในกรณีฉุกเฉิน ข้อมูลเหล่านี้ต้องปรับปรุงให้เป็นปัจจุบันอยู่เสมอ
4. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องต้องมีการซักซ้อมแผนปฏิบัติการช่วยเหลือผู้สูงอายุตามกำหนดเวลาที่เหมาะสม
5. ให้ข้อมูลความรู้แก่ผู้สูงอายุในการเตรียมความพร้อม การดูแลตนเองและการฟื้นฟูหากเกิดภัยพิบัติ

5.

ด้านสุขภาพอนามัยของผู้สูงอายุไทย

1. พัฒนาระบบบริการสุขภาพแบบไร้รอยต่อเพื่อเพิ่มโอกาสการเข้าถึงบริการโดยจัดรถโดยสารรับส่งผู้สูงอายุ
2. เพิ่มประสิทธิผลของการดูแลผู้สูงอายุนอกสถานพยาบาล โดยเฉพาะการดูแลระยะยาวที่บ้านและชุมชน
3. ส่งเสริมการใช้ยาอย่างเหมาะสมในผู้สูงอายุเพื่อลดผลข้างเคียงจากยา
4. เพิ่มประสิทธิผลการส่งเสริมสุขภาพ/ป้องกันโรคโดยเฉพาะอย่างยิ่งเบาหวาน ความดันเลือดสูง การหกล้ม และสุขภาพจิต
5. ส่งเสริมการออกกำลังกายและกิจกรรมทางสังคมด้วยการยกระดับระบบขนส่งโดยการเข้าถึงพื้นที่สีเขียว ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน และระบบบริการปฐมูมิ
6. พัฒนาระบบสารสนเทศให้สามารถติดตามการเปลี่ยนแปลงได้แม่นยำและทันสมัย
7. จัดระบบบริการสาธารณสุขให้เอื้อต่อการให้บริการผู้สูงอายุที่อยู่ในชุมชน เช่น ส่งเสริมการจัดตั้งศูนย์ฟื้นฟูสุขภาพและระบบการดูแลระยะกลางในชุมชน
8. ส่งเสริมให้นักศึกษาแพทย์ทุกสาขาวิชา พยาบาลและบุคลากรด้านสุขภาพอนามัยอื่นๆ ให้มีความรู้ด้านเวชศาสตร์ผู้สูงอายุ
9. ส่งเสริมให้ประชาชนเริ่มสร้างและดูแลสุขภาพของตนตั้งแต่วัยเยาว์เพื่อเป็นผู้สูงอายุที่มีสุขภาพดี
10. กำหนดตัวชี้วัดความก้าวหน้าของนโยบายและแผนที่ใช้ประโยชน์ได้จริงเชื่อถือได้ เป็นไปได้ที่จะรวบรวม และมีความสอดคล้องระหว่างดัชนีกับเป้าหมาย

● บรรณานุกรม

- กองยุทธศาสตร์และแผนงาน. (2561). *สถิติสาธารณสุข พ.ศ. 2560*. กรุงเทพฯ: กองยุทธศาสตร์และแผนงาน กระทรวงสาธารณสุข.
- กองสถิติสาธารณสุข. (2519). *สถิติสาธารณสุข พ.ศ. 2519*. กรุงเทพฯ: สำนักงานปลัดกระทรวง กระทรวงสาธารณสุข.
- กองสถิติสาธารณสุข. (2524). *สถิติสาธารณสุข พ.ศ. 2524*. กรุงเทพฯ: สำนักงานปลัดกระทรวง กระทรวงสาธารณสุข.
- กองสถิติสาธารณสุข. (2533). *สถิติสาธารณสุข พ.ศ. 2533*. กรุงเทพฯ: สำนักงานปลัดกระทรวง กระทรวงสาธารณสุข.
- กองสถิติสาธารณสุข. (2538). *สถิติสาธารณสุข พ.ศ. 2538*. กรุงเทพฯ: สำนักงานปลัดกระทรวง กระทรวงสาธารณสุข.
- กองสถิติสาธารณสุข. (2542). *สถิติสาธารณสุข พ.ศ. 2542*. กรุงเทพฯ: สำนักงานปลัดกระทรวง กระทรวงสาธารณสุข.
- กองยุทธศาสตร์และแผนงาน. (2560). *สถิติสาธารณสุข พ.ศ. 2560*. นนทบุรี: กองยุทธศาสตร์และแผนงาน สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข.
- ธนาคารแห่งประเทศไทย. (2561). *โครงการศึกษาด้านโครงสร้างเศรษฐกิจไทยที่มีนัยต่อการดำเนินนโยบาย “สังคมสูงวัยกับความท้าทายของตลาดแรงงานไทย”*. กรุงเทพฯ: ธนาคารแห่งประเทศไทย.
- วิทยาลัยประชากรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และ กรมกิจการผู้สูงอายุ. (2560). *รายงานการศึกษา โครงการติดตามและประเมินผลแผนผู้สูงอายุแห่งชาติ ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2545 - 2564) ระยะที่ 3 (พ.ศ. 2555 - 2559)*. กรุงเทพฯ: วิทยาลัยประชากรศาสตร์.
- สถาบันวิจัยประชากรและสังคม. (2559). *สารประชากร มหาวิทยาลัยมหิดล*. นครปฐม: สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2556). *การคาดประมาณประชากรของประเทศไทย พ.ศ. 2553-2583*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2561). *การสำรวจการทำงานของผู้สูงอายุไทย พ.ศ. 2561*. กรุงเทพฯ: สำนักงานสถิติแห่งชาติ.
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2561). *การสำรวจการมี การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ และการสื่อสารในครัวเรือน พ.ศ. 2561 (ไตรมาส 1)*. (ซีดีรอม).
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2545). *การสำรวจประชากรสูงอายุในประเทศไทย พ.ศ. 2545*. กรุงเทพฯ: สำนักงานสถิติแห่งชาติ.
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2550). *การสำรวจประชากรสูงอายุในประเทศไทย พ.ศ. 2550*. กรุงเทพฯ: สำนักงานสถิติแห่งชาติ.
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2554). *การสำรวจประชากรสูงอายุในประเทศไทย พ.ศ. 2554*. กรุงเทพฯ: สำนักงานสถิติแห่งชาติ.
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2557). *การสำรวจประชากรสูงอายุในประเทศไทย พ.ศ. 2557*. กรุงเทพฯ: สำนักงานสถิติแห่งชาติ.
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2560). *การสำรวจประชากรสูงอายุในประเทศไทย พ.ศ. 2560*. กรุงเทพฯ: สำนักงานสถิติแห่งชาติ.
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2561). *การสำรวจแรงงานนอกระบบ พ.ศ. 2561*. (ซีดีรอม).
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2513). *สำมะโนประชากรและเคหะ พ.ศ. 2513*. กรุงเทพฯ: สำนักงานสถิติแห่งชาติ.

- สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2523). *สำมะโนประชากรและเคหะ พ.ศ. 2523*. กรุงเทพฯ: สำนักงานสถิติแห่งชาติ.
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2533). *สำมะโนประชากรและเคหะ พ.ศ. 2533*. กรุงเทพฯ: สำนักงานสถิติแห่งชาติ.
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2543). *สำมะโนประชากรและเคหะ พ.ศ. 2543*. กรุงเทพฯ: สำนักงานสถิติแห่งชาติ.
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2553). *สำมะโนประชากรและเคหะ พ.ศ. 2553*. กรุงเทพฯ: สำนักงานสถิติแห่งชาติ.
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2561). *สำรวจภาวะการทำงานของประชากร พ.ศ. 2561 ไตรมาส 3*. (ซีดีรอม).
- สำนักนโยบายและยุทธศาสตร์. (2549). *สถิติสาธารณสุข พ.ศ. 2553*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์องค์การทหารผ่านศึก.
- สำนักบริหารการทะเบียน กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย. (2561). *ระบบสถิติทางการทะเบียน*. สืบค้นออนไลน์ <http://stat.bora.dopa.go.th/stat/statnew/statTDD/>
- Central Provident Fund Board. (2018). *Medisave*. Retrieved from <https://www.cpf.gov.sg/Members/Schemes/schemes/healthcare/medisave>
- Government of Singapore. (2019). *Retirement and Re-employment Act*. Retrieved from <https://sso.agc.gov.sg/Act/RRA1993>
- Jiji. (2019). *Japan's 24-hour convenience stores struggle to keep doors open all night due to labor crunch*. Retrieved from <https://www.japantimes.co.jp/news/2019/02/27/business/corporate-business/japans-24-hour-convenience-stores-struggle-keep-doors-open-night-due-labor-crunch/#.XPS9rogzZPY>
- McCurry, J. (2018). *The changing face of Japan: labour shortage opens doors to immigrant workers*. Retrieved from <https://www.theguardian.com/world/2018/nov/09/the-changing-face-of-japan-labour-shortage-opens-doors-to-immigrant-workers>
- Open Access Government. (2017). *Italy's ageing population and the healthcare challenge*. Retrieved from <https://www.openaccessgovernment.org/italys-ageing-population-healthcare-challenge/32173/>
- Stratfor Enterprises, LLC. (2013). *Germany's Demographic Challenge*. Retrieved from <https://worldview.stratfor.com/article/germanys-demographic-challenge>
- United Nations. (2017). *World Population Prospect: The 2017 Revision*. Retrieved from: <http://esa.un.org/unpd/wpp/>
- United Nations. (2018). *2018 UNIDOP Celebrates Older Human Rights Champions*. Retrieved from <https://www.un.org/development/desa/ageing/international-day-of-older-persons-homepage/2018unidop.html>
- Wagstyl, S. (2019). *Germany's demographic dilemma*. Retrieved from <https://www.ft.com/content/a4d8316e-8566-11e6-8897-2359a58ac7a5>

● รายชื่อคณะกรรมการจัดทำ รายงานสถานการณ์ผู้สูงอายุไทย พ.ศ. 2561

นายแพทย์สมศักดิ์ ชุณหรัศมิ์	มูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาผู้สูงอายุไทย
แพทย์หญิงลัดดา ดำริการเลิศ	มูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาผู้สูงอายุไทย
ศาสตราจารย์ศศิพัฒน์ ยอดเพชร	มูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาผู้สูงอายุไทย
นางอุบล หลิมสกุล	คณะกรรมการผู้สูงอายุแห่งชาติ
นางธิดา ศรีไพพรรณ์	สมาคมสภาผู้สูงอายุแห่งประเทศไทยฯ
ดร.นายแพทย์สัมฤทธิ์ ศรีธำรงสวัสดิ์	คณะแพทยศาสตร์โรงพยาบาลรามาธิบดี มหาวิทยาลัยมหิดล
รองศาสตราจารย์ ดร.วิราภรณ์ โพธิศิริ	วิทยาลัยประชากรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
นางสาวศิริวรรณ อรุณทิพย์ไพฑูรย์	กรมกิจการผู้สูงอายุ
นางสาวกชนันท์ อินสมพันธ์	กรมกิจการผู้สูงอายุ
นางศิริลักษณ์ มีมาก	กรมกิจการผู้สูงอายุ
ว่าที่ร.ต.หญิงเสาวภา อุสาพรหม	กองยุทธศาสตร์และแผนงาน กรมกิจการผู้สูงอายุ
นางจิรวรรณ มาท้วม	สำนักงานสถิติแห่งชาติ
นางสาวกรรณิการ์ เสนา	สำนักงานสถิติแห่งชาติ
นายณัฐพล เทศขยัน	สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.)
นายอภิชัย สายสดุดี	กลุ่มงานกิจกรรมองค์กร กองทุนการออมแห่งชาติ (กอช.)
นางณัฐกฤตดา พึ่งสุข	สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย (กศน.)
นางสาวศิริวรรณ ทองสุภา	ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย กลุ่มเป้าหมายพิเศษ สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย (กศน.).
นางนิติกุล ทองน่วม	สถาบันเวชศาสตร์สมเด็จพระสังฆราชญาณสังวรเพื่อผู้สูงอายุ
นางสาวลักษรา ศรีชื่นวิจิตร	สถาบันเวชศาสตร์สมเด็จพระสังฆราชญาณสังวรเพื่อผู้สูงอายุ
นางสาวอุบลวรรณ นิยมจันทร์	กองยุทธศาสตร์และแผนงาน สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข

นายแพทย์กิตติ ลาภสมบัติศิริ	สำนักอนามัยผู้สูงอายุ กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข
นางสาวปิยะฉัตร พันทาส	สำนักอนามัยผู้สูงอายุ กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข
นางสาวกมลทิพย์ สำเภา	สำนักอนามัยผู้สูงอายุ กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข
นางสาวกนกรัตน์ สิมทะราช	กรมคุ้มครองสิทธิเสรีภาพ
นางสาวชมบงกช รุกชชาติ	การเคหะแห่งชาติ
นายจักรพงษ์ แผงสุภา	สำนักควบคุมและตรวจสอบอาคาร กรมโยธาธิการและผังเมือง
นางจารุณี บริบาลบุรีภัณฑ์	สำนักงานประกันสังคม กระทรวงแรงงาน
นางสาวอมรรัตน์ เงามะบุญพัฒนา	สำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ (สปสช.)
นางสาวสุธาสินี ทองกระจ่าง	กรมธนารักษ์ กระทรวงการคลัง
นางนวพร วิริยานุพงศ์	สำนักงานเศรษฐกิจการคลัง กระทรวงการคลัง
นางสาววันดี แบ้กระโทก	สำนักงานคณะกรรมการดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ
นางสาวรจนา พรหมจิตร	กรมสรรพากร กระทรวงการคลัง
นางสาวพรนภา เมธาวีวงศ์	สำนักยุทธศาสตร์และประเมินผล กรุงเทพมหานคร
นายสำเนียง สิมมาวัน	กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น
นางสาวอังคณา ฉายวิริยะ	สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ
นางบุญภาดา พึ่งบุญ ณ อยุธยา อรุณเบิกฟ้า	กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ กระทรวงยุติธรรม
นางสาวณัฐชัญ อินทร์คง	กรมส่งเสริมวัฒนธรรม
นางสาวบงกช จุฑะเทมีย์	มูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาผู้สูงอายุไทย
นางสาวธรรมพร สุขมี	มูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาผู้สูงอายุไทย
นางสาวสรินญา กิตติเจริญกานต์	มูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาผู้สูงอายุไทย
นางสาวพิมพ์พิชา ก้างยาง	มูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาผู้สูงอายุไทย

สถานการณ์ผู้สูงอายุไทย พ.ศ. 2561

ISBN : 978-616-443-349-6

ที่ปรึกษา นายแพทย์บรรลพ ศิริพานิช นายแพทย์สมศักดิ์ ชุณหรัศมิ์
บรรณาธิการ ศาสตราจารย์เกียรติคุณ ดร.ปราโมทย์ ประสาทกุล
กองบรรณาธิการ แพทย์หญิงลัดดา ดำริการเลิศ
นางสาวศิริวรรณ อรุณทิพย์ไพฑูรย์
รองศาสตราจารย์ ดร.วิราภรณ์ โปธิศิริ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จงจิตต์ ฤทธิรงค์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เฉลิมพล แจ่มจันทร์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศุภิตา ขวณวัน
ว่าที่ ร.ต.หญิงเสาวภา อุตสาหกรรม
นางสาวสุภรต์ จรัสสิทธิ์
นางสาวกาญจนา เทียนลาย
นางจิริวรรณ มาท้วม
นางสาวกชนันท์ อินสมพันธ์
นางสาวกรรณิการ์ เสนา

พิมพ์ครั้งแรก กันยายน 2562

จำนวนพิมพ์ 2,000 เล่ม

สนับสนุนโดย คณะกรรมการผู้สูงอายุแห่งชาติ กองทุนผู้สูงอายุ

ดำเนินการโดย มูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาผู้สูงอายุไทย (มส.ผส.)
สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล

จัดพิมพ์โดย สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล
มูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาผู้สูงอายุไทย (มส.ผส.)

ศิลปกรรม

พิมพ์ที่ บริษัท พรินเตอร์ จำกัด
999 อาคารศูนย์การเรียนรู้ ชั้น 2 มหาวิทยาลัยมหิดล ถ. พุทธมณฑลสาย 4
ต. ศาลายา อ.พุทธมณฑล จ. นครปฐม 73170

มูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาผู้สูงอายุไทย (มส.ผส.)

เลขที่ 1168 พหลโยธิน 22 แขวงจอมพล เขตจตุจักร กรุงเทพฯ 10900

โทรศัพท์: 02-511-5855 โทรสาร: 02-939-2122 เว็บไซต์ www.thaitgri.org/

สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล

999 ถนนพุทธมณฑลสาย 4 ตำบลศาลายา อำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม 73170

โทรศัพท์: 02-441-0201-4 โทรสาร: 02-441-9333 เว็บไซต์ www.ipsr.mahidol.ac.th